

MINIMALIŲ PAJAMŲ SISTEMOS ADEKVATUMO STUDIJA

GALUTINĖS ATASKAITOS PROJEKTAS

PRIEDAI

PASLAUGŲ GAVĖJAS

Lietuvos Respublikos socialinės
apsaugos ir darbo ministerija

PASLAUGŲ TEIKĖJAS

VšĮ „European Institute of Health and
Sustainable Development“

Vilnius

2022 m. gruodžio 19 d.

Finansuoja
Europos Sąjunga
NextGenerationEU

TURINYS

PRIEDAI. Priemonės, reikalingos analizės metodams taikyti	3
PRIEDAS NR. 1. Reprezentatyvios gyventojų apklausos klausimynas	3
PRIEDAS NR. 2. Gyventojų apklausos rezultatai	7
PRIEDAS NR. 3. INTERVIU	8
3.1 Interviu klausimynas.....	8
3.2 Transkribuoti interviu	11
PRIEDAS NR. 4. Grupinė diskusija (Fokus grupė)	47
4.1 Fokus grupės gairės	47
4.2 Fokus grupės, vykusios 2022-11-21 d., diskusijos medžiaga	48
4.3 Fokus grupės, vykusios 2022-12-13 d., diskusijos medžiaga	58

PRIEDAI. Priemonės, reikalingos analizės metodams taikyti

Rengiant Studiją naudojami oficialios statistikos duomenys, tiek Statistikos departamento atliekamų tyrimų, tiek administraciniai. Originalūs duomenys gauti reprezentatyvios gyventojų apklausos, fokus grupių ir interviu metodais.

PRIEDAS NR. 1. Reprezentatyvios gyventojų apklausos klausimynas

1. Jūsų nuomone, kurios iš Lietuvoje taikomų priemonių geriausia apsaugo asmenis, susidūrusius su nepritekliais senatvėje? Pažymėkite 3 svarbiausias

- 1) Vaikų parama
- 2) Giminių (išskyrus vaikus), kaimynų, draugų parama
- 3) Investicijos į akcijas bei kitus vertybinius popierius
- 4) Investicijos į nekilnojamąjį turtą
- 5) Kaupiamosios pensijos
- 6) Lengvatiniai bilietai viešajam transportui, dalinė išlaidų kurui ir elektros energijai kompensacija
- 7) Nemokamas gydymas
- 8) Nemokamas maitinimas, teikiamas labdaros organizacijų, religinių bendruomenių, savivaldybių
- 9) Nuosavybė gyvenamam būstui
- 10) Santaupos bankuose, gyvybės draudimas
- 11) Santaupos „kojinėje“
- 12) Valstybės/Sodros mokamos pensijos
- 13) Kitos socialinės išmokos
- 14) Žemės nuosavybė
- 15) Kita. Nurodykite .....
- 16) Neturiu nuomonės

2. Jūsų nuomone, kurios iš Lietuvoje taikomų priemonių geriausia apsaugo asmenis, susidūrusius su nepritekliais darbingame amžiuje? Pažymėkite 3 svarbiausias

- 1) Tėvų parama
- 2) Giminių (išskyrus tėvus), kaimynų, draugų parama
- 3) Investicijos į akcijas bei kitus vertybinius popierius
- 4) Investicijos į nekilnojamąjį turtą
- 5) Neįgalumo pensijos
- 6) Socialinis būstas, dalinė išlaidų kurui ir elektros energijai kompensacija
- 7) Nedarbo draudimo išmokos
- 8) Nemokamas gydymas
- 9) Nemokamas maitinimas, teikiamas labdaros organizacijų, religinių bendruomenių, savivaldybių
- 10) Nuosavybė gyvenamam būstui
- 11) Santaupos bankuose, gyvybės draudimas
- 12) Santaupos „kojinėje“
- 13) Socialinės išmokos

- 14) Žemės nuosavybė
- 15) Kita. Nurodykite.....
- 16) Neturiu nuomonės

3. Kokio mažiausio dydžio turėtų būti valstybės mokama pinigine socialinės paramos išmoka nepasiturinčiam asmeniui, kad jis galėtų patenkinti savo minimalius poreikius? Nurodykite sumą EUR per mėnesį .....

4. Jūsų nuomone, kam turėtų būti mokama bedarbio išmoka (nedarbo socialinio draudimo išmoka)?

- 1) Tik tiems bedarbiams, kurie mokėjo įmokas Sodrai
- 2) Kiekvienam asmeniui (be išimties), kuris neranda darbo
- 3) Kiekvienam nerandančiam darbo asmeniui, tačiau tik susiklosčius t.t. tikroms sąlygoms (pvz., ekonominės krizės sąlygoms)
- 4) Neturiu nuomonės

5. Jūsų nuomone, po kiek laiko bedarbiui turėtų būti nutraukiamas bedarbio išmokos mokėjimas, net jei jis nerado darbo?

- 1) Po 3 mėn.
- 2) Po 6 mėn.
- 3) Po 9 mėn.
- 4) Po 12 mėn.
- 5) Po 18 mėn.
- 6) Nenutraukiama, mokama visą laiką, kol jis ieškosi darbo
- 7) Neturiu nuomonės

6. Kaip manote, jei uždirbantis minimalią algą staiga netenka darbo, kokio dydžio bedarbio (nedarbo socialinei draudimo) išmoką jis turėtų gauti pirmus tris bedarbystės mėnesius (žiniai, minimali alga "į rankas" apie 550 EUR).

- 1) Jokios
- 2) Iki 200 EUR
- 3) Nuo 201 iki 300 EUR
- 4) Nuo 301 iki 400 EUR
- 5) Nuo 401 iki 500 EUR
- 6) Virš 500 EUR,

7. Kadangi vienais laikotarpiais sparčiau auga algos, kitais - kainos, kaip turėtų būti didinamos socialinės išmokos ir pašalpos (nedarbo, motinystės, vaiko priežiūros ir kitos)?

- 1) Tiek pat kiek auga kainos
- 2) Tiek pat kiek auga vidutinis atlyginimas
- 3) Tiek pat kiek auga minimali alga
- 4) Gal geriau: atsižvelgiant į kainų ir atlyginimų augimo vidurkį
- 5) Neturiu nuomonės

8. Kaip manote, tėvams, prižiūrintiems vaiką nuo 1 iki 2 metų, vaiko priežiūros išmokos dydis turėtų būti:

- 1) Visoms šeimoms vienodas, nes vaiko priežiūros išlaidos visiems panašios
- 2) Didesnis toms šeimoms, kuriose tėvai daugiau uždirbo iki vaikai gimstant, nes jie mokėjo didesnes įmokas Sodrai
- 3) Didesnis nepasiturintioms šeimoms, nes joms sunkiau išgyventi
- 4) Neturiu nuomonės

9. Jūsų nuomone, asmenims, kurie negalėjo dirbti dėl nuo vaikystės turimos negalios pensijos turėtų būti:

- 1) Mažesnės nei dirbusiems, nes pastarieji mokėjo įmokas Sodrai
- 2) Vienodo dydžio kaip dirbusiems ir mokėjusiems įmokas Sodrai, nes pragyventi visiems kainuoja panašiai
- 3) Didesnės nei dirbusiems ir mokėjusiems įmokas Sodrai, nes jie labiau nuskriausti likimo
- 4) Neturiu nuomonės

10. Ar Jūs asmeniškai pažįstate asmenį (šeimą), kuri gauna socialinę pašalpą nepasiturintiems asmenims ir nesistengia savo padėtį pagerinti įsidarbinant arba imantis papildomo darbo

- 1) Taip
- 2) Ne

11. Kaip vertinate apie pinigines socialinės paramos išmokas (socialines pašalpas, kompensacijas būsto išlaikymui ir pan.) gaunančių asmenų skaičių Lietuvoje?

- 1) Per didelis, nes išmokas gauna ir tie, kuriems nereikia;
- 2) Tinkamas, nes gauna tik tie, kuriems reikia;
- 3) Per mažas, nes gauna ne visi, kuriems reikia,
- 4) Neturiu nuomonės

12. Ar manote, kad pinigines socialinės paramos išmokos turėtų būti mokamos:

- 1) Tik įvertinus konkrečių pretendentų materialinę padėtį
- 2) Neatsižvelgiant į konkretaus pretendento materialinę padėtį, jei jis priklauso tam tikrai asmenų socialinei grupei (pvz., vyresnio amžiaus asmenys, žmonės su negalia, vaikai ir pan.)
- 3) Neturiu nuomonės

13. Ką manote apie šiuo metu valstybės teikiamą socialinę pagalbą (paramą, pvz. socialinę pašalpą, kompensacijos būsto išlaikymui ir pan.)? Kuris iš žemiau pateiktų teiginių geriausia atitinka Jūsų nuostatas

- 1) Socialinės paramos išmokos yra per didelės ir neskatina žmonių dirbti
- 2) Socialinės paramos išmokos subalansuotos, jų pakanka
- 3) Socialinės paramos išmokos mažos ir neapsaugo nuo skurdo
- 4) Neturiu nuomonės

14. Jūsų nuomone, koku būdu valstybė turi padėti sveikiems darbingo amžiaus nepasiturintiems asmenims:

1. Skirti pašalpą ir reikalauti už ją atidirbti visuomenei naudingus darbus
2. Skirti visuomenei naudingus darbus ir už juos mokėti darbo užmokestį
3. Neturiu nuomonės

15. Ar Jūs žinote kur reikėtų kreiptis jei Jums prireiktų valstybės teikiamos socialinės pagalbos?

- 1) Taip
- 2) Ne

16. Kaip manote, ar esant ekonominei krizei turėtų būti pratęsta bedarbio (nedarbo socialinio draudimo) išmokos mokėjimo trukmė (žiniai, dabar maksimali mokėjimo trukmė yra 9 mėn.) ?

- 1) Ne
- 2) Taip, iki 12 mėn.
- 3) Taip, iki 15 mėn.
- 4) Taip, iki 18 mėn.
- 5) Neturiu nuomonės

17. Kaip manote, ar esant ekonominei krizei turėtų būti sumažintas išdirbto laiko reikalavimas (stažas) (t. y. reikėtų būti mažiau išdirbus, kad gautum bedarbio išmoką) (žiniai, dabar yra reikalaujama 12 mėn. per paskutinius 30 mėn.) ?

- 1) Ne
- 2) Taip, 6 mėn. per paskutinius 30 mėn.;
- 2) Taip, 9 mėn. per paskutinius 30 mėn.
- 4) Neturiu nuomonės

18. Kaip manote, Jei būtų sutrumpintas išdirbto laiko reikalavimas (stažas) bedarbio išmokai gauti, ar turėtų būti trumpinamas šios išmokos gavimo laikas?

- 1) Taip, išmoką mokant iki 3 mėnesių
- 2) Taip, išmoką mokant iki 6 mėnesių
- 3) Ne, turi likti kaip yra dabar – t. y. 9 mėnesiai
- 4) Neturiu nuomonės

19. Pažymėkite visas Jūsų ir Jūsų šeimos narių šiuo metu gaunamas socialines išmokas:

1. Išmoka vaikui (vaiko pinigai)
2. Kitos išmokos vaikams
3. Motinystės, tėvystės arba vaiko priežiūros išmoka
4. Senatvės pensija
5. Neįgalumo išmoka/pensija
6. Slaugos/globos išmoka
7. Nedarbo socialinio draudimo išmoka (bedarbio išmoka)
8. Socialinė pašalpa
9. Kita (įrašykite) _____
10. Socialinių išmokų negauname

PRIEDAS NR. 2. Gyventojų apklausos rezultatai

Priedas pateikiamas atskiru dokumentu pdf formatu.

PRIEDAS NR. 3. INTERVIU

3.1 Interviu klausimynas

Šiuo metu Socialinė apsaugos ir darbo ministerijos iniciatyva mokslininkai atlieka minimalių pajamų tyrimą tam, kad ateityje būtų patobulinta mažas pajamas gaunančiųjų ir bedarbių socialinės apsaugos sistema. Norėtumėme Jus pakviesti prisidėti prie šio tyrimo pasidalinant savo patirtimi, kadangi tiesiogiai dalyvavote socialinės paramos, nedarbo ar užimtumo sistemoje ir tikime, kad labiausiai žinote socialinės politikos spragas.

Prašysime Jūsų atsakyti į keletą klausimų apie Jūsų patirtį. Pokalbis bus įrašomas, tačiau jis išliks konfidencialus ir jūsų asmeninių duomenų niekam neviešinsim bei atsakymai bus naudojami apibendrintai tik mūsų studijoje, nenaudojant Jūsų vardo.

Interviu (klausimai)
<ol style="list-style-type: none">
1. Kaip patekote į šią situaciją?
2. Ar buvo lengva registruotis į UŽT? Jei bandėte, ar buvo lengva gauti bedarbio statusą (ar ilgai užtruko)?
3. Kokios yra jūsų pajamos be socialinių išmokų?
4. Kokio dydžio socialinę pašalpą gaunate?
5. Ar gaunate kompensacijas už šildymą, būsto nuomos kompensaciją?
6. Su kokiais iššūkiais Jūs susiduriate? Kas padeda jums spręsti iššūkius?
7. Ar jums tenka atlikti visuomenei naudingus darbus?
8. Kokio pobūdžio VND jums tenka atlikti dažniausiai?
9. Kaip vertinate VND sąlygas?
10. Kiek valandų per mėnesį jums tenka atlikti VND?
11. Ar gaunate VND mėnesio grafiką iš anksto?
12. Ar esate patenkintas? Ar atliekate juos tik dėl to, kad esate priverstas "atidirbti už pašalpą" (ar laikote tai teisinga, kad reikia už paramos gavimą atidirbti, nes pašalpa tai nėra darbo užmokestis), ar dėl to, kad norite neprarasti darbinių įgūdžių?
13. Kaip manote, ar tie darbai prisideda prie jūsų savivertės (tai kad jaučiatės kažkam reikalingas, atliekantis naudingą darbą)? Ar ta veikla netrukdo tvarkytis savo buities, rūpintis artimaisiais, ieškotis darbo?
14. Kaip manote, ar už darbus, kuriuos šiuo metu atliekate turėtumėte būti įdarbintas ir gauti darbo užmokestį? Ar dirbtumėte šiuos darbus?
15. Kaip manote, kas nutiktų, jei atsisakytumėte atlikti VND?
16. Kokias paslaugas, pagalbą ar darbo pasiūlymus gaunate iš UŽT/ savivaldybės? Ar savivaldybė, skirdama paramą, pasiūlė Jums ir paslaugas ar dalyvavimą kokiose nors programose?
17. Šiuo metu mokslininkai rengia siūlymus dėl socialinės paramos sistemos. Ką Jūs rekomenduotumėte keisti VND srityje?
18. Jeigu už VND jums pasiūlytų didesnę socialinę pašalpą, ar sutiktumėte dirbti galbūt net daugiau valandų? <p>Jei vengia atlikti VND:</p> <ol style="list-style-type: none">
19. Jeigu už VND jums pasiūlytų didesnę socialinę pašalpą, jus sutiktumėte reguliariai atlikti VND?
<ol style="list-style-type: none">
1. Kaip patekote į šią situaciją?
2. Kai gimė Jūsų vaikas, ar Jūs kreipėtės socialinės pinigines paramos (pašalpos) į savivaldybę?
3. Jei taip, ar gavote ir kokią sumą? Ar buvo tuo pačiu pasiūlytos ir kokios nors socialinės paslaugos?
4. Jei ne, kodėl?

5. Kokios yra/ buvo Jūsų mėnesinės pajamos, kai auginate/-ote vaiką (iki susirandant darbą)?
6. Kaip vertinate paramos sistemą, su kuria susidūrėte, gimus vaikui?
7. Kokios Jūsų pajamos dabar?
8. Kas padeda jums spręsti iššūkius? Kokias socialines paslaugas gaunate?
9. Dėl kokių priežasčių jūsų vaikui nėra nustatytas tėvas?
10. Kokios pagalbos jums būtų reikėję, kai Jūs susilaukėte vaiko, ar kito ir kaip pagalbos poreikis, ir kokios reikia dabar?

1. Kaip atsidūrėte šioje situacijoje?
2. Kiek metų gaunate socialinę pašalpą?
3. Ar buvo lengva registruotis į UŽT? Jei bandėte, ar buvo lengva gauti bedarbio statusą (ar ilgai užtruko)? Jei bandėte, ar buvo lengva gauti nedarbo išmoką?
4. Kokio dydžio socialinę pašalpą gaunate?
5. Ar gaunate kompensacijas už šildymą, būsto nuomos kompensaciją?
6. Kokios yra jūsų pajamos be socialinių išmokų?
7. Kokio dydžio sumos reikėtų, kad pavyktų išgyventi?
8. Kas padeda jums spręsti iššūkius?
9. Kokios socialinės paslaugos Jums buvo pasiūlytos kreipiantis dėl paramos?
10. Ar gaunate kompensacijas už šildymą, būsto nuomos kompensaciją?
11. Kokius sunkumus (kliūtis, nepatogumus) įžvelgiate socialinės paramos sistemoje? (ar aišku, kaip gauti paramą, ar reikalavimai per dideli/ adekvatūs?)
12. (Jei privaloma registracija UŽT) Kokias paslaugas gaunate iš Užimtumo tarnybos, kokie reikalavimai keliami, kurios sunku įvykdyti?
13. (Jei privaloma registracija UŽT) Ar yra buvę, kad UŽT Jus išbraukia iš sąrašų? Kokias to pasekmes pajutote?
14. Kaip manote, kas Jums padėtų šioje situacijoje?

1. Kaip atsitiko, kad Jūs išsiėmėte individualios veiklos pažymą? Kaip UŽT paaiškino būtinybę išsiimti IV pažymą?
2. Kaip gavote informaciją apie IV specifiką: savarankišką mokesčių mokėjimą, deklaravimą?
3. Kokia tai veiklos rūšis? (siuvėjas, floristas ir pan.)
4. Kiek laiko iki išsiimant IV pažymą Jūs neturėjote darbo?
5. Kiek laiko buvote registruota(s) UŽT?
6. Kokios buvo Jūsų pajamos iki išsiimant individualios veiklos pažymą? Pašalpa? Kokio dydžio?
7. Kaip pasikeitė Jūsų pajamos išsiėmus IV?
8. Kokia Jūsų patirtis deklaruojant pajamas? Kas Jums padeda?
9. Kaip išgyvenate su šiomis pajamomis?
10. Ar šiuo metu gaunate kokias nors socialines ar UŽT paslaugas? Jei taip, kokias?
11. Kaip manote, kas Jums padėtų (būtų padėję) šioje situacijoje?

1. Ar yra buvę, kad UŽT Jus išbraukia iš sąrašų? Dėl kokios priežasties? (kelintas tai buvo darbo siūlymo atsisakymas?) Kiek laiko buvote išbraukta iš UŽT?
2. Kokias to pasekmes pajutote? Kiek laiko negalėjote vėl registruotis UŽT?
3. Ar iki išbraukimo iš UŽT Jūs gavote kokias nors išmokas? Jei taip, kokias ir kiek per mėnesį?
4. Kaip pasikeitė Jūsų pajamos dėl išbraukimo iš UŽT?
5. Ar Jums dėl išbraukimo iš UŽT susidarė skolos? Jei taip, tai už ką ir kokios?
6. Kas Jums padėjo išgyventi šioje situacijoje? (savas ūkis, artimieji, skolinimasis?)
7. Kokias socialines paslaugas šiuo metu gaunate?
8. Ar kada nors jums arba jūsų artimajam UŽT darbuotojas minėjo, kad išbrauks iš sąrašų, tuomet jis negaus išmokos ir pan. (Ar grasino UŽT darbuotojas)? (Papasakokite plačiau apie šią situaciją.)
9. Kaip manote, kas Jums padėtų šioje situacijoje?

1. Kaip pradėjote dalyvauti ADRP (mokymuose, kuriuos finansavo UŽT)?
2. Kokią informaciją gavote apie tai, ką turėsite daryti, pasibaigus mokymams? (Ar UŽT darbuotojai sakė, reikės grąžinti pinigus, jei po ADRP nesusirasite darbo pagal įgytą specialybę?)
3. Kokios pagalbos jums reikėjo, kad po ADRP susirastumėte darbą?
4. Kaip vertinate UŽT paskirtus mokymus (ADRP) ir patį skyrimo procesą?
5. Kokio dydžio skola jums susidarė dėl ADRP?
6. Kas šiuo metu administruoja šią skolą - UŽT, antstoliai?
7. Kokias socialines paslaugas gaunate šiuo metu? Kas padeda grąžinti skolą?
8. Žvelgiant atgal, kaip manote, kaip šią situaciją reikėjo spręsti? (Ar valstybės institucijos turėtų prisiimti atsakomybę už asmens įdarbinimą po ADRP?)

1. Kokia buvo Jūsų veikla iki vaiko gimimo? (Iki vaiko gimimo mokėtės, nedirbote?)
2. Kiek vaikų turite ir kiek laiko nedirbate dėl vaikų priežiūros? (jei vaikai vyresni, paklausti apie įsidarbinimo galimybes)
3. Kokias pinigines išmokas gaunate iš valstybės? Ir kokio dydžio?
4. Kokio dydžio sumos reikėtų, kad pavyktų išgyventi?
5. Kas padeda jums spręsti sunkumus ir iššūkius?

Jei vieniša:

6. Kas ir kokias socialines paslaugas ar pagalbą pasiūlė, kai likote viena su vaiku?

Jei su šeima:

7. Iš kur gauna Jūsų šeima pajamų? Kokios yra kitų Jūsų šeimos narių pajamos? (parama, darbo užmokestis, vaiko pinigai, nelegalus darbas?)
8. Kaip Jums sekasi patenkinti Jūsų šeimos vartojimo poreikius?
9. Kaip vertinate valstybės paramos sistemą situacijoje, su kuria susidūrėte?
10. Kokias socialines paslaugas/ pagalbą gaunate?
11. Kaip manote, kas padėtų Jums šioje situacijoje?

1. Kokia įgyta profesija? Ar dirbote pagal ją?
2. Kokios dabar yra jūsų pajamos?
3. Kada paskutinį kartą netekote darbo? Papasakokite plačiau apie situaciją.
4. Kiek kartų ir kaip ilgai buvote registruota UT?
5. Ar buvo lengva registruotis į UŽT? Ar žinote, kad registruojantis į UT, egzistuoja skirtingi statusai registracijai (pvz. Bedarbio, darbo rinkai besiruošiančio....) Ar žinote kokiu statusu esate registruota, ar jums paaiškino?
6. Ar gavote nedarbo socialinio draudimo išmoką? Jeigu gavote, ar viskas buvo aišku, ar buvo lengva it
7. Kiek laiko gavote NSDI?
8. Kaip UŽT padėjo ieškant darbo? Kokias paslaugas/mokymus siūlė? Ar siūlomi mokymai atitiko jūsų norus ir lūkesčius? Papasakokite plačiau.
9. Neseniai turėjome pandemijos krizę, dabar gyvename karo akivaizdoje. Kaip manote, ar krizių metu turėtų būti švelninamas NSDI mokėjimas?
10. Kokius įsipareigojimus UŽT turėjote tuo metu, kai gavote NSDI?
11. Ar ieškojote pagalbos ir savivaldybėje? Jeigu taip, tai kokias paslaugas jums pasiūlė? Ar gaunate paslaugas nevyriausybinių organizacijose: pvz maisto bankas, caritas, kaip vertinate šias paslaugas?
12. Iš kokių šaltinių gavote pajamas neįskaitant NSDI (vaiko pinigai, nelegalus darbas)?
13. Kokio dydžio turėtų būti NSDI pirmus trys mėnesius, o kokio kitus mėnesius?
14. Kiek laiko gavote/gaunate socialinę pašalpą?
15. Kokio dydžio socialinę pašalpą gaunate ir ar ji buvo mažinama?
16. Ar gaunate kompensacijas už šildymą, būsto nuomos kompensaciją?
17. Kokio dydžio sumos reikėtų, kad pavyktų išgyventi?
18. Kas padeda jums spręsti iššūkius?

<p>19. Kokios socialinės paslaugos Jums buvo pasiūlytos kreipiantis dėl paramos?</p> <p>20. Kokius sunkumus (kliūtis, nepatogumus) įžvelgiate socialinės paramos sistemoje? (ar aišku, kaip gauti parama, ar reikalavimai per dideli/ adekvatūs?)</p> <p>21. Kaip manote, kas Jums padėtų šioje situacijoje?</p> <p>22. Ar jums teko atlikti visuomenei naudingą veiklą už socialinę pašalpą?</p>
<p>1. Iš kokių pajamų dabar gyvenate?</p> <p>2. Ar esate gavusi nedarbo draudimo išmoką? Jei taip, kada ir kiek kartų? Gal pamenate, ar lengva buvo ją gauti?</p> <p>3. Ar kreipėtės socialinės pašalpos? Kodėl? Kokia patirtis?</p> <p>4. Kokias gaunate socialines paslaugas? Iš kur? Ar savivaldybė yra jums pasiūliusi socialines paslaugas?</p> <p>5. Kokias kompensacijas esate gavę? Ar kreipėtės kompensacijų už šildymą?</p> <p>6. Dėl kokių priežasčių šiuo metu nedirbate?</p> <p>7. Kokio dydžio sumos reikėtų, kad pavyktų išgyventi?</p> <p>8. Kaip manote, kas Jums padėtų šioje situacijoje?</p>
<p>1. Turite neįgalumą. Kiek procentų Jūsų darbingumas? Kiek laiko turite negalią?</p> <p>2. Kokias pajamas šiuo metu gaunate?</p> <p>3. Ar esate gavusi kokią nors neįgalumo išmoką?</p> <p>4. Ar esate kreipusis socialinės pašalpos? Kada? Kokia patirtis? Kokio dydžio socialinę išmoką gavote? JEI NE - kodėl?</p> <p>5. Ar esate kreipusis dėl kompensacijų už šildymą?</p> <p>6. Ar esate atlikusi visuomenei naudingą veiklą? Kokias veiklas atlikote? Kokia patirtis?</p> <p>7. Kokias gaunate socialines paslaugas? Iš kur? Ar savivaldybė yra jums pasiūliusi socialines paslaugas?</p> <p>8. Ar esate / buvote registruota užimtumo tarnyboje? Kokią pagalbą ten esate gavusi?</p> <p>9. Dėl kokių priežasčių šiuo metu nedirbate?</p> <p>10. Kokio dydžio sumos reikėtų, kad pavyktų išgyventi?</p> <p>11. Kaip manote, kas Jums padėtų šioje situacijoje?</p>

3.2 Transkribuoti interviu

3.2.1 Interviu

Vyras, 58 m. Piniginės socialinės paramos gavėjas, benamis. Šiauliai. Interviu pusiau apibendrintas.

Tyrėja:

Kiek jums metų?

Informantas:

58 metai, lapkričio 4 - 58 bus.

Tyrėja:

Iš kokių pajamų jūs dabar gyvenat? Socialinė pašalpą gaunat, kiek?

Informantas:

162 lygtais, ji lygtai svyruojanti.

Tyrėja:

Aha jo ir, kiek laiko jūs jau nedirbat?

Informantas:

Daug, oficialiai, aš taip nusprendžiau, kad aš taip geriau nedirbsiu, kai man kažkas nepatinka. Aš 30 metų valiau kaminus, kai dar turėjau sveikatos, paprasčiausiai fiziškai nebegaliu.

Tyrėja:

Tai jūs jau kiek apie 20 metų nedirbat, daugiau? 30?

Informantas:

Nu 30 nebus, kokie 27, aš tuos kaminus valiau, nes čia priklausau kažkada tai priešgaisrinei, bet tai... nu kartais padėdavau ten mėnesį du... Tuoj pasakysiu, kodėl? Man pavyzdžiui paskambina Šilalės rajonas. Klausiau, ką mokat, dar pasakė, tipo pagalbiniai. Tai va sako, duodu sako 100 eurų, o rūkalai, alus ir maistas, tai sakau 100 eurų į dieną? Ne, sako, į mėnesį. Sakau, juokaujat? Nu tai kaip galima dirbti, dirbu va čia pas [pavardė] paskutiniu metu. Sako jis, kad tų 700 Eur man yra per daug, man už 500, aš nežinau, ar čia man taip gaunas.

Tyrėja:

Kad tiesiog labai maži atlyginimai? O kai jūs registravotės į Užimtumo tarnybą, paprasta užsiregistruot?

Informantas:

Du metai UŽT, aš niekada neimdavau tos valstybinės pašalpos, aš galėjau užsidirbt, aš jau gal kokius 8 metus neėmiau, man jų nereikia, aš užsidirbt galiu, paprasčiausiai kaminus valydamas.

Tyrėja:

Bet jūs tada dirbdavot nelegaliai?

Informantas:

Jo

Tyrėja:

Dirbdavot, užsidirbdavot, bet po to praradot sveikatą ir

Informantas:

Ne, paskui išvažiavau biškį, grįžtu, pranešimas, tu skolingas 273 litus kažį čia, o gyveno sesuo mano bute ir išvažiavo į Airiją, kiek prisimenu ten lygtais buvo tas 73 litai abonementinis mokestis, iš kur sakau, jūs nejuokaukit, per tiek laiko, kažkas prirašė 200 litų ir prasidėjo velnių

Tyrėja:

Jūs kaip užsiregistravot užimtumo tarnyboje, buvo pasitaikę atvejų, kad jus išbraukė iš užimtumo tarnybos sąrašų?

Informantas:

Mes susiderinom su šeimos gydytoja, kad jinai man tęs biuletenį, nu aš ramus, man iš biržos atėjo į mail pranešimas, kad išmetė. Tai gydytoja pamiršo pratęst biuletenį

Tyrėja:

Tiesiog jums nepratęsė biuletenio, užimtumo tarnyba to nematė, ir tada jūs kažkur laiku neatėjot?

Informantas:

Aš internetą turėjau bet ne kasdien į jį žiūrėjau paprasčiausiai, tai dabar va gydytojai tu paskambink, pranešk ką nors, skambinu, "tai aš užmiršau", tai palaukit gydytoja, jūs pamiršot, o kenčiu aš, teisingai?

Tyrėja:

Kiek kartų yra taip nutikę, kad juos išmeta iš užimtumo tarnybos ir pusę metų negalit vėl registruotis?

Informantas:

Gal 3 kartus.

Tyrėja:

Ir, iš ko jūs tuomet gyvenat?

Informantas:

Už kaminus gaudavau, ir kaimo turizmo sodybose

Tyrėja:

Kada dabar vėl eisit į UŽT?

Informantas:

Man reikės dabar UŽT vasario 3, bet aš dabar 11-12 važiuosiu, prie Naujosios Akmenės yra centras alkoholikų, mano ten 12 žingsnių, aš ten suderinau jau viską, ten sakau, pabūsiu, nes ... Čia nėra ko slėpt,

aš geriu kosmetinį spiritą kasdien po vieną buteliuką, bet niekada nebuvo girtas, bet žiūriu, kad jau man ir dviejų reikia.

Kai išmeta iš UŽT, eina dirbti nelegaliai, „nenori dirbinti tie turtingi“, pamini įmonę, kur dirba 12 žmonių, bet dirbinti tik 2, kai atvažiuoja tikrinti, pasako, kad reikia eiti slėptis, tik vieną matė principinį gydytoją, davė trečią grupę su stuburu drebėdamas. Gyvendavo iš nelegalių pajamų, sveikatos draudimą mokėdavo kaip kada, dar pamini vieną įmonę, kur niekada nieko nedarbina.

Tyrėja klausia, už kokį atlyginimą eitų dirbti, į dieną 30-40 EUR kad duotų, iš bėdos, draugas negali susimokėti už šildymą, „anksčiau pasiskųsdavai Maskvai, kam dabar pasiskųsi“. Gyvena dabar „po krūmu“, gyvena nakvynės namuose savivaldybės, „baisiau negu kalėjimas“, mokėti už butą 20 proc. pajamų reikėjo, bet lapelio neduoda, kad jis tuos procentus sumoka, tikrindavo, ar negeria, naudojasi su darbuotojomis tais pačiais koridoriais, bet virtuvę, koridorių, tualetą turi plauti, o darbuotojos neplauna.

Paramą gauna 4-5 metus, anksčiau neimdavo, nes nereikėdavo. Pirmą smegenų sutrenkimą turėjo 7 metų, paskui dar penki buvo (oficialūs, dar buvo kažkiek neoficialių), stuburas suvarytas 1987, dabar gyvena iš paramos ir ką randa konteineriuose. Pakeitė numerį ir nebegaua Maisto banko žinučių (?), pastebėjo, kad du kartus nepasiėmė maisto, bet informantas teigia, kad negaudavo pranešimų.

Ar pasiūlė paslaugas, susijusias su įdarbinimu ar dar kokias kitas paslaugas, kai kreipėsi dėl paramos? Buvo prieš kelias dienas UŽT, jį perdavė tarpininkė kitam tarpininkui, dirba su popieriais, jo dokumentus soc. rūpybos skyrius kažkur buvo praradęs, gavo šiuo metu atleidimą nuo visuomenei naudingų darbų iki sausio 1 d. Negali dirbti dėl stuburo, kelti sunkiai negali, problemos su akimi. Pašalpa yra vienintelės pajamos ir dar gauna kaip elgeta, ir ką randa konteineriuose. Dar turi daug pažįstamų, kurie skambina, prašo lapus pagrėbti ir pan.

Kas, informanto nuomone, padėtų jam jo situacijoje? Neprašo pagalbos, „jei pats sau nepadėsi... jei tu savęs nemylai, niekas tavęs nemylės“. Planuoja pabūt metus reabilitacijoje, atsistatyti fiziškai, pataupyti, dirbo 18 valandų per parą, žmona sakydavo, kad dažnai geria, pagulėjo psichiatrinėje ligoninėje, paskui žmona pradėjo gerti, planas yra reabilitacija metams ir tada žiūrės. Kokie planai po metų, po tos reabilitacijos – Vokietijoje gyvena pažįstami, siūlė atvažiuoti gyventi, dirbti prie kompiuterio.

Buvo tris kartus išbrauktas iš UŽT, ar jam tekę susidurti, kad UŽT prašo persiregistruoti? Skundžiasi požiūriu, kad „tujina“, gyvenimo aprašymas 7-8 puslapiai. Buvo nuėjęs į darbo pokalbį, netiko, direktorius nepranešė UŽT ir informantą buvo dėl to išmetę pusei metų. Kalba, kad naudojasi labdaros valgyklom, pirtim, yra vieta kur pastatyti du dušai, du tualetai, jis nueina ten. Ne prieš dirbti, bet nenori dirbti 90 val., kad gautų 160 EUR pašalpą. Jeigu gautų didesnę pašalpą, ar tada eitų dirbti visuomenei naudingų darbų? Anksčiau gaudavo 200 EUR darbo paieškos išmoką. Vis tiek 20 proc. tektų socialiniams darbuotojams už apgyvendinimą nakvynės namuose. Jeigu rastų darbą pagal sveikatą, eitų dirbti. Turi skolą, nežino kokia iš viso, vienu metu turėjo penkis antstolius, du kartus važiavo be talonėlio, „antstoliai prisikabina kaip erkės“, nenori dirbti dėl antstolių, gavo kompensaciją už vaistus, kurią pasiėmė antstoliai, susigrąžino, bet grįžo 27 EUR, nes pinigų nurašė už pervedimus. Per daug nesijaudindavo dėl to, kad išbraukus iš UŽT negaus pašalpų, yra fatalistas, bus kaip bus.

3.2.2 Interviu

Moteris, 59 m., Piniginės socialinės paramos gavėja, atlieka visuomenei naudinga veiklą. Šiauliai. Interviu yra apibendrintas.

Dabar 59 metai informantei, nedirba 13 metų neskaitant visuomenei naudingų darbų, 30 val. per mėnesį, eina 8 dienas dirbti, jei pablogėja sveikata, neina dirbti, praneša į savivaldybę ir tą dieną neateina. Dirba miesto parkelyje, kur susirenka žmonės, ir ūkvedys paskirsto darbus. Buvo priskirta švietimo skyriui ir dirbo iki tol mokykloje, darželyje ir pan. Prieš maždaug tris, penkis metus dirbo darželyje šeiminkėle (už pašalpas), bet buvo per sunku, nes yra 20 vaikų, pamaitinti, aprengti reikia ir pan. Registruotis UŽT nebuvo sunku, pašlijo sveikata, susirgo hipertonija, siuntė į valytojos kursus, dirbo turguje, irgi buvo labai sunku, nespėdavo susitvarkyti, padirbo 4 dienas. Nebeįsidarbino, prasidėjo nerimas, depresija, pradėjo lankytis pas psichiatrą, grupės (neįgalumo) nedavė, nes dar nepakankamai blogai. UŽT siuntė į kursus,

kuriuos apmokėjo, bet nors padirbo tik keturias dienas, grąžinti sumos nereikėjo, išvadoje parašė, kad informantei toks darbas netinkamas.

Kaip rinkosi mokymus? Ilgai stovėjo UŽT, prarado kvalifikaciją, kitų darbų lengvesnių nebuvo, verslui darytis neturi kapitalo, kioskai uždaryti, nebuvo kur dirbti. Parinko valytojų kursų – buvo arba valytoja, arba pagalbine darbininke virtuvėje, informantė pasirinko valytoją. Pabaigus kursus ištiesai siuntinėjo darbo pasiūlymus, bet arba netiko, arba buvo užimta vieta, arba buvo labai didelė atranka ir net negalėjo prisiskambinti. Išbraukta nebuvo, bet liepdavo persiregistruoti kas kažkiek laiko. Dabar ji yra kaip ieškanti darbo, pakeitė statusą, nes pamatė, kad nesusiras darbo. Persiregistruoti prašydavo, nes ilgai buvo registruota UŽT, buvo nuo 2016 metų ir prašė persiregistruoti. Išbraukia, ateina po kelių dienų ir tada vėl įregistruoja, informantė rašo, kad savo noru nori išeiti, susitarusi su tarpininke, ir tada ją išbraukia, o po kelių įregistruoja. Parama nenutrūksta tuo metu. Jei nesutiktų persiregistruoti, išbrauktų pusei metų, tada pusmečiui liktų be pajamų. Tad geriau susitardavo taip. 2022 vasarą persiregistravo dabar, davė naują tarpininką, turės vėl atidirbti 30 val. per mėnesį, kadangi pratęsinėja po tris mėnesius, iš viso per periodą išeina 90 valandų, 8 kažkur dienos per mėnesį, po 4 valandas per dieną, plauna koridorius, grindis, rūsius, lapus grėbia, šiukšles renka. Niekaip nevertina to atidirbinėjimo fakto – reikia dirbti, tai ir dirba, tik būtų gerai, kad kauptųsi stažas už atidirbinėjimus. Visur reikalauja daug ir greitai darbo, tačiau ji nebegali. Grafiko negauna, kada ir kur turi ateiti, gauna lapą atidirbimo ir tiesiog pati informantė pažiūri, kada ir kur galės ateiti ir ateina, iš esmės kada nori, tada ir eina atidirbinėti. Dirba dar kai kada už žmones, kurie suserga, atostogauja, pavyzdžiui, kur buvo darželyje šeiminkute, tai pavadavo kitą darbuotoją. Kadangi lėtai dirbo, įmonės, kur pavadavo darbuotojus, darbinis nesiūlė. Tyrėja klausia, ar bendrai informantė patenkinta atlikdama tuos viešuosius darbus, ar jaučiasi reikalinga. Informantė vertina vidutiniškai, reikia atidirbti, tai ir ateini, grįžti šlapias, purvinais rūbais ir tas nėra malonu, ir pats darbas nėra malonus, bet ji eina dirbti iš reikalo, nėra iš ko gyventi, dėl to ir eina. Jaučiasi atliekanti naudingą darbą, švarina miestą, tvarko teritoriją. Ar darbai palaiko darbinis įgūdžius – gal kažkiek, bet per 13 metų negali niekur įsidarbinti, greitai dirbti negali, nes tada pašoka iki 180 spaudimas. Jeigu nedirbtų, neturėtų iš ko gyventi, mokėti už butą, pirkti maistą, vaistus, žino atvejų, kai žmonės atsisako atidirbinėti ir nebegauna pašalpų. Informantė, jei negautų pašalpos, neturėtų iš ko gyventi, todėl nusiteikusi atidirbinėti.

Ar buvo pasiūlyta kažkas be pinigų – siūlė tik maistą iš Maisto banko. Dėl darbo vietos pritaikymo, tarpininkavimo su darbdaviais, nesiūlė.

Gauna paslaugas socialines, tarpininkavimo įdarbinimo, tiksliai NVO ir stovi UŽT. Kadangi neturi grupės, atsisako dirbti puse etato, bandė dirbti visu etatu po 8 valandas, bet per didelis krūvis, bandė turgų porą valandų dirbti, bet jai buvo apsakytą, kad per lėtai dirba ir kad nesusitvarkys su darbu. Pašalpa dabar 163 EUR, kažkur apie pusmetį gauna tokio dydžio išmoką, anksčiau gavo 170 EUR, bet kadangi ilgai nesusiranda darbo sumažino šiek tiek. Pusę metų gavo darbo paieškos išmoką po 200 EUR, paskui 170 EUR, dabar 163 EUR. Buvo šiek tiek geriau kai gaudavo darbo paieškos išmoką. Kas tris mėnesius paramą vis mažino, dabar gal vėl mažins, nežino. Įprastai atsiunčia iš savivaldybės laišką, kur parašo, kiek laiko ir kokią sumą gaus. Visuomenei naudingą veiklą darantį skyrių naikins (visus atleidžia), nežino nei informantė, nei socialinė darbuotoja, su kuria kalbėjo, kas bus toliau, gal nebebus atidirbinėjimo. Susitvarkė kompensaciją už šildymą, turi už ją atidirbti, jei neatidirbinėsi, negausi nei kompensacijos, nei pašalpos, jei išbrauktų iš UŽT dabar pusei metų, negautų sveikatos draudimo, kiti žmonės yra, kurie gauna išmokas, bet negauna sveikatos draudimo, sako, kad nežino dabar tvarkos. Perka mažai maisto, pagrinde iš Maisto banko gauna, dar turi du katinus, tai perka katinams maistą, kraiką, kartais paieško butelių pridavimui, „šiaip ne taip išsiverčiu, man nei gert, nei rūkyt nereikia“. Pagrindė išleidžia sau maistui, katėms maistui ir savo vaistam (nuo spaudimo išrašo kartą per pusę metų vaistus), svarbu sumokėti už butą, kad skolų nebūtų, tvarkosi nuolat, kad gautų kompensaciją už šildymą.

Tyrėja klausia, ką reikėtų keisti su tom visuomenei naudingom veiklom, ką informantė darytų. Abejoja jų reikalingumu, reikia, kad eitų stažas, pensijai nesiskaito stažo, darbo biržoj eina stažas, sveikatos draudimą gauna, bet darbinis stažas nesikaupia. Siūlo šitą keisti. Tyrėja klausia, ar informantė laikytų sprendimą, kad žmonės, atliekantys visuomenei naudingus darbus gautų didesnes išmokas, teisingesniu. Informantei svarbiausia stažas, o jis ir pakėlus išmokas nesikaupytų, ji pradėjo dirbti nuo 18 metų, turi 15 metų stažo, o turėtų dabar kokius 28 metus stažo, jeigu užsiskaičiuotų viešieji darbai. Yra žmonių, kurie

yra prasigėrę, negali dirbti nes sveikatos nebeturi, o ji iš esmės gali, tik yra moteris, neturi fizinės jėgos, dirba lėčiau. Anksčiau dirbo apskaitininke iki dekreto, paskui dirbo kioskeliuose, paskui buvo gavus buhalterijos kursus, padirbo du metus, tėvai pradėjo sirgti, kažkur 3-4 metus negalėjo dirbti, prižiūrėjo tėvus, mamai buvo cukraligė, negalėjo palikti vienos (apie du metus), buvo kaip namų šeimininkė, namų tarnaitė – mokėjo už būstą, ruošdavo valgyti. 4 mėnesius mamą buvo išvežę į slaugos ligoninę, bet paskui parvežė atgal. Mamai susileidus insuliną buvo priepuoliai, reikėdavo kviesti greitąją pagalbą kartais dukart per dieną, negalėjo palikti vienos ir negalėjo dirbti. Iš pradžių mama rūpinosi tėvas (mamos sutuoktinis), po to jis mirė ir mama pradėjo rūpintis informantė, du metus visiškai negalėjo dirbti. Informantės sutuoktinis turėjo darbą, bet negalėjo iš jo išeiti, nes buvo didesnė alga, dukra („mergička“) ėjo į mokyklą, todėl „man viskas ant sprando buvo“, visas namų ūkis. Po to prarado kvalifikaciją, kioskus pradėjo griauti ir nebebuvo kur dirbti, ieškodavo nieko nebuvo, arba sunkūs darbai, kaip sniego kasimas. Paskui išsiskyrė su vyru, paskui atėjo į UŽT. Gavo viešuosius darbus porą mėnesių dirbti, vos pajėgė dirbt, kasti su kastuvu, gėles sodinti, nejkasa kastuvo, fiziškai nėra pajėgi tokius darbus daryti, o senoji kvalifikacija buvo nebereikalinga, kai nueina į visuomenei naudingą veiklą šiek tiek parenka – moterims šiukšles rinkti, vyrams medžius pjaustyti, normų nėra, kiek gali tiek padirba, o jei apiformintų, nepadarytų normos ir reikalautų rašyti pareiškimą išeiti iš darbo savo noru, o jei išeina savo noru, tada pusę metų negali registruotis UŽT vėl ir lieka be pajamų. Seimo nariai tegul galvoja, kaip čia padaryt, kad jeigu žmogus atlieka visuomenei naudingus darbus, leistų pasirinkti, arba iš pašalpos gyventi, kaip tas žmogus nori, ar apiforminti pusei metų, o jis gautų paramą ir pan. Bet informantei svarbu, kad kauptųsi darbo stažas. Jai liko penki metai iki pensijos, gaus mažą pensiją, ir toliau vargs, socialinė pašalpa, Maisto bankas ir pan. Iš artimųjų, kurie galėtų padėti, turi tik dukrą, kuri dirba (veda renginius) ir mokosi Kelmėje, turi du vaikus (vienas mokyklinio amžiaus, kitas eina į darželį), trūksta ir dukrai pinigų, jei paprašo padeda (bulvių atveža), susitinka kartą ar du į metus, nes abi neturi laiko, susirašo žinutėm.

Tyrėja klausia, kokio dydžio pašalpa turėtų būti, kad galėtų oriau gyventi. Bent 300 EUR turėtų būti, 100 EUR butui nueity, neseniai įsigijo planšetę, susikūrė Facebooką, „nesinori kaip pernykščiam žmogui gyvent“, rūbai, batai plyšta, ypač dirbant purvinus darbus, darbo drabužių neduoda, kai dirbi visuomenei naudingus darbus, duoda tik pirštines, bet jos turėtų būti geresnės, guminės, nes dabar medžiaginės, šlampa, plyšta. 300 EUR nebūtų pernelyg gerai pašalpos dydis, bet būtų „normaliau“, susimoki už butą, maistą, vaistus. Šildymo kompensacija yra 60 eurų (praeitais metais buvo), ji pati mokėdavo ~20 eurų, iš viso 80-90 EUR buvo už būstą, dabar galvoja, kad su kompensacija gali būti ir iki 120 EUR už butą. Vasarą mokėjo 70-80 EUR už butą visų mokesčių, kas žiemą laukia nežino. Žiemą prašys kompensacijos, atidirbinės, užsidirbs kompensacijai, valandų skaičius lieka tas pats.

Svarbu, kad kauptųsi stažas atliekant visuomenei naudingą veiklą ir kad būtų daugiau darbo vietų (nekvalifikuotų darbų) po dalį etato (0,5 etato, 0,65 etato ir pan.), Šiauliuose ištisai tuščios vitrinos, nuomojamos patalpos, nėra darbo vietų, gamyklos uždaromos, gal reikia paramos verslui ir darbdaviams, kad jie galėtų siūlyti darbus.

3.2.3 Interviu

Moteris, 24 . Vieniša mama, kuri negauna vaiko priežiūros išmokos. Šiauliai. Interviu yra apibendrintas.

Viena augina vaiką, kitą mėnesį bus du metai vaikui. Iki vaiko gimimo nedirbo ir nesimokė, gyveno su vaiko tėvu, jokių pajamų už vaiką neturėjo. Turi vieną vaiką, jį prižiūri kol sueis du metai. Už vaiką gauna 150 EUR, už save taip pat 150 EUR, o iš vaiko tėvo gauna 300 EUR alimentų. Gauna vaiko pinigus ir pašalpą 2-3 mėnesius, sako, kad lapkritį bus trečias mėnuo, kaip gauna tokias pajamas. Iki tol išvis nieko neturėjo, kai gimė vaikas, gyveno iš vaiko tėvo pajamų, sako, kad vaiko tėvas nenorėjo, kad ji kažką tvarkytųsi (neleido), ji nesitvarkė ir buvo priklausoma nuo vaiko tėvo. Tyrėjai skamba kaip smurtiniai santykiai, informantė patvirtina, kad vaiko tėvas smurtaudavo prieš ją ir prieš vaiką. Kai paliko vyrą, vaikui buvo 4 mėnesiai, tuo metu dar gyveno užsienyje, vaiko tėvas trenkdamas informantei pataikė vaikui, jai trūko kantrybė ir ji grįžo su vaiku į Lietuvą (prieš tai gyveno Anglijoje). Registravosi UŽT ne iš karto. Tyrėja klausia, ar reikėjo išvis registruotis UŽT, bet informantei visi (draugės) sakė, kad reikia. Neturėjo kur palikti vaiką,

nežinojo taisyklių ir dėl to nesiregistravo UŽT, kažkur dar gyveno prieš savo dabartinę gyvenamąją vietą (krizių centrą) ir ten buvo užsiregistravusi UŽT [labai sunku suprasti 3:57-4:20].

Ar kreipėsi kur nors kai grįžo – į seniūniją, savivaldybę, ar dar kur? Pirmą mėnesį gyveno pas savo globėjus ir buvo kažkiek skyrę (globėjai padėjo), toje savivaldybėje gavo pirmąją pašalpą, bet po to persiregistravo į Šiaulių miestą ir nieko nebeskyrė savivaldybė, kurioje anksčiau gyveno (Šiaulių rajono). Kol neapsigyveno krizės centre, tol nieko negavo savarankiškai Šiauliuose gyvendama.

Gyveno Šiaulių rajone, ten gavo pašalpą mėnesį laiko, persikėlė čia (į dabartinę gyvenamąją vietą), kreipėsi pagalbos ne iš karto, tik kai apsigyveno krizių centre.

Tyrėja klausia, ar buvo priežastis, dėl kurios nesikreipė į savivaldybę pagalbos. Informantė teigia nežinojusi įstatymų ir reikalavimų, vaikui tuo metu buvo penki mėnesiai. Ji gyveno pietiniame rajone, toliau nuo centro, su mažu vaiku, reikėjo į centrą su autobusu važiuoti, o ji pajamų neturėjo, todėl buvo dar viena priežastis, dėl kurios nieko nesitvarkė, nes tokia kelionė pėsčiomis su vaiku išvargintų vaiką.

Tyrėja klausia, pas ką gyveno pietiniame – kai vaiko tėvas grįžo į Lietuvą, jis informantei išnuomojo butą, skyrė pinigų butui išnuomoti, informantė buvo susiradusi darbą, nes vaikas buvo visą mėnesį Latvijoje (pas gimines?), mėnesį laiko dirbo, po to tėvas parvežė vaiką, ji nebeturėjo kam jį palikti ir išėjo iš darbo, turėjo likti su vaiku namuose. Tuo metu, kai bandė įsidarbinti, vaikui buvo metai ir keli mėnesiai.

Kiek laiko gyveno be pajamų – apie du-tris mėnesius, gyvendavo iš pajamų, kurias siųsdavo vaiko tėvas, bet jis būdavo labai nepatenkintas, kad turi siųsti lėšas. Pinigų suma priklausydavo nuo jo norų – kartais siųsdavo 20 EUR, kartais 30, buvo nusiuntusi tėvui tuščio šaldytuvo nuotrauką, kad parodytų, kad neturi iš ko pirkti vaikui maisto, kadangi buvo prasti santykiai, bijojo, kad vaiko tėvas iškvies VTAS, bet tėvas šaipydavosi tik, kad ji neturi iš ko išlaikyti vaiko ir kad atiduotų vaiką jam. Krizių centre gyveno tik mėnesį ir savaitę laiko, susitvarkė visus dokumentus ir išėjo (padėjo soc. darbuotoja, kaip suprantu). Vaikui tuo metu, kai gyveno krizių centre buvo kažkur metai ir 10 mėnesių. Anglijoje nesitvarkė dokumentų paramai (vaiko pinigams) gauti, nes neleido vaiko tėvas, o po to grįžusi į Lietuvą nežinojo sistemos ir taisyklių. Išmokas pradėjo gauti tik pastaruoju metu (kaip minėjo anksčiau, lapkritis yra tik trečias mėnuo per visą laiką, kai ji gauna kažkokias išmokas).

Vaikui buvo metai ir 8/9 mėnesiai, kai kreipėsi į UŽT. Jai atsiuntė datą, kada reikėjo nueiti, bet ji nenuėjo. El. pašte gavo žinutę, kad turi per tris dienas pranešti, kad neatvyks, ji niekam nepranešė ir ją išmetė iš UŽT. Kai apsigyveno Teresės namuose, socialinė darbuotoja bandė kreiptis į UŽT su prašymu, kad priimtų atgal, bet nepriėmė (griežtos taisyklės). Registravosi į UŽT, kad arba eitų mokyti, arba kad siūlytų darbą. Tuo metu jokios paramos negavo, nesikreipė, minčių kreiptis paramos buvo, bet didelis atstumas iki miesto centro, neturėjo pajamų autobusui, nenorėjo kartu imti vaiko (nes dvi valandos kelionės trukmė į vieną pusę). Gal buvo ir pietiniam kažkokia artimesnė seniūnija, bet informantė nežinojo, ir jos aplinkoje tokios informacijos niekas irgi neturėjo, nei dėl seniūnijos, nei dėl vaiko pinigų. Draugės taip pat vaikų neturėjo ir padėti niekuo negalėjo. Pajamos apie metus laiko buvo labai nereguliarios. Šiuo metu nėra registruota UŽT, kreipėsi su socialine darbuotoja, kad išimties tvarka gautų socialinę pašalpą iš savivaldybės. Alimentus gauna, bet teismo nebuvo, iki teismo buvo parengta draugiška sutartis, kiek vaiko tėvas kas mėnesį mokės pinigų, tėvas su sutartimi sutiko ir dabar moka alimentus. Dabar ieškosi darbo. Nuomoja būstą iš gaunamų pajamų. Bendros pajamos kažkur 600 EUR, iš Teresės namų išėjo prieš mėnesį, susimokėjo už nuomą 200 EUR pirmą mėnesį, dabar nuomos kaina 150 EUR, mano, kad viskas bus gerai ir pajamų užteks. Būsto nuomos kompensacijos negali gauti, nes nuomininkas nesutinka registruoti sutarties ar deklaruoti gyvenamosios vietos, informantė deklaruota prie savivaldybės. Kompensacijos už šildymą irgi negalės gauti dėl tos pačios priežasties.

Kur kreiptųsi, jei kiltų klausimų – kreiptųsi į socialinę darbuotoją, kuri padėjo išimties tvarka susitvarkyti pašalpą. Kaip sužinojo apie krizių centrą – iš pažįstamų, vieną naktį nakvojo kai išėjo iš globėjų (priėmė naktinė budėtoja), ryte direktorė sakė, kad neįmanoma priimti informantės, nes ji nedeklaruota Šiauliuose. Labai sunkiai pateko, nenorėjo priimti, nes informantė neturėjo socialinių problemų (nebuvo prižiūrima socialinių darbuotojų, neturėjo problemų su alkoholio vartojimu), išprašė, kad mėnesiui priimtų. Per mėnesį nieko nesitvarkė, padėjo socialinė darbuotoja („jinai mano angelas yra, kaip mama iš tikrųjų“) išsinuomoti būstą ir sumokėjo pirmąjį mokestį nuomos ir depozitą.

Šiuo metu gauna apie 600 EUR: nuoma, mokesčiai, vaiko poreikiai (pampersai ir ko užsimano parduotuvėj), maistas, darželis (moka 74 EUR, pilna kaina). negali gauti, kad nemokėtų už darželį (gali mokėti tik 10 EUR, bet geri finansai pagal savivaldybę, tai turi mokėti pilną kainą). Tėvas yra, todėl nėra tikra vieniša mama, tėvas tik moka alimentus ir figūruoja dokumentuose kaip tėvas.

Kiek reikėtų oriam gyvenimui? Dabar gauna apie 600 EUR, kartais trūksta, koks 1000 EUR būtų gerai. Dabar ieškosi darbo – nesvarbu koks, svarbu, kad būtų. Turi vieną pasiūlymą darbinis Telia bendrovėje (per draugės draugą sužinojo, kad ieško žmonių), tikisi, kad pavyks ten įsidarbinti.

Kai įsidarbins, gaus algą tik mėnesio gale, o parama nutrūks (pašalpos negaus) – kaip seksis tą mėnesį gyventi? Nežinojo, kad negaus pašalpos, jeigu įsidarbins, kelis kartus tą pakartoja, kad nežinojo, kad įsidarbinusi kažko negaus iš dabar gaunamų išmokų. Tyrėja pristato, kad yra siūlymas, kad pašalpa būtų mokama iki pirmos algos. Toks pasiūlymas padėtų.

Kai gyvena krizių centre (NVO), savivaldybė nebesiūlė jokios kitos paramos. Kas padėtų dabartinėje situacijoje – „darbas, dirbčiau, turėčiau daugiau pajamų, dirbčiau, būtų viskas gerai.“

3.2.4 Interviu

Moteris, 34 m. Vieniša mama, vaiko tėvystė nepripažinta. Šiauliai.

Gyvena nuo birželio mėnesio dabartiniame būste su vaiku, kuriam metai ir 9 mėnesiai, tėvas nėra įrašytas į gimimo liudijimą. Vaiko neplanavo, gavosi netyčiukas: Aš, kai lauktis pradėjau, man buvo šokas, kad aš laukiuosi, aš nesitikėjau, kad aš galiu lauktis. Tas žmogus nebuvo ten kažkoks tenai vaikas. Nu taip tiesiog po skyrybų gavosi toksai bendravimas, gal jam kažkoks nuotykis, gal man daugiau nuotykis. Nu toks va susipažįsti, tiesiog nerimtai, gavosi iš pirmo karto tas vaikelis ir aš sužinojau, kad aš laukiuosi, aš tuos 9 mėnesius buvau viena, išnešiojau, pagimdžiau, viską viena, iki dabar viena, to žmogaus nėra, tik tai tas žmogus, tik tai padarė tą vaiką, o jo nėra mums gyvenime.

Tyrėja:

Mm ir jūs nesiekiat, kad būtų pripažinta tėvystė?

Informantė:

Tai to žmogaus surast neįmanoma. Aš nežinau, kur jis yra. Vaikas nėra vienintelis, dar iš pirmos santuokos turiu vaikų.

Tyrėja:

O kai gimė jūsų vaikas, ar jūs kreipėtės pinigines paramos į savivaldybę kur jūs gyvenot tuo metu?

Informantė

Dabar pagal įstatymą, jeigu tu nori kažką gauti, turi dokumente pabrėžti, kas yra tėvas, o jeigu tėvo nėra, tu negausi pinigėlių, jeigu tėvo nėra, o kaip tą jį surasi jeigu jis tavo gyvenime buvo kaip atsitikimas, beveik po 3 metų dabar ieškot to žmogaus kažkur neaišku, kur jis tenai randasi, maskatuojasi, pasakau po pasaulį ir sakyti, labas, gal tu turi vaiką, čia tavo vaikas nu čia kaip įsivaizduokit dabar. Na ir gavosi 2 variantai arba vienas gali būti tėvas, arba kitas tėvas. Nu tai va gavosi tokia situacija, kad kitas ne tėvas yra, nes darėmės mes DNR tai parodė, kad ne tėvas jisai yra vaiko, nes aš iki tol, kol pradėjau tvarkytis, gavau tuos pinigėlius, bet kai paaiškėjo, kad ne jisai vaiko tėtis yra, automatiškai viskas sustoja, viskas nutrūko. Kaip dabar surasti tą žmogų, su kuriuo aš buvau, jeigu aš nežinau, kur jisai yra, ne nežinau, tiesiog taip gavosi gyvenime, gerai, žinau vardą pavardę daug, bet kaip man jį surasti?

Tyrėja:

Mhm o jūs sakykit, jūs kurį laiką gavot paramą.

Informantė:

Gavau dėl to, kad pradėjau tvarkytis alimentus, vaikui tada buvo gal metai ir 5 mėnesiai, kelis mėnesius gavau ir tada kai paaiškėjo, kad ne tas tėvas, viskas nutrūko, atėjo dokumentai iš teismo ir turi savivaldybei pristatyti tėvą. Jeigu pagal mūsų įstatymą, jeigu tėvo nėra, pinigų negauni.

Tyrėja:

O sakykit, bet vaikas turi teisę gauti. Ar jūs kreipiatės dėl vaiko kai gimė vaikas?

Informantė:

Vaikas gauna, nuo gimimo gauna tuos pinigėlius, kur priklauso vaikui nuo gimimo gauna, aš negaunu.

Tyrėja:

Taip, taip, aš suprantu šitą, bet vaikas gauna vaiko pinigus ir gauna pašalpą, teisingai ir vaikas nuo gimimo gauna pašalpą, nes jūsų pajamos yra mažos, ar ne? O kai jūs kreipėtės pašalpos savivaldybę ar ne to tuo metu, ar jums pasiūlė kažkokias paslaugas papildomas, socialinė darbuotoja kuri jums padeda, ar kažkokį būstą, ar kažkokią papildomą paslaugą jums pasiūlė, kai jūs kreipiatės paramos dėl vaikui?

Informantė:

Ne, aš jau ją pažįstu, tai jinai visą laiką, jeigu būdama papildomi ten kažkokie pinigėliai, kaip tu vieniša mama, tai aš gaudavau pinigėlius, visą laiką susitvarkydavau, būdavo papildomai va kažkas priklauso ar 40 EUR ar dar kas nors, jinai man pasakydavau, kad galim sutvarkyti, tavo maži pinigėliai, taip taip, dėl to tai taip, viskas sako, dėl socialinio būsto, tai dėl socialinio būsto, aš viską pati tvarkydavau, ne savivaldybė čia padėdavo, pati jau, kad stovėti eilė, kad gaut kažkada socialinį būstą.

Tyrėja:

Ai, tai jūs stovite eilėje stovint eilėje ir su vaikais.. Kiek jūs iš viso vaikų turit?

Informantė:

4 turiu, anie nesiskaito, po skyrybų taip gavosi, kad vyras tuos vaikus iš manęs atėmė ir aš su jais nei bendrauju, jie gyvena su tėvu, jo gyvenimo sąlygos buvo geresnės ir jam buvo, kad tėvai, jo motina daug padėdavo, jam kita situacija, o aš tai viena, man sunkiau buvo kovoti dėl vaikų, anie vaikai nesiskaito dėl to, kad jis pats atsistojo į buto eilę, dabar gal jau gavo, aš nežinau, kai aš su juo nebendrauju, nėra bendravimo visiškai, tiesiog ignoravimas arba šmeižimui visokie tokie išeina su žmogum taikiai bendraut net dėl vaikų.

Tyrėja:

O sakykit jūs iki gimstant vaikui dirbote? Iki paskutiniam vaikui gimstant?

Informantė:

Dirbau, tik aš labai trumpai, stažo nesiskaitė visiškai, nes aš tikrai sužinojau, kad laukiuosi iškart išėjau iš darbo

Tyrėja:

mh, dėl kokios priežasties išėjo iš darbo? Per sunku buvo ar...

Informantė:

Baisiai pykino, ten reikėjo dirbti prie chemijos

Tyrėja:

Tiesiog darbo sąlygos buvo per sunkios jums.

Informantė:

Dėl to, kad negalėjau tiesiog man ištaisai pykina va taip ilgai aš negalėjau tiesiog panešti.

Tyrėja:

O sakykit, kaip jūs vertinat tą sistemą, kad jūsų vaikas gali gaut paramą, o jūs negalit, kaip jūs pati vertinate sistemą? Kaip jūs manot, kaip turėtų būt, kaip būtų sąžininga?

Informantė:

Lietuvoje tokie durni atsiprašant įstatymai mano manymu, kad jeigu moteris jau susilaukia vaikelio, tai būtinai dokumente turi būti tėvas. Būna gyvenime visokių istorijų, visokių atsitikimų, kad susilaukia ten gali iš pirmo kartą, ar ten nuotykis ar tenai ne nuotykis, mes moterys, dar norim kažkokio draugo, pamatai, kad tas žmogus nerimtas, jis tik pasinaudot, dabar pasigimdai vaiką, tau nieko nepriklauso dėl to, kad aš pagimdžiau vaiką, aš galiu jį gimimo liudijime pasakyti vardą, pavardę vaiko, bet kur man tą tėvą surasti, jeigu jis to vaiko ir nenori, čia priverstinis būtų va tu į teismą turi kreiptis, kad ieškot kažkur tai dar kažkur ten, o jis to vaiko ir nenori, jam tas vaikas būtų kaip našta kažkokia tai, nu tai aš pasiryžau pasigimdyti ir man nepriklauso tos išmokos. Atrodo kvaila ir nelogiška, todėl vaiką augint iš kokių nori, kaip sakoma, tėvo nėra, pagal mūsų įstatymą tėvo nėra, tėvas turi būt, privalo būti. Nu tai tėvas yra, bet dokumente nėra, nes taip gaunasi, ne aš pirma, ne aš paskutinė. Daug tokių moterų augina vaikus ir užsiaugina. Sunku būna piniginiu atžvilgiu kur tu gaudavai 400 beveik, o dabar gauni 200 su kapeikom. Kaip iš tokių pinigų pragyvent su vaiku?

Tyrėja:

O sakykit, kai jūs kreipėtės į teismą? Tai visas pripažinimo, kiek tas procesas mums užtruko ir kaip jūs sužinojote apie jį iš viso, kad toks galimas variantas, nes jūs kreipėtės, sakėt, kai buvo metai ir keturi mėnesiai vaikui.

Informantė:

Tas procesas, kol kreipiesi, kol ten viskas užtrunka tikrai ne mėnesį ne 2 ar 2, 3 kažkoks ilgas iš tikrųjų tas procesas. Kai kreipiausi į teismą, tuos du tris mėnesius gavau išmoką ir už save.

Tyrėja:

Iš kur jūs sužinojote apie tą procesą? Gal prisimenat, kas jums pasakė, ar toj pačioj savivaldybėj? Ar kaip jūs sužinojot, kad vat reikia praeiti šitą procesą?

Informantė:

Ne tai per pažįstamus taigi žinau, kad reikia teismo kelio, eini pas advokatą, ieškaisi advokatą. Viskas teismo keliu čianai tvarkos.

Tyrėja:

Iš pažįstamų sužinojot, ne iš savivaldybės, ar ne?

Informantė:

Savivaldybė tikrai informavo, kad ne tik kad informaciją pasakė tiesiog, kad tu negali gauti pinigėlių, todėl, kad nėra vaiko tėvai įrašyta gimimo liudijime, nėra, tiesiog, nėra tai va, iš kur man ta tėvą ištraukti jeigu...

Tyrėja:

Ar jūs bandėt jo ieškot?

Informantė:

Nu aš bendravau dabar su juo, tai jis „nenušneke“, nu jis nepripažįsta, dingo. Ir neturiu kaip susisiekti, aš nieko negaliu padaryti, nes čia būtų ir balaganas, vaikas, pykčiai kažkokie atsirastų, dabar matot vaikas tėvo neturi iš vienos pusės blogai iš kitos pusės, gerai, mano yra vienos vaikas, nereikia su niekuo peštis dėl vaikų, piniginiu atžvilgiu blogai, kitu atžvilgiu gerai labai.

Tyrėja:

O sakykit vat, kai jūs sulaukėt vaiko, kokios jums pagalbos būtų reikėję? Kas ir kaip turėjo jums padėti?

Informantė:

Nėra pas mus Lietuvoje aš nežinau, kas čia per įstatymus ar kas čia per darbuotojai, kad jie, kol tu vaiko neturi, kol tu nesilauki niekas nieko nežino, atrodo, kad tu niekam neįdomi, tikrai sužino, kad tu laukiesi, tai gaunasi, kad tas vaikas yra ne tavo, o kažkieno kito, kad ir paimkim kokių vaikų teisių va, aš pagalbos jokios negavau visiškai jokios, aš visą nėštumą viską tvarkiausi pati, man pagalbos mano manymu, jokios nereikėjo, gal tik psichologinės, dar kažkokio palaikymo gal reikėjo kaip moteriai visą nėštumą viena buvau, kaip sakoma, gal kažkokio peties reikėjo, kad būtų pašonėj, su kitais vaikais visokių problemų buvo, išgyvenimų, bet aš to nesulaukiau. Sulaukiau tada tikrai, kai vaikas gimė, kažkokia priežiūra prasidėjo tokia žinot, pasižiūrėjimas, atvažiavimas socialinės darbuotojos, kaip čia jūs gyvenat, o daugiau jiems niekas neįdomu buvo.

Tyrėja:

O jūs tuo metu, kai gimė vaikas, kur gyvenot?

Informantė:

Aš prieš tai gyvenau kelis mėnesius pas mamą, bet dėl tam tikrų priežasčių aš nebegalėjau būti ir pasiprašiau į krizių centrą Panevėžio krizių centre, mane nuvežė 6 mėnesį, kai aš buvau, pabuvau iki 9 mėnesių, pagimdžiau aš vaiką, gyvenau iki galo kokių kol vaikui suėjo 6 mėnesiai, ir paskui mes išsinuomavom butą, išėjom, už tuos pinigus ir nuomavomės, tuos 200 eurų su kapeikom, nuomavomės būstą, mokėjom už komunalinius, dar draugė padėjo, taip iš tokių pinigų gyvenom. Atsidūriau ligoninėj, sveikata man pablogėjo, kad nebūčiau viena, paguldė į Šiaulius, sakiau, kad norėjau į kitą miestą ir mane patalpino į Šiaulius, kad atsistočiau ant kojų, kad sustiprėčiau po ligoninės, kad nebūčiau viena, tarp žmonių kad būčiau, ir patekau čionai. Esu čionai ir ieškaisi dabar ir būtų ieškojusi šiaip nori išeit, nes čia sutartis yra iki birželio mėnesio. Bet jeigu aš pati nusprendžiu, šiaip aš čia nebūsiu nu ta prasme, aš nenoriu čia būtim aš nusprendžiau išeiti ir aš galiu išeiti, viskas. Aš pasakiau, kad išeinu viskas, turi sutartį nutraukti.

Tyrėja:

O ir kas jums dabar padeda spręsti mes visas tas problemas? Jūs gaunate vis tiek tuos 200 eurų?

Informantė:

Su socialine biškį pasitariam

Tyrėja:

Ir ar gaunate kažkokią papildomą finansinę pagalbą iš kažkur be tų 200?

Informantė:

Nu čia man buvo taip drauge padėdavo iš šono, biškį buvo šiek tiek padėdavo kažkiek tenai, ne aukso kasykla, bet vis tiek kažkiek padėdavo, pažįstamų kažkiek va šone kiek galėdavo dabar jau biškį nutrūko tas padėjimas, nes su pinigais suprastėjo, toksai, šiek tiek labai stipraus gal nėra, bet kažkiek, vis pinigas, viskas kainuoja labai brangu, tiesiog už tokius pinigus, kad ir čia gyvent.

Tyrėja

Nu tik tiek, kad čia nuomos nereikia mokėt.

Informantė:

Čia reikia mokėti nuomą nedidelę, bet reikia. Kartais čia jeigu kažko lieka daugiau gali pavalgyt, bet jau pastoviai nenueisi.

Tyrėja

O koks jūsų planas?

Informantė:

Aš dabar va jau radau butą, planai tokie, kad vaikas yra į darželį užrašytas į Panevėžį, ir vaiką leist į darželį, o pati atsistoti darbo biržą, ieškoti darbo kokią nors prie maisto nori dirbt.

Tyrėja

Maisto gaminimo ar ne?

Informantė:

Nu kažkas prie maisto prieš tai dirbau apie maisto. Man labai patiko kažkaip tą maistą, gali parsinešt namo, žiūrint kur dirbi aišku, niekada alkanas nebūsi, norėčiau pagal valandas jeigu būtų, anksčiau mokykloj dirbu, tai man patiko kažkaip, valandos nėra ilgos iki 4 val.

Tyrėja

Bet jūs norit grįžt atgal?

Informantė:

Aš ne tik kad noriu. Aš čia negyvensiu, nes aš čia nieko nepažįstu.

Tyrėja:

O kai kitus vaikus auginot, dirbot?

Informantė:

Ne, aš vaikus auginau, aš labai trumpai dirbdavau nes vaikai mano sirgdavo, tėvas biuletinio neimdavo, tai aš namie praktiškai namuose sėdėdavau su vaikais, o jeigu padirbi, iškart vaikas susergera, niekam tokių darbuotojų nereikia. Aš pastoviai vaikus auginau.

Tyrėja:

Kiek dabar tiems vyresniems metų?

Informantė:

11, 10, 5.

Tyrėja:

Tai visą tą laiką ir nedirbot turbūt beveik?

Informantė:

Prieš skyrybas dirbau, buvau įsidarbinus mokykloj dirbu, bet paskui taip gavosi, kad išėjau, nes čia skyrybos, čia visos problemos.

Tyrėja:

Mhm o dėl tų pirmų 3 vaikų išlaikymu jūs neturit prisidėt kažkiek?

Informantė:

Turiu, gaunasi apie 150 kažkur tai.

Tyrėja:

Mhm o dar grįžtant prie to susitarimo, jūs bandėt su buvusiu draugu, ar ne?

Informantė:

Kur sakiau, kad DNR parodė, kad ne jis tėvas? Jo mes važiuom į Vilnių, 100 % garantuota, kad jisai vaiko tėvas, aš nepagalvoju, kad galėtų kažkas kitas būti. Tikrai aš jau garantuota, rami, bet kreipiausi į teismą jau čia 100 %, sakau, bus jo vaikas. Nu ir po kurio laiko aš čia ramiai sėdžiu, advokatas, atvažiavo, jis man sako, ne jis vaiko tėvas, būna sako viską gyvenime, man toks šokas, tai kur man dabar ieškot to kito? Ieškosi, vėl po to sakys, ne tas. Jau tokia baimė atsirado, jeigu ne jis, tai ką man daryt, aš pasijaučiau, kad man gavosi kaip paleistuvystė, nors aš be vyro jau buvau, nu nuotykiš, pasileidau nuo grandinės, paslydau, gavosi kaip gavosi, dabar man reikia kažkur ieškoti to žmogaus, bijau net, o jeigu vėl bus ne tas, pasižiūrėk į veidą sako, gal bus panašus, vaikai būna ne į tėvus panašūs, o į kitus žmones, o čia dabar man žiūrėt į ką panašus, ir dabar baimės vėl, kad o jeigu vėl ne tas, tiek laiko praėjo, dabar man prisimint viską, kas kaip buvo, nebuvo mano gyvenime tų vyrų tiek daug, bet gavosi kaip gavosi, čia norėjau savo vyrui atkeršyt po skyrybų, nes kai padaviau skyrybom, sužinojau, kad jis man neištikimas, tai norėjau tuo pačiu atkeršyt, ir negalvoju, kad galiu iš pirmo karto taip pastot. Buvo visokių minčių, kai sužinojau kad laukiuos, buvau be vyro, tai toks šokas buvo, kaip čia augint, jau žinojau, kad vienai reikės augint, bet galvoju, kad valymą pasidaryt, baisesnių visokių minčių buvo, nes tu laukiesi, vyro pašonėj neturi, visai kitas dalykas, nes prieš tai visi vaikai santuokoj gimė, vyras koks ne koks pašonėj buvo, o dabar viską turėjau viena išverti, nėštumas labai sunkus buvo man.

Tyrėja :

O iš kokių pajamų gyvenot nėštumo metu?

Informantė:

Ką gavau iš UŽT, tuos 200 (darbo paieškos išmoką) ir dar vaiką kad auginu iki 3 metų, iš darbo biržos tų pajamų, vaiką kai augini ir kai atsistoji į darbo biržą, keik ten buvo, 9 mėnesiai išmoka iš Sodros (nedarbo draudimo išmoka) ir dar paskui gavau iš darbo biržos tuos 200 eurų. Nedidelė suma, bet kai žmogus nori, stengiasi, gali sunkiai, bet pragyventi, va dabar gaunasi tokia situacija, susiradau butą už tokią padorią kainą, 100 eurų, ir galvoju, ar man išeit iš čia, ar čia būt, nes aš labai noriu išeit iš čia ir yra kažkokia baimė, aš išeisiu vėl viena gyvent, kad aš nepalūžčiau, psichologiškai gali būti per sunku, nes viena, palaikymo nėra, iš mamos palaikymo nėra, paskutiniai jos žodžiai mane labai įžeidė, nes sakiau nebebendrausiu, „mokėjai pasidaryt vaiką, mokėk ir rūpintis pati, viena, aš ir viena užsiauginau be tėvo vaiką“, tai aš dar pabrėžiau tavo kita situacija buvo, tu susiradai vyrą su butu ir su pinigais, o aš neturiu vyro su butu ir su pinigais, kuris man padėtų, buvo toks laikotarpis, kai man tai tas tai tas padėjo, bet dabar tas laikotarpis baigėsi, čia dabar esu Šiauliuose, tai man tokio padėjimo nėra, kiek gauni tiek gauni, ir iš tų pinigų turi mokėt ir ten, ir ten, ir ten, žiūri ir pampersų vaikui reikia, ir maisto norisi skanesnio, kai kiti sako, pasitaupyt gali ir tokių pinigų, kad ir 100 eurų negali pasitaupyt, nebent tu nemokėsi, nepravesi vaikam, nemokėsi kokiems antstoliam skolų, tada tu gal taupiai kruopas valgydama gali, o taip tu net sau negali nieko nusipirkt, elementariai higienos dalykų, jau taip taupiai, dar kol tuos 400 gaudavau tai pavyko susitaupyt atsidėt, o dabar kai gaunu tuos 200 su kapeikom, neturi iš ko atsidėt, nes vaikam biškį pravedi, tai ten tai ten, nusiimi, ir pampersai labai brangūs, tie pigesni tai labai prasti. Čia drabužių nepasirinksi normalių, atveža, bet labai jau prasti, viskas kainuoja, drabužiai irgi kainuoja, vaikiški ypač brangūs, dar atrodo brangesni negu mūsų

Tyrėja:

Nes siūlymų yra, kad kai vaikas gimsta, pirmus metus mokėtų tą pašalpą, ar manot, kad jums tai padėtų, mamom, kurios yra tokioj situacijoje, kad pirmus metus, kol pradeda tvarkytis tėvystės klausimus, kad būtų ta išmoka?

Informantė:

Manau, kad pagelbėtų, tai mamai, kuriai skirtų socialinę pašalpą ir prie tų pinigėlių prisidėtų tai labai pagelbėtų. Kur tu gauni tuos 200, kur tu gauni daugiau, kiek vaikui reikia ir kiek tai pačiai mamai reikia. Taigi tu irgi žmogus esi, tau ir vaistų reikia, ir apsirengt kažką. Tai pagal mūsų įstatymą mamai gaunasi nieko nepriklauso, tu gyvenk iš tų pinigų su vaiku ką jūs gaunat, o tie pinigai yra maži. Kur kitose šalyse moterim daugiau padeda valstybė, sako, ką tu duodi, tai ką tu duodi, tu vaikų prigimdai tai valstybei, tie

vaikai auga, mokosi, paskui jie pelną kažkokį duoda toj Lietuvoj, vis tiek dirba, išsimokslina, kaip sako skatinkit moteris, kad gimdytų. Tai padėkit tom moterim, moterys nurašytos, prisigimdė vaikų, vyrų nėra, tai jos kaip paleistuvės gaunasi. Tai ir vyrai paleistuviai, padarė vaiką ir pabėgo, arba tiktai dėl lovos, sugulimo ta moteris reikalinga ir viso gero, telefonus užblokuoja, nebenori susitikt, tai taip gaunasi. Jeigu skirti kažkiek pinigėlių, kad mamos gautų daugiau pajamų tai manyčiau, kad labai pagelbėtų.

Tyrėja:

Kaip jūs įsivaizduojat grįžimą į Panevėžį, vaikui darželis, turi būti darbas surastas, ar turit kur apsisistoti, kaip depozitą sumokėt?

Informantė:

Nu va kaip sakiau, radau skelbimą, kad išnuomoja butą, bet man reikia važiuoti susitikt su tuo žmogum, turi parodyti tą butą, aš depozitą. Aš kiekvieną kartą atsidėdavau po tam tikrą sumą, ne aukso kasyklą, bet depozitui užtekdavo, už butą susimokėt depozitui užtekdavo, nes dabar kur gaunu tas pajamas, tai iš jų man nepavyksta atsidėt, aš turiu ant to depozito, jeigu norėčiau išeit tai jau turėčiau už ką susimokėt, kai kitos mamos tai maistą perka tai dar ką, aš grynai atsidėjau, kad jeigu išeit, tai turėčiau butui, išsinuomot butą, vaiką į darželį, pati ieškočiaus kažkokio darbelio, aišku atsistočiau į darbo biržą, aš gaučiau iš darbo biržos ten kelis mėnesius 9 ar 6 (tyrėja: jūs turit būti dirbus kažkiek) ne, kai augini vaiką, skaitosi stažas ir tu gauni Sodros pinigėlius, aš prieš tai gavau (tyrėja: bet jūs buvot dirbusi prieš tai?) vaiką auginau ir vaikas, skaitosi kad dirbi, ten kitaip skaičiuoja, ten skaitosi laikotarpis, kad vaiką auginai, nežinau, kaip jie skaičiuoja, prieš tai buvo 6 mėnesiai su pirmais dviem vaikais, tada trečią pasigimdžiau, buvo 9 mėnesiai, dabar irgi lygtai 9 gauni iš Sodros pinigėlius, kai atsistoji į darbo biržą, ne aš viena gaunu, draugė irgi gavo, jinai irgi augino vaiką, prieš tai niekur nedirbo, nes skaitosi kad tu dirbi, kai dirbi vienaip skaičiuoja, kai vaiką augini kitaip (tyrėja: reikia turbūt žiūrėt tą visą istoriją).

3.2.5 Interviu

Moteris, 49 m. Po trijų metų motinystės atostogų užsiregistravo užimtumo tarnyboje, po 6 mėnesių pateko į socialinės paramos sistemą. UŽT nepadėjo susirasti darbo nesuteikė pakankamai pagalbos. Patyrė skurdo spąstus. Kaunas.

Tyrėja:

Tai gal iš pradžių galėtumėte trumpai papasakoti apie save? Kuo šiuo metu užsiimate, kiek turite metų, nu šiek tiek prisistatyti, kuo dabar dirbate?

Informantė:

Taip. 49 metai, esu prancūzų ir ispanų kalbos mokytoja. Tiek turbūt, dabar gyvenu Kaune šiuo metu.

Tyrėja:

Gerai. Buvote registruota UŽT, tai gal klausimas būtų, kaip atsidūrėte šioje situacijoje, kad praradote darbą ir turėjote registruotis UŽT?

Informantė:

Ne visai, iš tikrųjų tai buvo, kad aš praradau darbą, darbą, tiesiog buvo taip, kad aš buvau prieš tai motinystės atostogose trejus metus ir po motinystės tiesiog nebeliko darbo vietos, nes buvo sumažintas krūvis ir tada teko išeiti iš darbovietės, negu pasirinkti tam, sakykim, 6 val. darbo. Ir tada įstojau tiesiog dėl išmokų į UŽT pirmą kartą gyvenime.

Tyrėja:

Ir kaip ilgai buvote registruota?

Informantė:

Vienerius metus.

Tyrėja:

Ir ar lengva buvo registruoti su UŽT ir lengva buvo gauti bedarbio statusą? Ir gal galite papasakoti ir ar lengva irgi buvo gauti tą nedarbą pačią išmoką?

Informantė:

Suprantat, iš tikrųjų tai buvo kovidas, nes aš prieš tai dar buvau turėjusi ir individualią veiklą, tai kovidas truputį sustabdė visus šituos dalykus. Tai psichologiškai, kai esi praktiškai pats, na, sakykim taip,

aš nuo motinystės atostogų trečių metų, tretieji yra jau neapmokami, tai aš pamažu taip grimzdau į tą socialinių išmokų gavėjo statusą, tai aišku, kad jis buvo nelengvas, bet tas pirmas šokas buvo motinystės atostogose. Pajamos sumažėja ir ženkliai, tai paskui buvo tikrai dugnas, tai ar čia lengva? Čia sunku [juokiasi]? Pradžioj buvo šokas, taip.

Tyrėja:

Tai iš pradžių gavote socialinę išmoką ir tada registravotės UŽT?

Informantė:

Ne, žinokit, iš pradžių registravausi ir paskui gavau.

Tyrėja:

Čia buvo nedarbo socialinio draudimo išmoka? Mhm, tada toks klausimas, kaip su jumis UŽT bendravo darbuotojai, ar bendravo pagarbiai, ar dėjo kažkokias pastangas, kad padėti jums susirasti darbą?

Informantė:

Taip, kadangi aš tuo metu gyvenau Pasvalio rajone, mano UŽT buvo Vilniuje ir plius kovido ta situacija, tai mūsų bendravimas vyko telefonu. Tai mano užimtumo konsultantė Margarita, ji buvo labai mandagi, bet tai aš jai pranešdavau, kad aš vis dar ne įsidarbinau. Tiek ir tų žinių, o darbo jinai jokio man nesiūlė, net nebuvo minčių, nes jinai vis mane tik padaršindavo, o kai aš įsidarbinau, šiaip parašiau meilą, tai net atsakymo nesuradau. Tai kažkoks žmogus, kurio aš nesu net mačiusi ir, nu toks nei plius, nei minus, tiesiog valstybinėje įstaigoje dirbantis žmogus, atliekantis puikiai savo darbą, bet ne žmogiškas, nebuvo to tokio, ne tai kad žmogiško, nu buvo bendravimas, kiek reikia oficialiai ir viskas.

Tyrėja:

Gerai, tai jums UŽT nepasiūlė jokio darbo?

Informantė:

Ne ne, jokio, nelabai aš ir dėjau kažkokias viltis į juos, nelabai ir ką turėjo pasiūlyti, ir aš žinojau, kad čia jie nelabai ką man ir pasiūlys tai...

Tyrėja:

O ar žinojote apie galimybę ir ar jus informavo apie galimybę praeiti kažkokius mokymus?

Informantė:

Aš pati ieškojau, aš sakiau, „duokit man mokymų, duokit man“, aš jau čia ištroškus, nu, tai „nieko nėra, nieko“, čia aš juos informavau. Pavyzdžiui, apie šitą projektą [NVO projektas], čia aš informavau, kad koks fainas projektas, kaip čia viskas yra, gerai, kad atitikau tas sąlygas, nes kitaip aš juos informavau, kad čia taip yra ir kaip čia super. Net nežinojo jos, arba būtent maniškė nežinojo, aš duodavau čia tos informacijos, ką, kur aš čia dalyvauju, nes tikrai be galo daug aš pati dalyvavau, aš visus metus skyriau savišvietai, projektams, mokymams. Aš pati savo lėšomis, savo, na viskuo.

Tyrėja:

O ar teko dalyvauti UŽT kažkokiuose mokymuose ar kvalifikacijos kėlime?

Informantė:

Nieko, ką jie? Telefonu visiškai nieko, ir nebuvo tokio pasiūlymo, nors aš sakiau, „duokit, aš noriu“, visiškai nieko.

Tyrėja:

O ar turėjote kažkokius įsipareigojimus UŽT? Ar gal privalėjot ten surašyti arba informuoti vis kažką?

Informantė:

Ai, tai aš, kaip suprantu, ten viską, ne. Ten vyksta gal po pirmų metų tie įsipareigojimai būdavo. Nu kas man ir savaime suprantama, kad aš turiu, kai aš susirasiu darbą, jiems paskambinti, kad mane išrašytų, na ir prieš tai kas du mėnesius berods skambindavo, nu tai pasižymėdavau savo darbo kalendoriuje, kad reikia paskambinti. Ir dar vieną kartą atsimenu, skambinau, dar neradau, na, taip, tai tas toks na, čia jau basic-kas atrodo – paskambinti, bet aš žinodavau, kad ten... Aš čia daugiau šnekėdavau negu ta darbuotoja, ką aš čia veikiu, ir taip toliau.

Tyrėja:

Kaip įsivaizduotumėte, jeigu jūs gautumėte iš karto pagalbą ir jums suteiktų kažkokius mokymus, ar jūsų situacija tuo metu būtų lengvesnė, ar ne, kaip manote?

Informantė:

Mano atveju galbūt ne. Bet kas buvo mūsų šeimos atveju, iki šios dienos mano vyras yra UŽT ir, sakykim, aš iš jų perspektyvos, jau 3 metai UŽT ir nieko negali pasiūlyti, tai realiai mūsų šeimos modelis buvo toks, kad mes abu buvome UŽT. Vyras šiai dienai vis dar yra, tai taip norėtusi, kad ir jam, nes jis dabar pakeitęs skyrius [ar tai iš Vilniaus, ar tai iš Alytaus perėjo į Kauną] nes dabar naujas skyrius, nes jo neva atsisakė, tas čia jau tas ilgalaikis 3 metų bedarbis. Tai vat aš irgi kaip matau tik kaip kažkokias lenteles pildo ir viskas. Tą dalyvavo, nedalyvavo ir viskas, man to nereikėjo, tik telefonu.

Tyrėja:

O jam ar pasiūlė [ne], irgi jokių mokymų...?

Informantė:

Ne, ne, mums nieko, nieko, vėlgi, jokių mokymų ar kokį ten darbą pasiūlė. Bet kuris, sakykim, taip, nes yra buvęs valstybės tarnyboje, jis yra pavaduotojas ūkiui ir jo atveju jam pasiūlė elektriku, ta prasme, pavaduotojas ūkiui elektriku. Bet tai neturint elektros reikiamos kvalifikacijos, nu ta prasme, tas pats, kaip man dar ir mokytojai būtų pasiūlę ten kokia vairuotoja, dar nu tai čia tokį [juokiasi] tokį neadekvatų darbą, o daugiau tai jisai pats eina, dalyvauja ir toliau, mokymų jokių nėra.

Tyrėja:

Supratau, tada dar klausimas toks būtų, iš kokių šaltinių gavote pajamas, kai abudu buvote su vyru UŽT be nedarbo socialinio draudimo išmokos? Ar čia buvo vaiko pinigai, ar kažkokie nelegalūs pinigai?

Informantė:

Turėčiau pasakyti tiesą?

Tyrėja:

Tiesą, nes šito mes niekur neviešinsime ir tikrai niekur nei skųsime, čia tiesiog bendram supratimui.

Informantė:

Iš tikrųjų tai aš esu labai dėkinga, pirmiausia galiu mokytis, galiu dirbti komandai, kuri man atsidūrus pas juos, tai labai didelė parama buvo maistu. Iš Maisto banko, kas 2 mėnesius gaudavau po didelį, didelį krepšį, kur jie ten nupirkdavo kaip aš paskui sužinojau ir higienos priemonių, tai buvo tas. Paskui būna tie vaiko pinigai, ten 100 Eur, šis tas, bet, o bet tai vėlgi, šeimai likus, ir plius ta socialinė išmoka irgi nebuvo didelė, bet mes tuo metu gyvenom kaime, nuosavam name, ta prasme, be kažkokių tai finansinių įsiskolinimų, a ir buvo mano nelegalios vadinkim, taip, pajamos, mano mokymams, kurie irgi man padėjo išgyventi, išlaikyti šeimą realiai.

Tyrėja:

Ir tada dar toks klausimas irgi apie pajamas, kadangi buvote UŽT, ir gavote nedarbo išmoką, Galbūt galėtumėte įsivaizduoti gal kokio dydžio turėtų būti nedarbo socialinio draudimo išmoka, tarkim, pirmus 3 mėnesius, o kokio kitus, čia gal ne skaičiais, o lyginant su buvusiu jūsų darbo užmokesčiu, čia turėtų būti 100 proc., ar kaip tik turėtų būti mažiau, kad skatintų žmogų įsidarbinti, tai, kaip įsivaizduojate?

Informantė:

Aš manau, kad pirmus pusę metų būtų, gerai pirmus tris mėnesius būtų 100 proc., o paskui mažėjančia tvarka, bet tai yra, turint nuošaly nelegalias pajamas ir gaunant, nes kaip socialinės pašalpos gavėjai, mes gavome paskutiniu metu nemokamą darželį vaikui, nemokamą maitinimą, ir dar tie 400 Eur, tai žinokit, darbo ieškot man visiškai nesinorėjo. Mano buvo metai tiktai, bet visiškai nemotyvavo ta socialinė išmoka, visiškai, nes tu gauni viską ir dabar galvoju, reikės už darželį mokėti, o visa apmokėta, tai aš manyčiau, kad jina turėtų būti trumpinama ir kuo greičiau. Pradžioje, kai žmogus tikrai yra krizinėje situacijoje, galbūt dar nuo atvejų priklauso. Aišku, mūsų situacija buvo tragiška. Ir aš net nežinau, kas mūsų atveju buvę, iš tikrųjų tai buvo taip, kad reikėjo ir tos paramos maistu, ir taip toliau, tai nebuvo, kad gera ta situacija. Ir tos darbo paieškos, realiai tai aš skyriau sau metus susirasti to darbo, ir aš irgi nelėčiau į pirmą pasitaikiusį darbą, bet čia jau mano tiesiog kitoks galbūt buvo dalykas, nes aš skyriau laiko, kad tikrai ateičiau į darbo vietą, kurios aš nusipelniau. Aš neėmiau pirmo pasitaikiusio, nes jeigu imčiau pirmą pasitaikiusią... Kita vertus, buvo nelegalios pajamos, žinoma, tai nesiekia vidutinio atlyginimo, bet tai dasideda, ne paslaptis.

Tyrėja:

Gerai supratau, džiaugiuosi, kad susiradote darbą, kurio norėjote.

Informantė:

Mane susirado darbas, iš tikrųjų mane susirado

Tyrėja:

Labai džiaugiuosi ir tada pereisim šiek tiek prie socialinės pašalpos. Gal galėtumėt pasakyti, kiek laiko buvote UŽT ir kada pradėjote gauti socialinę pašalpą?

Informantė:

Kad aš dabar galvoju, tai turbūt yra taip, kad aš vienu metu tą padariau, ir išėjau, aš vienu metu atėjau... Kaip čia taip gali būt, nes aš dabar vat galvoju, nes aš išėjau iš UŽT birželio pirmą savo noru, nes aš susiradau darbą ir tada aš nuo birželio pirmos jau nebegaunu tos socialinės išmokos, mes nebegauname, tai viskas vyko vienas metu, kai atsirado darbas.

Tyrėja:

Tai čia, kai atsirado legalus darbas?

Informantė:

Taip, taip, taip, taip, taip.

Tyrėja:

Gal aš blogai suformulavau klausimą, nes iš pradžios gavote nedarbo socialinio draudimo išmoką, ir po kiek laiko jau gavote socialinę pašalpą?

Informantė:

Po pusės metų turbūt nes kažkaip dar ten buvo, nebepamenu jau tiesą sakant, man atrodo, kad socialinė ta pašalpa buvo iki pat, kai įsidarbinau, tai po pusės metų, nes iš pradžių buvo darbo netekimo ar kokia ten ta pašalpa, paskui, kažkur po pusės metų aš manau.

Tyrėja:

Gerai, supratau ir tada jau kai gavote socialinę pašalpą, ar tada jums buvo pasiūlytos kažkokios socialinės paslaugos?

Informantė:

Tai vat tada visą kraitį, kai gavau, tai viską gavau, ir darželį nemokamą, ir kas dar čia man, iš kompensacijų tai už šildymą, bet mūsų atveju, kadangi mes turim nuosavą būstą...Bet aš tada laike nesigaudau, žinokit, jums meluoju, gal aš... Mes kažkaip visai gerai mes gyvenom, visai gerai, ta socialinės pašalpos gavėja aš buvau metus, jo, metus buvom, nes vis reikėdavo atnaujinti, kažkaip aš tam laike truputį pasimetus esu, nes iš pradžių buvo du metai motinystės atostogose, tada treči metai vėl motinystės ir tada UŽT. Tai vat per tuos metus, tai turbūt, kad aš pusę metų, ir tada aš gavau, nu jo, visi darželiai taip toliau, iš karto susitvarkiau, nes realiai tos sumos nelabai ten man ir skyrėsi tų trečių metų. Nu kad ten buvo, sakykim 300-400 Eur ir plius dar gaunu darželį, dar gaunu maistą, dar gaunu... Tai čia nebuvo taip blogai ir jeigu ne tas mano žmogiškasis, arba psichologinis kriterijus, tai čia dėl finansų... Nu ir šiaip toks tas socialinis statusas, tai va tas buvo, bet už šildymą mes negavom, todėl, kad mes gyvenam name, o kitame mes buvome registruoti, ten bute, kur mes nuomavom.

Tyrėja:

Gal bandėte susitvarkyti šitą dalyką?

Informantė:

Bandžiau, bandžiau, bet paskui galvoju, ai jau, gal ir taip užtenka, čia jau būtų virš [juokiasi]. Nu toks, nu taip sakant, gavai, ir dar ieškai, nu bandžiau, bet paskui galvoju, gal užteks, labai jau čia pripratau.

Tyrėja:

Gal šiaip čia būtų paskutinis klausimas. Kokius sunkumus jūs įžvelgiate socialinės paramos sistemoje? Gal nežinau, gal sunku gauti tą paramą, gal reikalavimai yra per dideli, gal nu vat kažkokie sunkumai, gal kuriuos pati patyrėte?

Informantė:

Nu kokie čia sunkumai? Sakykim, mano atveju, kadangi mes buvom registruoti Vilniuj, tai reikėdavo ilgai laukti, kol sulaukdavai to atsakymo, nes buvo taip, kad realiai aš negavus pinigų, o jau reikia teikti kitai. Duoda mėnesiui, nes čia prasitėsia vis, taip vat būdavo Vilniuj, kad tu gauni mėnesiui ir jau atgaline data, nes buvo daug ten tų sprendimų, reikėdavo laukti ilgai. Kažkaip perėjus į Kauną to nebeliko, bet šiaip

tai aš sakyčiau, tai visiškai neskatina darbo ieškojimo, nes labai patogu tai, kad tu gauni tas kompensacijas, pradžioje yra sunku priimti, socialiai remtinas, taip toliau, o paskui sunku atsisakyti.

Tyrėja:

Taip, skurdo sąžastai vadinasi, tokia sąvoka yra.

Informantė:

Taip, va, matote ir aš labai paties asmeniškai tą patyriau ir paskui galvoju, „stop“. Ir va dabar, kaip sakot nu, kažkokios yra kompensacijos, galvoju, visai neblogai, čia už darželį nereikės mokėt, dar kažką, kur seniau aš to net nematydavau, iš to dugno išlipti yra sudėtinga, kaip sakot, iš tų sąžastų, jo, nes tu pripranti prie to gavimo.

Tyrėja:

Bet jūs tuo metu turėjote ir nelegalias pajamas, jeigu jų nebūtų, tai man atrodo gal norėtūsi, ar skatintų jus išeiti į darbą, ar ne?

Informantė:

Ne, tikrai ne. Mano atveju ne. Nes matot, kaip čia pasakius, aš iš to darbo, aš norėjau skirti laiko susiprasti, ar aš tai, ką darau, darau gerai. Aš noriu, aš tiesiog norėjau sau skirti laiko, ir tai mano buvo realiai mano dar buvo ir santaupos trijų metų, kai aš dirbau, turėjau savo individualią veiklą. Aš suprantu taip, kad aš tam skiriu metus, ne daugiau ir jau tas įsidarbinimas mano jis buvo tarsi planuotas, bet jeigu būtų atsiradęs darbo, sakykim, po pusės metų, nu aš realiai neieškojau to darbo, aš tikrai socialinių išmokų, ten sėdėjau. Aš mokiausi, nes ir šitam projekte dalyvavau vien dėl to, nes jeigu tu dirbi, tu neturi laiko ir neturi tokių galimybių dalyvauti tokiuose, gavau koučere, gavau psichologę, gavau Maisto banko, gavau... pilnais krepšiais grįžti. Realiai sakyčiau, taip, tam duobėj sėdint tai yra tikrai labai didelė motyvacija, kad... nu bet mano atveju aš pati norėjau ir mokytis, ir šviestis, ir išeit, bet tie pinigai, jie nepadedą. Prie jų pripranta.

Tyrėja:

Taip tikiu, bet tada, kaip manote, ar mūsų valstybės socialinės paramos sistema yra dosni pakankamai?

Informantė:

Taip, aš manau, kad taip. Veltėdžiams taip. „Veltėdžiam“, kaip čia aš taip pasakiau, taip yra, tikrai yra daug pakankamai spragų, kurias galima apeiti. Aš nesakau, kad čia pradėkime dabar, pavyzdžiui, kodėl aš neįteisinu savo to nelegalaus versliuko, tų mokymų vien dėl to, kad mokėt mokesčius, nes mano kartais pajamos būdavo, sakykim, 30 Eur per mėnesį ir dar nuo jų mokėt man neapsimokėdavo tiesiog, tai vat šitas. Ne tai, kad gaudyt, kažkaip man atrodo labiau norėtūsi to skatinimo, ir va tada aš būtent iš projekto rėmų [NVO projektas] dar buvau vienuose mokymuose, kad savo verslo kūrimą, aš pati čia irgi galvoju, apžiūrėjau, nes tarsi versliukas yra, bet aš tada supratau, kad kojos linksta ir tiesiog manau, tai, ką aš pasiūlau, labai gražios idėjos, aš turiu jas, man jos, manau, kad praverčia tos žinios, bet kurios neskatina legalizuoti, nes tai yra per mažos pajamos, tai va tai tik toks, patiko ten sėdėt, bet ir tuo pačiu jau norėjosi ir išeit.

3.2.6 Interviu

Moteris. 56-58 metai. Gyvena Skuode. Bedarbė jau 6 metus, yra gavusi nedarbo socialinio draudimo išmoką. Užimtumo tarnybos prašymu buvo išsiimusi individualią veiklą.

Tyrėja:

Gal galėtumėte papasakoti kokioj situacijoje dabar esate, ką veikiate gyvenime ir pristatyti, kad labiau jus pažinčiau?

Informantė:

Esu bedarbe, jau 6 metai UŽT esu registruota, ir kai netekau paskutinio darbo, ten baigėsi finansavimas, buvau projektų administratorė ir patapau bedarbe. Ir įstojus į UŽT, darbo jokio... Gyvenu Skuode, tiesa, mažas miestelis ir su darbais yra labai labai sudėtinga, gamybos visiškai jokios beveik nėra, yra tik galimybė įsidarbinti prekybos centruose, ligoninėje, ten kokia slauge, bet irgi dabar yra reikalavimai, turi būti pabaigęs kažkokius mokymus, kursus ir tada tik galėsi įsidarbinti, ir man pasiūlė UŽT mokintis,

pasirinkti kažkokią, kas prie širdies kažkokią specialybę ir persikvalifikuoti, nes mano profesija, kurią baigiau zootechnija ir pagal ją aš nedirbau. Ir pasiūlė pasirinkti ir pasirinkau želdynų priežiūrą, tokią kryptį ir mokinausi, pasimokinau 5 mėnesius, gavau stipendiją važinėju į Klaipėdos Galvanausko mokyklą. Ir buvo tokia sąlyga, kad baigus mokslus turėsiu atidirbti būtinai, nes jeigu neatidirbsiu, tada reikės grąžinti pinigus už mokslus, o situacija tokia kad darbo vietų pagal šitą, kaip aš tikėjau, kad aš gausiu darbo Skuode, yra tokia specifika, kad žmonės yra, nu biedni, neturtingi ir kai tikėjau, kad mane kažkas samdys, kažką ten projektuoti ar sodinti, ar bet ką daryti, nieko nesigavo ir UŽT pasiūlė vis tiek pasiimti individualią veiklą, ir taip ir padariau išsiėmiau pusei metų, mokėjau įmokas, o darbo faktiškai nedirbau jokio.

Tyrėja

O kaip UŽT paaiškino, kodėl jūs turite išsiimti individualią veiklą?

Informantė

Todėl, kad buvau toje grupėje, kai virš 55 metų ir finansavo šituos mokslus iš Europos sąjungos lėšų, kaip aš supratau, kaip man paaiškino, ir neatidirbus būtų tekę grąžinti tuos, nes ir dabar aš ketinau dar kažkur mokintis. Buvau nuvažiavusi į Palangos Mindaugo yra kažkokia proftechninė, Karaliaus Mindaugo profesinio mokymo mokykla, nuvažiavau, bet manęs nepriėmė, nes buvo baigus šituos mokslus ir sakė, kad negalima, norėjau persi...

Tyrėja:

Tai ten irgi UŽT organizuojami mokymai ar..?

Informantė:

Ne, ten aš pati ne ten važiavau pati savo iniciatyva į šituos padėjėjus, socialinio darbuotojo padėjėjo norėjau pabaigti.

Tyrėja:

Taip, grįžtant prie individualios veiklos, tai iš pradžių gal dar paklausu, kokią veiklos rūšį pažymėjote, kad užsiminėt, kokia veikla užsiminėt tuo metu?

Informantė:

Dabar tikrai nepasakysiu, bet kas susiję su tuo, ten nebuvo konkrečiai želdynų priežiūra, žemės ūkio veikla, nu kažkas tokio, kad kas buvo panašiausiai pagal šitą mano specialybę pabaigtą.

Tyrėja:

Gerai, ačiū. Tada, kaip gavote informaciją apie individualios veiklos specifiką? Tai ar jums paaiškino, kaip savarankiškai mokėti mokesčius, kaip juos deklaruoti ir taip toliau? Ar šitą viską turėjote ieškoti pati?

Informantė:

Ieškojau pati, bet išsiaiškinti vis dėlto dar užsukau į šitą mokesčių inspekciją ir ten maloniai man ponia paaiškino, kiek turiu mokėti ir kaip, tik tai va nuėjus į Sodrą ten išsiimti išsiimti kodo buvo pervesti pinigai, nu ne tą koduką man pasakė, kur sumokėti ir buvo viena mėnesio įmoka nukeliavo, negrąžinamai negrįš.

Tyrėja:

Labai gaila. Tai tada o UŽT tai nieko nepaaiškino apie individualią veiklą?

Informantė:

Ne, nesakė nieko, nieko konkrečiai, nueisi į vietą, į mokesčius ir ten išsirinksi pagal ten tuos visus.

Tyrėja:

Tada gal klausimas, kokios buvo jūsų pajamos iki išsiimant individualios veiklos pažymą? Tai ar gavot kažkokią pašalpą, kokio dydžio ją gavote? Ar turėjot kažkokių kitų pajamų?

Informantė:

Aš gavau, tik mokymosi metu gavau stipendiją ir kelionės išlaidas padengė.

Tyrėja:

Ir kokio dydžio ir ji..?

Informantė:

Neprisimenu lygtai 240 Eur kažkur panašiai, nedidelė.

Tyrėja:

O sakėt, kad prieš tai buvot registruota UŽT, taip?

Informantė:

Tai taip.

Tyrėja:

Tai, ar gavote kažkokią išmoką iš jos iki mokymų?

Informantė:

Gavau 6 mėnesius berods, ar 9 neprisimenu, bet nu, bet tas buvo, kai tik netekau darbo, po to gavau, o po to dar nežinau porą metų buvau be jokių išmokų. Gerai, kad vyras dirba ir išgyvenom iš vieno atlyginimo. Ir iš to paties atlyginimo, turėjau mokėti įmokas, nu grynai fiktyvus gavosi šitas mano individualios veiklos tas darbas.

Tyrėja:

Taip, supratau, o kai atidarėte individualią veiklą, tai nepasikeitė jūsų pajamos, tai yra neuždirbot papildomų jokių kitų pajamų? Ar visgi kažkaip...?

Informantė:

Ne, negavau nieko, aš pasiskelbiau socialiniuose tinkluose, pasiskelbiau, įdėjau parduotuvėse skelbimų lentoje, kad teikiu paslaugas, kad galiu dirbti, pakonsultuoti, pasodinti, išrinkti, kad šitokia veikla užsiimu ir niekur nieko, niekas manęs nekvieta. O važiuoti į kitą rajoną, nu iš tikrųjų nelabai ir galimybių turėjau dirbti kažkur, ieškoti kitur, ieškojau darbo savo rajone, bet negavau darbo.

Tyrėja:

Tai, kaip minėjote, pagrinde tuo laikotarpiu gyvenote iš vyro pajamų. Tai klausimas, ar užteko šių pajamų?

Informantė:

Turi užtekti, ir dabar jokių pajamų negaunu, bet va sušlubavo sveikata, diagnozuota liga ir kreipiausi į neįgalumo tarnybą ir gavau neįgalumą, dar nežinau, kiek gausiu, kokia bus pagalba, bet esu nedarbinga dabar šiuo momentu.

Tyrėja:

Aha gerai supratau, tai jau gaunasi neįgalumo išmoka taip?

Informantė:

Dar negavau, ką tik šviežia viskas, padaviau į Sodrą, taip.

Tyrėja:

Gerai. Tada dar gal klausimas, kaip manote, kas jums būtų padėję šioje situacijoje, kurioje buvote?

Informantė:

Būtų padėję, nu būtų palengvinę, kad nebūtų reikėjo dar papildomai išsiimti tos veiklos liudijimo, ir kad būtų tokia galimybė, kad žmogus, jeigu jam... nu tikrai aš, aš tikrai norėjau, aš ieškojau tikrai darbo, visur ieškojau, ir ėjau į šitą socialinių na, kur teikia paslaugas, ir norėjau gauti ten darbo, man pasakė, kad turi baigti kursus ir tada galbūt gausi to darbo. Nuėjau į UŽT ir ten pasakė, kad mokint UŽT gali siųsti tik tuo atveju, jeigu bus trišalė sutartis, o kiek ėjau į įstaigas prašyti, kad, kad mane priimtų, kad būtų garantija, kad aš baigusi galėčiau įsidarbinti, nu šito nebuvo ir nebuvo nu prošvaistės, kad man skirs nes UŽT pasakė, kad nebegali siųsti be trišalės sutarties į mokymus. Ir, kadangi yra specialybė nepaklausi ir nėra, Skuodas, yra labai sunkioj padėty, ir rasti darbo yra labai labai sunkus reikalas.

Tyrėja:

Taip, aš įsivaizduoju. Ir tada gal truputį nukrypstant nuo temos, nes prieš tai minėjote, kad jūs buvote 6 ar 9 mėnesius užregistruota UŽT ir gavote nedarbo išmoką socialinio draudimo? Tai gal galėsite prisiminti, ar buvo lengva jums užsiregistruoti į UŽT ir ar lengva buvo gauti tą bedarbio statusą ir ar lengva buvo gauti tą nedarbo išmoką, tas pats kelias dėl vat tos visos informacijos ar viskas sekėsi?

Informantė:

Jokių nebuvo problemų, labai lengva. Nuėjau, užsiregistravau, ir kai turi stažo, esi dirbęs prieš tai ir tada gauni ten tą išmoką, ir gavau, ir viskas buvo gerai, ir tik po to, kai jau netenki, praeina tas laikotarpis, ir negali įsidarbinti ir tiesiog eini į tą UŽT ir labai bijai, nes spaudimas yra didelis, kad neieškot, nu bet yra kaip yra. Kai pasikeitė kita konsultantė, tenai nu sakė, jo suprantam, suprantu, aš sakau, o jūs dabar netektumėt darbo, kaip jūs, ką darytumėt mano vietoj? Susikeičiam vietom, nu liūdna iš tikrųjų, o šiaip užima UŽT tikrai nebuvo jokių problemų dėl šito, dėl užsiregistravimo ir visko kito.

Tyrėja:

Ir viskas buvo aišku, gavote pakankamai paslaugų?

Informantė:

Taip, taip, taip.

Tyrėja:

Ir su jumis irgi bendravo maloniai viskas gerai, taip?

Informantė:

Taip, taip.

Tyrėja:

Gerai ir tada dar toks klausimas, įsivaizduokite, gal, bet kai netenkate darbo ir užsiregistruojate į UŽT, kaip manote, kokio dydžio turėtų būti nedarbo socialinio draudimo išmoka pirmus tris mėnesius ir kokio dydžio kitus mėnesius? Gal galėtumėte įsivaizduoti gal procentaliai ar tiek, kiek žmogus jau buvo uždirbęs, ar šiek tiek mažiau, ar šiek tiek daugiau?

Informantė:

Aš manau, kad nors minimalias pajamas žmogus turėtų gauti nepriklausomai ar 3, ar tuos 6 mėnesius, turėtų būti kažkokia vienoda, kad žmogus... Nu gerai, aš dabar vyrą turiu, o jeigu aš įsivaizduokim, neturėčiau vyro, bet ir to vyro pajamos nelabai didelės, mes išgyvenam iš tų, dabar 900 Eur gauna ir išgyvenom iš tų 900 Eur, o vienam žmogui... Jeigu būčiau viena ir turėtų nors minimalią algą garantuoti, kol žmogus ieškosi to darbo, nes iš tikrųjų yra paplitusi nuomonė, kad žmonės yra tinginiai, nesieško darbo, nori gyventi iš pašalpų, aš suprantu didesniam.. aš labai norėčiau gyventi va vien dėl to darbo, kad didesniam mieste yra nors už minimumą gali eiti ir surasti darbą, tą žinau tikrai iš draugų, iš pažįstamų, o pas mus yra visai kitokia situacija ir susirasti darbo yra labai labai sunku ir ypač tokiam amžiui kaip mano, priešpensijinis. Jaunas dar gal ką nors gali sugalvot, o dabar vat pavadė sveikata visiškai, jeigu nepakeliu arbatos puodelio su vienas ranka, reikia dviem kelti, tai va yra liūdna, liūdna situacija.

Tyrėja:

Ir dar paminėjote apie minimalias pajamas, tai gal prie progos irgi paklausu, kaip manote, kokio dydžio turėtų būti, kiek pinigų žmogui reikėtų, kad jis galėtų išgyventi?

Informantė:

Kad neskurstų? Jo, reikėtų, nors minimum 600 Eur kad galėtų gauti, aš taip manau, kad oriai, kad galėtų susimokėti mokesčius, neįsiskolinti už butą, už patarnavimus ir kažkiek sau minimaliai maistui liktų, jeigu žmogus gyvena vienas, sakykim.

3.2.7 Interviu

Moteris, apie 40 m. Gavo nedarbo socialinio draudimo išmoką pusę metų. UŽT padėjo jai susirasti darbą.

Tyrėja:

Pradėjau įrašymą, tai gal galėtumėte šiek tiek papasakoti apie save, kokia yra jūsų įgyta profesija ir ar šiuo metu dirbate pagal ją?

Informantė:

Pagal įgytą ne, nedirbu aš pagal profesiją, aš tiesiog taip nekvalifikuotus darbus dirbu.

Tyrėja:

Gal galėtumėte pasidalinti, kurioj vietoj dirbate, kuo dirbate? Ir kaip ilgai.

Informantė:

Aišku, aš dirbu nuo sausio mėnesio Vydmantuose burokėlių įmonėj, gaminam burokėlius.

Tyrėja:

Ačiū, čia yra sezoninis darbas, ar ne? [ne] Gerai tada prieš tai buvote registruota UŽT. Tai norėčiau paklausti, kiek kartų ir kaip ilgai buvote registruota UŽT?

Informantė:

Kartų tai du, bet pirmas kartas buvo gal kokį mėnesį laiko tikrai. O dabar buvo nuo birželio iki sausio tai nežinau, kiek čia išeitų mėnesių.

Tyrėja:

Tai pusę metų man atrodo.

Informantė:

Pusę, jo.

Tyrėja

Tada toks klausimas, kaip buvote patekusi į situaciją, kad praradote darbą ir turėjote registruotis UŽT? Gal ir pirmą kartą kaip tai atsitiko, ir antrą kartą?

Informantė:

Pirmą kartą savo noru išėjau iš darbo, ir paskui ieškojau naujo. O dabar jau ne savo noru, nes įmonė užsidarė išvažiavo, į užsienį, gamykla tiesiog užsidarė ir gavom visi darbuotojai eiti ieškotis naujų darbų.

Tyrėja:

Ar buvo lengva jums registruotis UŽT?

Informantė:

Nu neįprasta. Įpratus kažkaip pati susirasti greitai darbą, kad nereikėtų tos UŽT.

Tyrėja:

Ar buvo viskas aišku, joje užsiregistravus, ar darbuotojai viską pakankamai gerai, paaiškino, ką kur turėtumėte užpildyti, kada ateiti kokius susitikimus ir gal galėtumėte papasakoti plačiau, kaip vyko jūsų įsiregistravimas į UŽT?

Informantė:

Nu prisijungti, užsiregistruoti tai paprasta, nes tiesiog įeini į tą puslapį jų užsiregistruoji, gauni susitikimo laiką, aišku, tada buvo nuotoliniu viskas, skambučiais. Ir viskas, ir skambina, ir klausia, klausinėja visko.

Tyrėja:

Ar jums iš karto buvo nustatyta, kada turėsite ateiti į tokius susitikimus?

Informantė:

Laikas rezervuotas buvo iš karto, taip, buvo pasakyta, kada turėsim susiskambinti, nes tada dar viskas vyko nuotoliniu būdu.

Tyrėja:

Gerai ačiū. Tada jau gal, kaip vyko tas visas kelias UŽT ieškantis darbo ar UŽT jums kažkaip padėjo, ar dalyvavote kažkokiuose mokymuose, galbūt galėtumėte papasakoti apie tai, kaip tuos pusę metų buvote UŽT ir kaip vyko tas jūsų kelias iki darbo susiradimo?

Informantė:

Iš pradžių gal kokius 3 mėnesius leido pačiai ieškotis darbo savo nuožiūra, o paskui jau siūlė. Siūlė į susitikimus eiti, atvažiuodavo į susitikimus pasakoti apie savo įmones, kviešti į savo įmones, paskui UŽT irgi siūlė variantus, kas man tiktų, nes turėjau kelis ten tokius reikalavimus nedidelius.

Tyrėja:

Sutikote į pirmuosius siūlomus darbus?

Informantė:

Kažkaip gal ne, ne, į pirmus ne, nes man nelabai tiko alga, nes labai mažos buvo algos, ne, į pirmus ne, kažkaip ne. Nelabai man.

Tyrėja:

Ar domėjosi priežastim, kodėl atsisakote darbo?

Informantė:

Nu domėjosi, nes aš nesutikau, nes alga buvo labai maža, aišku, jie tą suprato, kad nu neįmanoma išgyventi iš tokios mažos algos ir kai kur netiko grafikas man, aš nenorėjau naktinių pamainų, o dauguma buvo su tokiais tai.

Tyrėja:

Gerai, ir prieš tai minėjote, kad turėjote kelis reikalavimus? Tai ar pateikiant, ar kai UŽT jums siūlė tuos darbus, ar jie atsižvelgdavo į jūsų reikalavimus?

Informantė:

Kol turėjau variantą aišku, kad atsižvelgdavo, paskui jau pati būčiau supratus, kad jau mažėja pasirinkimas, reikalavimai irgi mažėja.

Tyrėja:

O šiuo metu jūsų darbą padėjo surasti UŽT ar pati susiradote?

Informantė:

Ne, padėjo jie surasti, aš net nežinojau, kad tokia įmonė išvis yra, niekur išvis net nemačiau kažkaip, kol jie nepradėjo siūlyti.

Tyrėja:

Tai tada labai džiaugiuosi ir, kadangi gavote nedarbo socialinio draudimo išmoką, tai turite jau įsivaizdavimą, kokia dydžio ji yra, tai toks būtų klausimas įsivaizdavimui, kaip manote, kokio dydžio turėtų būti nedarbo socialinio draudimo išmoka pirmus 3 mėnesius, o kokio dydžio kitus mėnesius, ar ji turėtų būti mažinama, ar neturėtų būti mažinama? Dabar gal ne tiek skaičiais klausiu, o atsižvelgiant į prieš tai buvusį atlyginimą, kaip įsivaizduojate, kokio dydžio turėtų būt ta išmoka?

Informantė:

Nu gal pradžioj, aišku, norėtusi, kad būtų maždaug atlyginimo gal dydžio, bent kelis pirmus mėnesius atlyginimo dydžio išmoka, o paskui aš pilnai suprantu, kad jinai, kaip ir dabar turi mažėti, nes nu kitaip nebus to paskatinimo ieškotis darbo, nes labai patogu, kai tu gauni išmoką, kokia tau ten tenkintų ir viskas, o čia jau paskatinimas ir kad jinai mažėja greičiau susirasti darbą, neaptingti namuose.

Tyrėja:

O kaip ilgai ji turėtų būti mokama? Ar jums tie pusė metų buvo per trumpai? Galbūt kaip manote, kiek laiko turėtų žmogus ieškotis darbo, kiek jam turėtų būti duota laiko?

Informantė:

Nu ne, ne pusę metų nėra per trumpai, užtektinai laiko, ir jeigu kažką nori pasimokinti, ir šiaip nu pasiieškoti darbo užtektinai to laiko, jeigu tik noro aišku, ir užtenka tikrai pusę metų, nereik tenai, manau, daugiau.

Tyrėja:

Ačiū, ir dar jūs dalyvavote galbūt kažkokiuose mokymuose, gal UŽT jums pasiūlė kažkokius mokymus, kad persikvalifikuoti ar dar kažkas?

Informantė:

Ne, kažkaip aš ir nieko neprašiau, ir kažkaip jie nieko ir nesiūlė, jokių mokymų.

Tyrėja:

Bet jie informavo apie tokią galimybę?

Informantė:

Ne, nieko, net kalbos tokios nebuvo, nieko kažkaip, ir aš pati nieko.

Tyrėja:

Ačiū, ir tada gal taip pat pamenate tikriausiai, kad neseniai turėjome pandemijos krizę, o dabar mes gyvename karo akivaizdoje ir nu neišvengiamai turime energetinę krizę. Tai norėčiau paklausti, kaip manote, ar krizių metu turėtų būti švelninamas nedarbo socialinio draudimo išmokų mokėjimas, ar ir ne tik išmokų, bet ar turėtų būti švelninamas tas laikas, kiek žmogus būna UŽT, ar jis turėtų būti ilgesnis ar trumpesnis, ar krizių metu turėtų būti kažkaip kitaip padedama bedarbiams?

Informantė:

Na o aš manau, kad kiekviena krizė padaro žmogui tą sunkesnę tokį gyvenimą ypač netgi va, jeigu reikia reik darbą susirast per kokias krizes, tai tikrai yra sunkiau, mažiau tų priiminėja, viską mažina, tai tikrai sunkiau. Aišku, kad reikėtų, prailginti tą laiką arba išmokom ar laiku tiesiog, nes tikrai sunkiau yra.

Tyrėja:

Jūs tikriausiai irgi buvo karantino metu, ar ne?

Informantė:

Ne, jau jisai kaip ir pasibaigęs buvo, bet aš įsivaizduoju, jeigu būtų reikėję šiek tiek anksčiau, nes mumis atleido ne visus vienas metu, tai kitus truputį anksčiau keliais mėnesiais tai jiems ten išvis nieko nėjo, kol pradžia susirasti, nes viskas uždaryta dar buvo.

Tyrėja:

Taip, sunkus laikotarpis. Tada dar klausimas, ar turėjote kažkokius įsipareigojimus, kol gavote nedarbo socialinio draudimo išmoką? Ir jei taip, tai kokius?

Informantė:

Įsipareigojimai, tai paskola būsto.

Tyrėja:

Aha, gerai, ir tada gal dar patikslinsiu klausimą, ar jus UŽT informavo apie tai, kad vat gaunate išmoką, todėl privalote į visus susitikimus ir dalyvauti mokymuose ir taip toliau, tai ar turėjote įsipareigojimus UŽT dėl to, kad joje esate užregistruota?

Informantė:

Nu taip, iškart informavo, kad ir nevēluoti į susitikimus, jeigu nustatytas laikas, tai tuo laiku skambinti, ieškoti darbo. Tokie va ir įsipareigojimai.

Tyrėja:

Ačiū, kažkokias gal socialines paslaugas gavote, kol nedirbote?

Informantė:

Ne, nieko.

Tyrėja:

Ir tada dar paskutinis toks klausimas buvo, iš kokių šaltinių gavote pajamas, neįskaitant nedarbo socialinio draudimo, gal gavote vaiko pinigus, gal nelegaliai dirbote, ar iš vyro pajamų išgyvenote?

Informantė:

Kol gavau taip, tai tada buvo ir vaiko pinigai, ir vyro atlyginimas, ir viskas.

Tyrėja:

Gerai, supratau ačiū, tai tada būtų tiek.

3.2.8 Interviu

Moteris, 38m. Iš pradžių buvo UŽT ir gavo NSDI, vėliau gavo socialinę pašalpą. UŽT pasiūlė socialinės padėjėjos mokymus. Šiauliai.

Tyrėja:

Pirmas klausimas bus, galbūt šiek tiek galėtumėte papasakoti apie save, kiek jums metų, kur gyvenat ir kokia yra jūsų įgyta profesija ir ar prieš tai dirbot pagal tą profesiją?

Informantė:

Tai man dabar yra 38 metai, baigiau universitetą, dirbau visą laiką su pardavimais, pardavimų vadybininkė, pardavimo asistentas. Ir susiklosčius situacijai netikėtai, kadangi tėvukas pasitraukė iš gyvenimo, teko išeiti iš darbo, nes su mama ta prasme buvo reikalų, gaunas tą laikotarpį aš nedirbau, stojau į biržą. Ir man pasiūlė kursus pasibaigti, tai pasibaigiau logistikos kursas.

Tyrėja:

Čia UŽT?

Informantė:

Taip, įsidarbinau aš pagal tą dalyką, nu vis tiek vadybininkai, bet logistikos traktavom, bet pagal pareigybę, buvo irgi pas klientus važinėjimas, produktų pardavimas, taip padirbau už tą darbą, bet gavosi, kad ne kažkoks atlyginimas per didelis, krūvis nemažas, tai teko išeiti ir vėl stojau į darbo biržą. Prastovėjau darbą biržoje, bet gavos va ta situacija, kovidai, darbų nekažką, nes viskas užsidarinėjo ir vaikas dar nuotoliniu, pradinukas buvo, praktiškai irgi, tų tokių spragą, o kur tuos prašymus siųsdavo su pardavimais, dauguma prašė kalbų, anglų kad būtų gerai kalbantis, o pas mane yra vokiečių, rusų. Praktiškai aš, kur pagal darbą dirbau, man tos kalbos nu nereikėjo, tai susimąžėjo aišku, tas spektras, nes daug darbdavių į anglų kalbą orientuoti su pardavimais jeigu ten užsienyje rinka, ar ką, tai praktiškai darbų man nekažką ir paskui galiausiai kiek siųsdavau CV, nu nieko. Iš viso per tą laikotarpį, kol buvo kovidai, tai iš viso tik tai kad išsiunti tą CV, bet pasiūlymų ar dar kažką, ne. Na ir galiausiai vėl man tarpininkė paskambino, sako, kad nenori vėl eiti į kursus? Nes vis tiek sako ilgą laiką, taip taip, sakau, tai gal ir norėčiau vis tiek, kad nebesėdi, nu vis tiek kažkuo užsiimti ir žiūrėti į ateitį. Tai sako, tu pasižiūrėk, ką mes siūlom, dar paklausiau, o formalūs, neformalūs, sako, nesvarbu, nes vienas žodžiu, kai universitetą baigi ten irgi, pagal kvalifikaciją,

ta prasme vienas priklauso, kiti nepriklauso, bet vienas žodžiu sakant, tu pasižiūrėk ir sako, po kelių dienų mes susisieksim, ką tu nusprendei. Nu ir ką, aš jau nusprendžiau socialinės darbuotojos padėjėja, nes per radiją per visur ten jau aukština specialybę, kad kiti poreikis didelis bus ir taip toliau.

Tyrėja:

Nu jis ir yra tikrai.

Informantė:

Nu gal yra Vilniuje, Kaune, bet Šiauliuose dabar dar, nu nelabai, ir kadangi irgi turiu senolę močiutę, su tuo visu tuo dalyku esu susidūrus, tvarkiau irgi visus tuos dalykus, kad jei ateitų socialinio darbuotojo padėjėja, nes vis tiek artimieji, turim savo gyvenimus, turim vaikai, darbas, ir nu neprilakstysim, ane. Tai, jeigu yra galimybė sutvarkyt, jei tuos dalykus, tai va sakau, ateina, ir nu kaip praktikos tokios kažkiek turėjau ir galvojau, o kodėl man nepabandžius tuos kursus? Bet aš tai kaipėjau į tuos kursus tos tarpininkės paklausiu, ar tikrai galėsiu pasibaigus ieškotis darbo tą ką prieš tai dirbus, kad ne vien būtų ta, jos sako, galėsit ir su vadyba, ir taip, gerai, išėjau tuos kursus, pasibaigiau tuos kursus viską, ir paskui po išlaikymo egzamino ir vėl tas tai buvo man vizitas paskirtas, pasiskambinom, sako, tai pasibaigė ten viską? Sakau, taip, tai va sako, tai dabar persidaryk CV sako, viskas tvarkoj, sakau, o kaip su kitais darbais? Ne sako, tai viskas, tiktai tą, tai sakau, tai gaunas ir taip pat to darbo maža, kas ir dabar man iš viso sutrumpina tą spektrą darbų paieškos.

Tyrėja:

Mh ta prasme kad galite ieškotis tik pagal tą įgytą kvalifikaciją?

Informantė:

Taip pat per 6 mėnesius susirasti ir 6 mėnesius atidirbti. Sakau, tai gerai, sakau, o jeigu ta prasme nu tai čia 6 mėnesiai tas, pavyzdžiui, irgi apibrėžtumas, jeigu nėra tų darbų, tai ką man sunku daryti? Vis tiek sakau į orą, aš nežiūrėsiu į saulę, vis tiek bandysi ar tam CV banke, ar CV markete, jei ieškai darbo ta prasme, vis tiek esi suinteresuota, kad išeiti į darbo rinką ir dirbt, ir taip toliau. Nu tai sako, vienas žodžiu, blogiausiu atveju individualią veiklą išsiimsim, tai sakau individualią veiklą, kad išsiimt, sakau irgi, sakau, tai gaunas, aš viena auginu vaiką, pajamų ne kažką, taip ir gaunas, ne į namus, o iš namų. Nu, bet sako, gal per tą laiką atsiras? Gal sakau, duok dieve, kad gal, bet tai vienas žodžiu, nuosprendžio aš vis tiek ieškau, aš dabar tą darbą ir tai, ką esu dirbus prieš tai, ir ką turiu stažas pas mane, ir tada gaunasi individualią veiklą imsiuos.

Tyrėja:

Mhm tai kiek jums dar liko laiko, kad tą darbo susirasti?

Informantė:

Penki mėnesiai, nes skaičiuojasi nuo kur kaip paskutinį tą egzaminą išsilaikėm praktikos, nuo tos dienos ir skaitos. Dėl tų socialinių darbuotojų padėjėjų, tų skelbimų, sakau, Šiauliuose bent, ant pirštų galima suskaičiuoti, kur buvo tikrai siunčiau, kontaktavau, bet gaunas patalpinti darbo biržoje skelbimai ir juos traktuoja tarpininkės, yra skelbimai. Sakau, tai gerai, kad yra, bet, sakau, jau yra užpildyta darbo vieta. Ir sakau, praktiškai turėtų išsiimti darbdavys tą skelbimą „negali būti“ [jai taip sako tarpininkės]. Sakau, jeigu jūs netikit, pasiskambinkit ir paklauskite, ar ne taip ir gaunas glumina žmones, ta prasme dar tie yra darbo pasiūlymai patalpinti, bet jau seniausieji tie darbuotojai yra surasti ir dirba. Tai va.

Tyrėja:

Gerai, o ar UŽT jums siūlė kažkokius darbus pati? Ar jūs pati visko ieškotės?

Informantė:

Pati, nu ką, kas mūsų va toksai koksai yra bendravimas. Aišku, tie kovidai, nuo tų kovidų laikų juos UŽT, kaip ir praktiškai nepriima, visas pokalbis būna nuotoliniu būdu, nors karantinui pasibaigė, manyčiau, aišku, kai kursus išėjau, tai turėjau gyvai atvažiuot, nes sutartis pasirašyti, tuos kreditus viską, ir būdavo va taip, paskambindavo, „kaip sekasi“, sakau „ieškausi, kaip sekasi, kur randi, ten ir siuntinėji“, „tai ir aš neturiu, ką pasiūlyti šiai dienai“. Na arba, pavyzdžiui, būdavo taip, kad „ar matėt skelbimą ten, pavyzdžiui, su pardavimo vadybininke“ ir kur tikrai darbdavys su užsienio rinkom dirba ir būtina ta kalba anglų? Ten jau, kad kaip ir laisvai kalbėtum, kaip ir lietuviu, tai sako, „nebandėt siųsti“. Sakau, „ne, nebandžiau“, tai sakau man tai, pavyzdžiui, „aš net netinku į tą darbo vietą“. „Nu tai pabandykit“, sakau, aš tai galiu išsiųst, man nieks per galvą, neduos, bet aš tikrai nepateksiu, nes jeigu darbdavys reikalauja tikrai jau tenai tą

anglų kalbą, kad laisvai kalbėtum, tai aišku, jei mano tą CV praktiškai, ką, jis pasiskaitys ir viskas, vokiečių, rusų, ir viskas. Paskui būdavo tokių variantų, kad net jau kartais net nervai paima, ne kiek nervai, bet ta prasme, kad ne kiek iš viso neužsimena, nesuinteresuotos, nu aš bent taip pasijutau, pavyzdžiui, pasiūlydavo viešbučio administratorė, naktines. Tai aš sakau, ar jūs mano CV gyvenimo aprašymą, skaitėt, kad aš viena auginu vaiką ir aš praktiškai naktinės pagal įstatymą nu negalėčiau niekaip, man jįsai vaikas, o po 11 metų tai kur man jį palikti naktį? Nu negaliu. Būdavo va tokių situacijų. Nu kai ta prasme kaip? Pasiskambint, vos ne atsižymėti. Ta prasme aš paskui, aišku, turėdavau irgi tokias mini ataskaitas nusiųsti, kur siunčiau, ką, tokias parašyti jai, tokį atgalinį ryšį per tą, pavyzdžiui, mėnesį, kaip pavyzdys, kur siunčiu, ne kur siunčiau, nereikėdavo, bet skaičių daugmaž parašyt, kur rašai siunčiau tą cv ar dar kažką. Nu ir viskas, va tokie. Kai, pavyzdžiui, jeigu būtų suinteresuotos labiau tą darbuotoją įdarbinti ar dar kažką, tai gal ir žmonės nebūtų bedarbiai tiek ilgai. Pats viską darai, pats ieškai, pats, nu ir kartais pagalvoji, kam jos tada reikalingos, ar taip ar taip Sodra moka tas išmokas, o ne jos, dabar taip yra padaryta, seniau kažkiek UŽT gal kažkaip, nu senais laikais.

Tyrėja:

Paminėjote išmokas iš Sodros tai vat na kaip tik vat norėjau apie juos paklausti, kiek laiko jūs gavote išmokas iš Sodros ir tada po kiek laiko jau pradėjote gauti socialinę pašalpą?

Informantė:

Tai Sodros atsako berods man 6 mėnesiai buvo, o paskui. Kadangi nebemokėjo, kreipiausi į dėl socialinės, nes socialinė, kadangi stovi darbo biržoje, ieškaisi ir tada socialinės.

Tyrėja:

Mhm tai čia kreipėtės į savivaldybę, aha, ar jums tada skiriant pašalpą savivaldybė pasiūlė dar kažkokias kitas paslaugas, gal kažkokius mokymus ar...?

Informantė:

Ne, jie ten ne tam, jie tikrai pašalpas skiria, kas liečia ir kadangi mano pajamos nulines, tai socialinę pašalpą aš pati gaunu, gaunu vaiko pinigėlius kaip ir visi mes gaunam, bet priedo to dar yra papildomi vaikų pinigėliai. Tai va ta prasme man tas atsakingas asmuo, kur visus tuos dokumentus man tvarkė, sako dar tu prašymą pateikti dėl papildomų vaiko pinigų. Nu prie tų vaiko pinigų, prisideda dar papildomi vaiko pinigėliai ir viskas.

Tyrėja:

Gal galite pasakyti, kiek bendrai gaunate socialinės paramos?

Informantė:

Tai bendrai gaunasi kokie 400 Eur.

Tyrėja:

Gerai, ir tada dar klausimas, ar gaunate kompensacijas už šildymą? [jo] Gerai gerai ir tada, kiek laiko jūs jau gaunate socialinę pašalpą? Apytiksliai, jeigu pamenat.

Informantė:

Čia gal kokius 8 mėnesius, bijau pameluot dabar, nes gaunas kaip išėjau į kursus, susistabdė ne kiek susistabdė, bet jie mokėjo stipendiją, mokėjo UŽT, bet kadangi stipendija nesiskaičiuoja į pajamas, tai socialinę toliau mokėjo man tą pašalpą.

Tyrėja:

Gerai, ačiū, tada dar būtų klausimas susijęs su socialine pašalpa sakėt, gaunat apie 400 EUR, ir gal tada galim šiek tiek atitrūkti nuo tos sumos, ar gal galėtumėte pasakyti taip įsivaizduojate, kokio dydžio sumos reikėtų, kad pavyktų išgyventi? Ar tų 400 pakankamai, gal užtenka, gal reikėtų daugiau, gal mažiau, bet taip galvojant kad socialinė pašalpa yra tik kriziniu kriziniu atveju, kaip įsivaizduojat, kokia jinai turėtų būti dydžio, kad skatintų dar žmogų gal įsidarbinti, bet kad tuo metu taip pat ir patenkintų tuos minimalius poreikius?

Informantė:

Aišku, jeigu viskas taip nebūtų subrangę [juokiasi] bet šimtu EUR tai tikrai daugiau turėtų mokėt, nu pagal va dabar kas dedas, ir elektra brango, ir maistas brangsta ir kas liečia vaiką aprangą aišku, irgi ten nežiūri, žiūri, kur akcijas, ir maistą, ir viską viską žiūriu su akcijom, bet kai tas visas išgyvenimas jau gaunas, labai sukilo kainos nežmoniškai, tai praktiškai 240 EUR ta socialinė pašalpa, aišku, neskaičiuojant vaiko

pinigėlius, tai viskas susideda į krūvą, tai gaunasi daugiau, bet sakau, jeigu dar nekompensuotų šildymus, vis tiek nu sunkiai, iš viso sunkiai.

Tyrėja:

Taip, čia iš tikrųjų. Gal tada dar klausimas grįžtant prie nedarbo socialinio draudimo išmokos, kur gavote iš Sodros, tada irgi gal galėtumėte įsivaizduoti, kokio dydžio jina turėtų būti tarkim pirmus 3 mėnesius, ar turėtų būti toliau mažinama, nes vis tiek ta Sodros išmoka jina yra susieta su mūsų prieš tai mokėtais mokesčiais, taip kaip manote, ar tą vat kai žmogus praranda darbą, užsiregistruoja UŽT, ar ta išmoka turėtų atitikti jo buvusį atlyginimą, ar turi būti mažesnė, nu vat, kaip įsivaizduojate?

Informantė:

Aš tai manyčiau turėtų atitikti vis tiek, jeigu žmogus prarado darbą, ieškos to darbo, vis tiek gyventi reikia. Aišku, nesakau, gal yra tokių, kur naudojasi tuo, kad nu visko yra, moka, kol moka, ir gerai, valio [juokiasi]. Ta prasme, vis tiek tas laiko tarpas, kai tu darbą prarandi, vis tiek tu ieškai, vis tiek tau tai gyventi tai reikia.

Tyrėja:

Ir kiek laiko jūs manote, kad turėtų būti ta išmoka mokama?

Informantė:

Kiek manau?

Tyrėja:

Darbo paieškos.

Informantė:

Viskas tvarkoj kaip dabar, pavyzdžiui, yra padaryta 9 mėnesiai. Viskas tvarkoj, nes buvo tų situacijų, va sakau, aišku, dabar neduok, dieve, gal tų kovidų, karantino nebebus nieko nebeužsidarysim, bet toj situacijoj kai buvo va dar 2 tie metai tikrai ką žmonėms reikėjo daryti? Viskas užsitarė, žmones atleidinėja. Gali verstis per galvą, bet tai nu ką tu padarysi?

Tyrėja:

Tai krizių metu manote, kad turėtų būti švelnesnis tas nedarbo išmokos mokėjimas [taip] ir ilgesnis [taip], ar ne šiaip skirtis nuo?

Informantė:

Nes buvo ta situacija tikrai nepavydėtina ir visiem, ir individualias veiklas, kas turėjo, užsitarė, ir kirpyklos, ir viską, ir gaunas ten, kiek iš pažįstamo ratų girdėjau tenai irgi, aišku, kažkokias lengvatas, skiria po 200 Eur ar ten kažkiek, bet tai kaip tiems žmonėms pragyventi? Jeigu, pavyzdžiui, vienas augini vaiką ar dar ką, niekaip.

Tyrėja:

Taip, iš tikrųjų. Ir gal tada einant toliau tai būtų klausimas, kokios sunkumus jūs įžvelgiate socialinės paramos sistemoje? Gal taip bendrai, jeigu pažiūrėti čia vat kol gaunantys socialinę pašalpą? Ar aišku, kur kreiptis, kaip gauti paramą, ar reikalavimus kažkokius turite, ar kokius tai bendrai sunkumus įžvelgiate?

Informantė:

Aš sunkumų tai praktiškai per daug neįžvelgiu, nu pagal amžių, kai va sakau, vis tiek internetu naudojasi ir viską, tai dabar yra gerai labai kad, yra programa padaryta per spis.lt net nebūtina net važiuoti, nei nieką, su nuotoliniu būdu prisijungi per bankininkystę, per elektroninius vartus, pateiki tuos prašymus ir tau paskambina iš soc rūpybos, viskas tvarkoj su tuo dalyku, bent man. Bet kas, pavyzdžiui, senesnio amžiaus, tai aišku, gal tų problemų ir tikrai yra, ir tos eilės, ir tų talonų gavimai, kiek esu girdėjęs iš tų senesnio amžiaus, nu tikrai tų spragų yra nu mano amžiuje ta prasme mūsų amžiui, šiaip tai gera sistema dabar yra padaryta.

Tyrėja:

Taip, jeigu žmogus turi ir moka naudotis internetu, tai sakyčiau labai paprastai.

Informantė:

Nu tai va, bent aš neturiu priekaištų dėl to dalyko.

Tyrėja:

Gerai, dar toks klausimas, gal ar jums teko atlikti visuomenei naudingą veiklą už socialinę pašalpą? [ne] Gerai ir tada gal toks paskutinis irgi klausimas būtų, kas jums, gal jūsų vat šioje situacijoje galėtų,

turėtų, jūsų manymu, padėti, ar tai UŽT, ar savivaldybėje, ar teikti kažkokias paslaugas, vat ko jums pritrūko, kad jūsų situacija susiklostytų kitaip?

Informantė:

Aš tai manau, kad, pavyzdžiui, UŽT turėtų ne didesnį indėlį įdėti, negu dabar nes...

Tyrėja:

Didesnį indėlį padedant ieškoti darbo, ar padedant persikvalifikuoti?

Informantė:

Padedant ieškoti darbą, nes tas persikvalifikavimas, kaip ir jeigu tu esi pabaigus tu tą spektrą, aišku, nebent nėra, arba pačiai iš vidaus pasakai, kad ne, aš noriu pabandyti kitoj sferoj, viskas tvarkoj, į tuos kursus ar dar kažką, bet kad nu toksai gaunas, paskambinau, kaip aš manyčiau, kad, pavyzdžiui, ar su darbdaviais turėtų tiesiogiai juos susirišti, ar būtų kažkokios atrankos, yra tos atrankos, bet labai minimalios ir tai, pavyzdžiui, kad kas liečia pardavimų vadybininkus ar dar tos specialybės tos kitos... Yra atrankos, esu mačius, į pardavėjas surenki į vienas vietą ir tada darbdavys atėjęs renkasi, bet daugiau tokių turėtų daryt, kad pati ta tarpininkė jau iš UŽT turėtų daugiau suinteresuota būti darbdaviui siūlyt tą žmogų, va dabar turim tokių, tokių, tokių, ar pačios nusiųstų tuos CV, nu, kad mes galėtume... Kad indėlį didesnį turėtų jos įdėt, o ne taip, kad paleidžiu, va ieškokitės.

Tyrėja:

Taip supratau, ir aš labai su jumis sutinku. Ir dar aš sakiau, kad čia paskutinis klausimas, bet dar vieną sugalvojau, ar jūs gavote kažkokią papildomą paramą iš NVO, pavyzdžiui, Maisto bankas, Caritas ir taip toliau?

Informantė:

Ne.

Tyrėja:

Gerai, supratau, tada daugiau klausimų neturėsiu, stabdau įrašą.

3.2.9 Interviu

INTERVIU. Moteris, 38 m. Bedarbė, negauna jokių išmokų. Klaipėda.

Tyrėja:

Kiek jums metų?

Informantė:

38 metai.

Tyrėja:

Ir jūs gyvenat viename iš Lietuvos didmiesčių, taip?

Informantė:

Taip.

Tyrėja:

Sakykit jūsų šeima, iš kokių pajamų dabar gyvena? Iš ko jūs iš esmės išsilaikot?

Informantė:

Iš vaikų pinigėlių ir vyro algos.

Tyrėja:

Kiek maždaug vienas asmeniui jūs per mėnesį turit pajamų?

Informantė:

Už vaikučius gauname į kortelę 191 Eur ir į rankas 191 Eur. O vyro alga yra 1200 Eur ant popieriaus. Jisai moka dar trims vaikams alimentus metus, dabar jau 2 vaikam, vienam jau išsimokėjo. Tai ir gaunasi 800 Eur jam kažkur algos.

Tyrėja:

800 Eur algos ir dar 190 vaiko pinigai ir sakėt dar 190, jūs gaunat.

Informantė:

Čia yra padalinta vaiko pinigėliai, pusė į kortelę, pusę į rankytes duoda.

Tyrėja:

Čia toks savivaldybės sprendimas?

Informantė:

Taip, taip, taip, taip, taip.

Tyrėja:

Ir tenkina toks sprendimas, viskas gerai – per pusę, vienas į kortelę, kitas grynais?

Informantė:

Nu mums sakė, kad mes galėjome atsisakyti, bet man patiko ta kortelė, tie pinigėliai, dėl to neatsisakėme.

Tyrėja:

Bet į kortelę turit omeny, kad.

Informantė:

Čia yra Maximos kortelė tokia.

Tyrėja:

Ai Maximos kortelė. Ir čia būtent vaiko pinigai, čia nėra pašalpa?

Informantė:

Ne, čia tikrai vaiko pinigėliai.

Tyrėja:

Ir jūs turit 3 vaikus, už 3 vaikus gaunat, tai už vienas vaiką gauna daugiau nei 100 Eur, taip?

Informantė:

Taip, kažkur apie 130 Eur rodos, lygtais skaičiavo.

Tyrėja:

Tai jūsų bendros pajamos yra apie 1100 Eur, jeigu neklystu per mėnesį, ir jūs esate 5 asmenų šeima. O sakykit, jūs esat anksčiau dirbusi?

Informantė:

Esu, esu.

Tyrėja:

Ir esat gavusi nedarbo draudimo išmoką, kai netekot darbo, Sodra jums mokėjo?

Informantė:

Esu gavusi pernai, pernai berods metais, kai biržoj stovėjau.

Tyrėja:

Mhm, ir jūs gavot būtent nedarbo draudimo išmoką.

Informantė:

Nu čia birža mokėdavo, aš nežinau, kas ten Sodra, kas ten mokesčių.

Tyrėja:

Ir kokia tai suma buvo?

Informantė:

Iš pradžių buvo 350 Eur berods, o paskui mažėjo.

Tyrėja:

Ir kaip jūs vertinot tą sistemą? Viskas jums buvo aišku, kaip gauti šitą išmoką, ar jums kas nors paaiškino?

Informantė:

Taip, kada ateinam į biržą, iš karto birža pasako ir pasižiūri, ar jums priklauso ta pašalpa, ar nepriklauso, ten dokumentus patikrina. Ir pasako.

Tyrėja:

O jūs gavot aiškų išrašą, kokį mėnesį, kiek gausit ar prisimenat tai?

Informantė:

Nelabai dabar žinokit, prisimenu.

Tyrėja:

Nelabai prisimenat, aišku, tai, o tų pinigų, ar užteko pragyvenimui jums, kaip jūs su ta suma jautėtės?

Informantė:

Pakankamai gerai, normaliai.

Tyrėja:

Ir sakykim, kiek kartų esat gavusi nedarbo draudimo išmoką, kiek kartų jums taip nu kad netekot darbo registravotės UŽT ir tuomet gavote išmoką?

Informantė:

Jeigu gerai, pamenu, tai atrodo 2 kartus.

Tyrėja:

2 kartus, ir abu kartus panašiai buvo, ar ne?

Informantė:

Taip, ir dabar turėjau gauti irgi, nes stoviu biržoj. Bet kažkaip man patarė sako, jeigu tu neimsi iš biržos pinigėlių, kad tu stovi biržoj, tai tu gali bandyt susitvarkyt socialinę pašalpą. Bet aš nuvažiavau į soc rūpybą, pradėjau tvarkyt dokumentus ir man buvo atmesta, sako jums viršija pajamos.

Tyrėja:

Jūsų pajamos viršija, ar ne? Jūs negalite, nes vyras uždirba 1200 Eur.

Informantė:

Ant popieriaus ir dar jisai moka alimentus. Aš buvau pažymas visas pristačiusi, bet pasakė vis tiek, kad jums viršija pajamos, nesakė netgi kiek, bet sakė, kad viršija.

Tyrėja:

Nepaaiškino detaliau?

Informantė:

Ne.

Tyrėja:

o jums, pavyzdžiui, pasakė, kad jūs galite skųsti sprendimą, ar jau jums buvo suteikta tokia galimybė?

Informantė:

Ne, nebuvo, aš nežinau, man į gmaila, gal dar reik pasižiūrėt, iš tikrųjų, gal ir buvo, nenoriu sumeluot, matot. Bet žinau, kad buvo parašyta, kad tikrai man nepriklauso, nes viršija pajamos, jie paskaičiavo ir vaikų pinigėlius ten sudėjo, ir vyro pajamas sudėjo, gavau, kad tikrai nepriklauso.

Tyrėja:

Bet jūs žinot, kad vaiko pinigai yra neįskaičiuojami skiriant paramą.

Informantė:

Taip man labai daug kas sakė, ir labai daug kas sakė, bet vis tiek skaičiavo, ir dar vaikų alimentus skaičiavo, nes aš gaudavau alimentus, kol jie dirbo, tėveliai, ir alimentus skaičiavo jie.

Tyrėja:

Ai, tai jūs alimentus dar gaudavot anksčiau iš buvusio vyro?

Informantė:

Jo iš buvusių tėvėlių dviejų, bet, jie dabar nebemoka nuo birželio berods mėnesio, nei vienas, nei antras nemoka.

Tyrėja:

O jūs dabar bandėt kreiptis po to, kai jau jūs nebegaunat iš buvusių vyrų vaikų išlaikymo, pinigų, alimentų. Ar jūs bandėt po to kreiptis paramos?

Informantė:

Ne, nebandžiau.

Tyrėja:

Ir dar norėjau paklaust, o dėl kokių priežasčių jūs dabar nedirbate, nes jūs anksčiau dirbote ir, kaip suprantu, per kovidą netekot darbo?

Informantė:

Taip, ir aš dirbau, nes matot aš, kaip susigrąžinau dabar tą vyresnę dukrytę, iš tėvo, tėvas labai smurtą prieš ją naudojo ir iš močiutės perėjo dukrytė pas mane ir ji atėjo pas mane su labai didelėm bėdom, psichologinis smurtas buvo, ir fizinis smurtas, ir su ja labai daug reikėjo dirbti aš iš darbo vien dėl to išėjau, nes jinai nei į mokyklą eit norėjo, jinai smurtavo prieš savo brolių, prieš savo mažąją sesę. Tai tiesiog ir pas psichologus vedžiot reikėjo, ir pas psichiatrą vedžiot reikėjo.

Tyrėja:

Na ir dėl to?

Informantė:

Taip, negalėjau ramiai padirbt.

Tyrėja:

Ir dėl to jūs nedirbat?

Informantė:

Taip, bet dabar stoviu biržoj, pasiūlymo laukiam. Buvo tai buvo dabar neseniai, kaip tas vadinasi, salė, kur kviečia atranką, bet žinokit baisu buvo pagaltoti, kaip pasiūlė tokį už 400 EUR darbą, nu tai aš nežinau.

Tyrėja:

Kokios darbo sąlygos buvo?

Informantė:

Čia buvo parduotuvei Maximoj valytoja, paskui irgi Maximos Akropolyje valyti parduotuvėj mėnesį už 80 Eur, 2 kartus savaitėj. Tai kažkaip tai labai daug žmonių buvo, bet visi žinokit, nu nei vienas žmogus nesutiko, buvo visi nusivylę tokiomis algom.

Tyrėja:

Tai jūs dabar gaunat kažkokią pagalbą, pasiūlymus, iš UŽT?

Informantė:

Vieną kartą dabar gavau.

Tyrėja:

O iš savivaldybės, kai jūs kreipėtės tuomet finansinės pagalbos, ar jums pasiūlė kokias nors paslaugas? Na, pasakė, kad jūs negalite gauti piniginių paramos, bet ar pasiūlė kokią nors kitą pagalbą?

Informantė:

Man nieks nepasiūlė, aš pati sužinau per draugus ir pati jau tvarkiausi, vaikams priešmokyklinės prekes susitvarkiau, davė.

Tyrėja:

O kažkokią pagalbą?

Informantė:

Ne, nieko.

Tyrėja:

Aišku, nieko nepasiūlė? [Ne] o sakykit, kur jūs dabar paslaugas gaunat?

Informantė:

Stovime socialinės rizikos tame, kaip tas vadinamas...

Tyrėja:

Atvejo vadybą gaunat.

Informantė:

Taip.

Tyrėja:

Ir dar NVO jums padeda, taip?

Informantė:

Taip, taip.

Tyrėja:

Sakykit, o jūs esat kreipęsi dėl kompensacijų už būsto šildymą?

Informantė:

Taip kreipiausi, talonas tiktai vasario mėnesį.

Tyrėja:

Mhm o seniai kreipėtės?

Informantė:

Oi praeitą mėnesį, užpraeitą mėnesį berods, daugiau.

Tyrėja:

Rugsėjį kreipėtės ar ne, užsirašėt vasario mėnesį, o jūs bandėt, ar jus informavo, kad jūs galit per spisą internetu prisijungti ir tvarkyti?

Informantė:

Jie neinformavo, tik tai aš ir iš jūsų, berods, Vilniuje buvom [skurdą patiriančių žmonių susitikime].

Tyrėja:

O anksčiau esate kreipęsi dėl kompensacijų už šildymą?

Informantė:

Ne, nesu.

Tyrėja:

Sakykit o kaip kokio dydžio sumos jums reiktų, kad pavyktų išgyventi?

Informantė:

Nu pinigėlių užtenka, mes iš tikrųjų išsitenkam kaip begalim, dėl to nesiskundžia aš. Nežinau, užtenka ir pavalgyt nusiperkam, tikrai ir papildomai vyras dar dirba, užsidirba pinigėlių.

Tyrėja:

Tai nelegaliai kažkur dar dirba?

Informantė:

Nu darbuojasi žmogus, ant savęs susitvarko, dar mašinėlės po valdiško darbo, aš jam padedu, nu tų pinigėlių sakau ten užtenka, svarbiausia kad dėl to būsto būtų geriau. O taip išsiversim mes, nėra bėdos.

Tyrėja:

Gerai, jeigu galit, gal galit pasidalint, kiek nelegaliai dar yra, kiek uždirba vyras per mėnesį maždaug?

Informantė:

Nu dienei, jeigu kokias kaladėles pakeičia, nu gaunasi ten 20 Eur, jeigu ten mašiną nudažo, nu ten, aš nežinau nu gali ir 100 Eur ir 200 Eur būt, viskas nuo darbo priklauso daug kas, kokį darbą padaro. Dabar žiemą tai nesidarbuos, nes ten sąlygų nėra, ten nešildomas garažas, tai nelabai.

3.2.10 Interviu

Moteris su negalia, 58 m. Piniginės socialinės paramos gavėja. Kaunas.

Tyrėja:

Gal galit pasakyt, kiek jums metų yra?

Informantė:

58.

Tyrėja:

58, ir jūs turit negalią, ar ne?

Informantė:

Taip, aš turiu negalią nuo 2007 metų, aš vis papuldavau po kažkokia tai lentele, kaip eidavau į Sodrą, nes kadangi man trūko 2 metų 2 mėnesių ir 20 kažkelių dienų. Tai vis aš senstu, tuo vis į lentelę papuolu, turėjau aš 2 grupę, paskui 2011 metais mane dar išoperavo, nes buvo priverstinai, nes aš buvau suparalyžiuota, stuburą išoperavo, paskui 2013 vėl išoperavo ir paskui čia prasidėjo tų ligų kalnai. Aš darbo paprasčiausiai negaliu gauti, nes kadangi aš negaliu dirbti, chemijoje nedirbt, kur šalta, kur karšta, nieko kelt, dabar yra dar blogiau, dabar aš dar metus laiko beveik vaikštau pas specialistus, nes man ir kojos nutirpo, viskas, bet vos ne esu sveika, birža man kursų neduoda, kadangi aš galvojau į slaugytojas, pasakė, „tu juokauji, ką tu pakelsi“? Norėjau eiti, galų gale valgyt mėgstu daryti, į virėjus, „tu juokauji“ – tai mane taip ir išvydavo, „sugalvok, sako ką nors naujo“. Tai va ir aš po ta lentele vis papuolu ir mano nuėmė kaip iš 2 grupės padarė trečią, o aš nebuvo rehabilitacijoje, kadangi man gydytoja pasakė, kvotos nėra, nors man jinai priklauso, aš išvis dabar einu, mano nutirpusios kojos, aš nugriūnu, nu suprantat nu ir pasakė, kad aš komisijoje, kad aš esu sveika.

Tyrėja:

O tai kiek procentų darbingumo jūs turit?

Informantė:

50 proc., jie man nuėmė 10 proc. už tai, kad aš nebuvo reabilitacijoje ir viskas. Į maistą neleidžia, nu pas mane aš turiu, kaip pasakyti, pas mane ir kepenys, ir su skrandžiu, skydliaukė, stuburas, nu chemijos negaliu gauti, nu yra, kaip yra, ir man niekas man medicinoje nepasirašo. Aš buvau susidarius labai gerus darbus, man patiko. Man [gydytoja] nepasirašė, sako, tu juokauji, kur tu eini į chemiją. O čia [NVO] man suradus darbą, aš būčiau ėjusi greitosios pagalbos, ten pasakė, kad yra chlorkės, yra viskas. Aš uždusiu, mane tūsyti pradeda, nu ir viskas, nu va taip, vegetuojam.

Tyrėja:

Tiesiog nerandat, kur jūs galėtumėt, dirbt dėl savo sveikatos?

Informantė:

Ne nu, arba buvo ir Simonas [NVO darbuotojas] suradęs ten kepyklėlė, ji pasakė 13 valandų. Baikit, sakau, aš neišdirbsiu tų 13 valandų, vienas dalykas, o be to, jūs ir manęs įdarbinti negalit trylikai valandų, o nori paimti neįgalius, pas mane parašytos 4 valandos, aišku, galima ten išmėtyti per tas dienas grafikus. Nežinau, užsiregistravau pas gydytoją, sakiau, bandysiu eiti persikvalifikuoti kažkaip tai neįsivaizduoju, bet aš labai abejoju, nes aš tokius kryžiaus kelius per šitą perėjau kad...

Tyrėja:

Iš ko jūs dabar gyvenat? Iš kokių pajamų?

Informantė:

Dabar aš gaunu pašalpą. Kadangi aš biržoj stoviu, dabar aš gaunu pašalpą.

Tyrėja:

Ir kiek laiko jau gaunat pašalpą?

Informantė:

Dabar aš gaunu tik 2 mėnesius, aš buvau išėjus iš biržos, čia turėjau močiutę tokią, nuėjau nelegaliai dirbti, nu o ką kažkaip gyventi reikia, turiu dukrą, bet mes turim problemų, jos sūnus autistas, suprantat pati, ji labai nori man padėti, bet aš sakiau, nereikia, aš kaip nors išgyvensiu, ir tai čia bus iki sausio mėnesio.

Tyrėja:

O kokio dydžio jus pašalpą dabar gaunat?

Informantė:

162 Eur.

Tyrėja:

162 Eur gaunat, o jūs viena gyvenat?

Informantė:

Aš gyvenu viena ir aš šiaip gyvenu, ne savo namuose aš gyvenu pas žmones.

Tyrėja:

Jūs pirmą kartą gaunat pašalpą, jūs iki tol negaudavot, nesat gavusi pašalpos?

Informantė:

Aš buvau gavus, aš buvau žinot, aš buvau atsistojus į biržą, galvojau, gal gausiu kursus? Tai būdavo, buvo toksai, nuostabus tikrai žmogus, jau dabar išėjęs į pensiją, ar išėjo išvis suprantat tai jisai sako, „Rasele, nu, ką aš tau galiu duoti?“ Sėdėt, aš ilgai negaliu, aš paskui nepaeinu, aš krentu, suprantat, mano kojos, mano, aš nežinau, ar jie neranda, ar kas yra, aš net Vilniuje Santariškėse buvau nuvažiavus, nes viena koja yra nutirpus iki klubo, o kita iki pusės kelio, sakau, aš einu, aš užkliūnu, man mažiausias gumbas, aš nugriūnu, ir jie va čia ieškojo, žiūrėjo ir galvą, ir sakau, tai gal pas mane sklerozė, nu vienu žodžiu, šitiek tyrimų prisidariau, bet žinot, kad jie žiūri ir tavo šypsenos jiems užtenka, o be to, nueini, tai nueini pas gydytojus įsivaizduoja, kad. Čia ne į temą, pradėjau dantis statyti tvarkytis, jis [gydytojas] man sako, „jūs įsidėkite implantus“, sakau „daktare, aš jum į turtingą panaši“, sako „Nu ponias Rasa“, tai čia irgi taip eini, eini per tuos daktarus, sakau, aš nuo kovo mėnesio pradėjau eiti, pas visus buvau, pas ką galima, dabar eisiu pas reumatologą, nes žiauriai tuos sąnarius skauda. Čia išvis tokių diagnozių buvo privalvoje, kad dievuliau tie daktarai nežinau, kas liečia va sakau, dėl to darbo, niekaip nu. Man negėda, aš galiu ir valyti, bet aš negaliu, sakau, ieškokit, gal kokį mažą ofisą pavalyti, kur nereikia tos baisios chemijos, bet aš va tos

rankos mano, dabar aš vaikštau su kuprine, nes iš viską paleidžiu su jom. Va laukiau dar nesulaukiau tokio tyrimo klinikose dar ne, aš jo nesulaukiau, užsiregistravau birželio mėn.

Tyrėja:

Jūs anksčiau irgi esat gavus paramą, tai kiek laiko anksčiau gavot paramą?

Informantė:

Aš kaip turėjau 2 grupę, tai aš gaudau šalpa.

Tyrėja:

Ai šalpos pensiją gaudavot?

Informantė:

Jo gaudavau tą, ją iš socialinės man mokėjo, ne iš Sodros, bet socialinis man mokėjo, kai turėjau 2 grupę, o paskui jau kai padarė 3, jo, aš jau nieko nebegaudavau, tai žinot, tai sakau, privažinėjau dar kiek biški tos rankos buvo sveikesnės, biški tos kojos dar buvo taip neatimtos, tai važiauvau ir Vokietijoje padirbti, važiauvau, Lietuvoje čia pasižiūrėdavau, tuos invalidus, ir neprašydavau nieko, bet paskutiniu metu aš pati susigadinau savo rankas, ir traumą va turėjau čia neseniai birželio mėnesį pakėliau, ir kažkas trūko. Tai važiauvau į klinikas. Tai va yra tokių dalykų, pati save neapsaugojau.

Tyrėja:

O kiek laiko jūs, gavot šalpos pensiją, iš vis maždaug?

Informantė:

4 metus.

Tyrėja:

4 metus. Jūs tiesiog nebuvo sukaupti stažo, ar ne?

Informantė:

Taip man trūko 2 metų, sakau, ir vis jis ateidavau ir vis pasistumia tie mano metai, pasistumia ta lentelė.

Tyrėja:

Jo o, sakykit kelių metų jūs pradėjo dirbt? Kiek metų buvo, kai jūs pradėjote dirbti, nu studijų metais, ar po studijų, kiek maždaug?

Informantė:

Kai aš išėjau iš internato. Aš pradėjau dirbt nuo 16 metų, tai aš išėjau dirbti į „Dobilą“, paskui aš nuėjau dirbti į „Pluoštą“. Aš „Pluošte“ dirbau. Paskui sūnus gimė, bet aš vėl grįžau į „Pluoštą“, nes žinot, tada dekretas buvo 4 mėnesiai tikrai, ir man ten skaičiavo skaičiavo, o be to, patentai neįėjo, paskui aš ant patentų dirbau, neįėjo tikrai stažą tais laikais, paskui tas minimumas, kur buvo reikiama, kur dirbom už minimumą, jie skaičiavo tik 8 mėnesiai, vienu žodžiu, aš galvojau, kad kažką aš turiu, bet jos ten skaičiavo, skaičiavo, ir paskaičiavo, kad va tiek va, nieko nesigavo.

Tyrėja:

Mhm supratau. O sakykit, kai jūs gaunat dabar pašalpa ir gavot prieš tai pašalpa, ar jums teko atlikti visuomenei naudingą veiklą?

Informantė:

Ne, kadangi aš skaitausi invalidas, manęs neprašo. Tikrai žinau, kad kiti dirba, bet manęs niekada nėra prašę, kad išeičiau, nes aš skaitausi invalidas.

Tyrėja:

Aišku, aišku, o sakykit, kai kreipėtės jūs paramos į savivaldybę, ar jums pasiūlė dar kažkokias paslaugas, kažkokią papildomą pagalbą be pašalpos?

Informantė:

Ne.

Tyrėja:

Nieko nepasiūlė, paslaugų kažkokių, o tarkim, kompensaciją už šildymą, jūs sakot, pas žmones gyvenat tai jūs, kaip ten nuomojatės?

Informantė:

Negalėjo gauti kompensacijos, nes dukra nors ir buvo išvažiavusi, registruota buvo tam pačiam bute. Kompensaciją siūlė, apie ją informuodavo, bet negalėjo jos gauti.

Tyrėja:

Taip supratau. Mhm tai dabar, bet dabar šiuo metu, kai kreipiatės paskutinį kartą socialinės pašalpos, ar jums pasiūlė dar kažką papildomai kokią nors pagalbą?

Informantė:

[Ne, dabar sutvarkyta trims mėnesiams iki vasario ir viskas].

Tyrėja:

Ir, kaip jums su ta suma sekasi išgyvent ir ar jūs dar gaunate kažkokią papildomą pagalbą iš Maisto banko ar iš kažkur kitur?

Informantė:

[Buvo nuėjusi į seniūniją, kai įsiregistravo UŽT, ir jai pasakė kad kažką galės gauti tik po 3 mėnesių, nors ir nebuvo išmetę iš UŽT (išėjo pati), bet vis tiek turės pagal įstatymą laukti 3 mėnesius. Turi draugę, kuri padeda ir draugija, kurios narė šiuo metu yra, padeda].

Tyrėja:

Ai, tai jūs vienu metu buvote pati išėjusi iš UŽT?

Informantė:

Aš išėjau taip, nes aš sakau, aš išėjau ir aš sakau, aš dirbau, va prižiūrėjau ten močiutes tas, paskui aš čia grįžau.

Tyrėja:

Bet kodėl dėl kokios priežasties išėjot iš UŽT?

Informantė:

Tai, kad aš neturėjau deklaracijos.

Tyrėja:

Deklaracijos neturėjot. O deklaracijos, tai kokios jums reikėjo deklaracijos UŽT?

Informantė:

Reikėjo ne UŽT, man seniūnijoje reikėjo deklaracijos.

Tyrėja:

Ir dėl to išėjot iš UŽT?

Informantė:

Išėjo, nes darbo vis tiek neduodavo, o po to, kai grįžo, pasakė, kad kitos išmokos/ paslaugos galimos tik po 3 mėn. Nereikėtų tų išmokų, jei galėtų dirbti.

Tyrėja:

Nieko neprašytumėt.

Informantė:

Ne, man nereikia. Aš jau galvojau žinokit, jeigu ne tos mano rankos, aš paimčiau ir išvažiuočiau. Nebegaliu taip gyventi.

Tyrėja:

Emigruotumėt ar ne?

Informantė:

Tikrai važiuočiau į Vokietiją iš ten dirbus, vat turiu pažįstamu, kas gali įdarbinti ir bala nematė, čia toks jovalas toj valstybėj, kad nėra žodžių, aš turiu skolų, dabar iš mano žento skolas atskaitinėja paskambino, mama sako, pasakė tu šeimos narys, jis gyvenime ten negyveno, nei deklaruoti tėvai kaip aš.

Tyrėja:

O tai, kiek skolų jūs turit?

Informantė:

15 tūkstančių. Jie patys nedavė, aš būdavo išvažiuoju į užsienį, aš sakiau, duokit atsikvėpti 2 metus ir viskas nematysit tų skolų, ne, aš tik išvažiuoju, vėl turiu grįžti, išvažiuoju, vėl turiu, aš sakau, palaukit, aš padarau kontraktus ir turiu dirbti, sakau, jūs norit, kad aš kažką uždirbčiau, kol aš visai susivariau sveikatą?

Tyrėja:

Už ką skolas?

Informantė:

Už butą, už šildymą ir vandenį.

Tyrėja:

O tai kada jos pradėjo kauptis?

Informantė:

Jos pradėjo tada, kai aš pasidariau invalidu, nes pas mus labai buvo brangūs... dukra dar mokėsi, sūnus čia žuvo kaip tik, paskui pas mus labai buvo brangus šildymas, o žinot, kas tas minimumas 350 Eur, jis tikrai galėjo padengti mano šildymą, nes pas mus čia Stulginskio Bajorų tie po 3 aukštus namai jie labai aukšti ir ten kubatūros didžiosios yra. Tai va taip ir gavus, kiek būdavo, jau tik įsivažiuoju, pradedu mokėti, tai vėl užgriūna iš naujo, tik išvažiuoju, ir vėl turiu grįžti, nes čia Lietuvoj tokių pinigų tada neuždirbai ir negalėjai uždirbti, kad išsivalyti va šitą savo, tai va dabar taip ir turiu.

Tyrėja:

O tai, kas jums savivaldybė vis prašydavo grįžt?

Informantė:

Kam taip. Jie tik būdavo sužino, kad manęs nėra, ir labai greitai aš parsikreidau.

Tyrėja:

Tai jums tiesiog jums paskambindavo, rašydavo ar kaip?

Informantė:

Bet parašydavo ateidavau, lapuką užklijuodavo, kadangi kaimynė tokia iš kito namo, tai gėles paliet, jau sako, jau viskas gali skristi. Tai pasiskambinus sakau, duosit jūs man atsikvėpti, ar ne? Ir ne, viskas grįžk [buvo kažkoks žmogus, kuris buvo nuėjęs į savivaldybę ir prašė darbuotojų palikti informantę ramybėje, ji pati rašė skundą, bet gavo tą patį atsakymą, kaip buvo parašyta kvietime grįžti]

Tyrėja:

Socialinės paramos skyrius savivaldybės jus čia?

Informantė:

Taip. Aš rašiau, nes tas yra sako tik tu nesakyk, tu paimk parašyk, nuėjau į savivaldybę, pačią savivaldybę, į priėmimą, parašiau skundą, kad jos mane terorizuoja 7 metus, kad šitaip yra, nu ir ką aš gavau atsakymą lygiai tokį patį, aš net buvau pas Seimo narį mūsų buvau nuėjęs. Aš pas jį nuėjau, sakau, klausykite, jūs galite dėt kumščiu į stalą ir padaryti tvarką tai kam mes jumi rinkom? Aš žinokit per tiek metų tokius kryžiaus kelius praėjus, ir nieko, ir visi tie patys atsakymai. Tai kokia čia tvarka, čia tiktai gal filmuose gali parodyti.

Tyrėja:

Sakykite, kaip jūs man, kas jums dabar labiausiai padėtų? Nu, jeigu taip leistumėte sau pasvajot, kas jums padėtų šitoj situacijoj?

Informantė:

Aš man atrodo tuoj durnyne atsidursiu, nes aš jau nebegaliu, aš išlaikiau žūtį sūnaus, aš viska išlaikiau, bet jie mane dabaiginėja, su tuo žentu dabar... Norėčiau vieną dieną išsimiegoti ramiai, kad nieko nebūtų, tokia pavargus esu, paprasčiausiai nebegaliu, jau užsiregistravau pas psichiatrą, nes nebegaliu...

Tyrėja:

Jums dabar svarbiausia būtų atsikratyti tų skolų?

Informantė:

[skundžiasi, kad gydytojais neranda problemų dėl sveikatos]

Tyrėja:

Sakykite, jeigu taip bandant grįžti ar ne apie pajamas, kaip kokios jums reikėtų, kad jūs galėtumėt išgyventi dabar? Na, taip patenkinant savo poreikius.

Informantė:

Nežinau, žinokit.

Tyrėja:

Nežinote, ar ne, sunku dabar?

Informantė:

Aišku, čia tos skolos. Aišku, sakau, jos pasidarė, kaip tai buvo tas minimumas, sūnus žuvo. Aš nesakau, aš mokėjau, aš daugiau neturiu, aš tik turiu už tą už šildymą ir už tą vandenį. Ir dar kaip, tai suprantat gal ten tiek ir nėra, aš jau nebežinau, net aš jau pamečiau skaičių, bet suprantat, aš nuėjau, sakau, sustabdyti vandenį, aš buvau nuėjęs pas juos, aš su jais gražiai kalbėjau, aš sakau, sustabdykite antstolių veiklą. Aš, kai

nuėjau, tai jūs įsivaizduokit, šoką gavau, jie padavę mano skolas keturiem antstoliam, tai kodėl ne tam pačiam sakau sugrąžinti, nu jūs man pasakykit, 4.

Tyrėja:

Dabar pakeitė tvarką, bet tuomet dar buvo galima taip daryt.

Informantė:

[prašė, kad sustabdytų antstolių veiklą, o ji mokėtų pagal vandens skaitliuko duomenis]

Tyrėja:

Kada antstoliams tiesiog nereiktų mokėti?

Informantė:

[piktinasi, kad antstoliams taip pat reikia mokėti, nepakanka padengti skolą, buvo skolinga bankui 10 litų už kortelę, piktinasi, kad bankas neinformavo, plius dar 300 litų skola, galima buvo dadėti nu 40 litų, nu 50, nu, bet, ponია brangi, ne 300. Sakė, kad siuntė laiškus, kurie buvo apmokestinami, bet piktinasi, kad laiškų siuntimas negalėjo tiek kainuoti] dabar rado atpirkimo ožj, sako, tavo žentas, mato dirba, iš dukros paimti negali, ji turi patentą, vaikas invalidas, rado atpirkimo ožj.

3.2.11 Interviu

Moteris, 34 metai. Bedarbė, baigusi UŽT kursų. Negauna jokių išmokų. Kaunas. Nedirbo 6 m., praėjo mokymus UŽT ir dabar jai gręsia 3000 Eur skola, bet jai sunku susirasti darbą, nes šiuo metu prižiūri 3 vaikus. Į interviu atsakė raštu.

1. Kiek Jums metų? Iš kurios savivaldybės esate?

34 metai. Kauno miesto savivaldybės.

2. Kuo dirbote prieš užsiregistruojant į Užimtumo tarnybą? Kokia Jūsų pradinė profesija?

Dirbau virėja.

3. Kiek laiko nedirbate ir esate registruota Užimtumo tarnyboje?

Jau 6 metus nedirbu. 3 metus biržoje.

4. Kaip pradėjote dalyvauti Užimtumo tarnybos mokymuose? Kaip pasirinkote būtent šiuos - socialinio darbuotojo padėjėjo - mokymus? Kaip vertinate Užimtumo tarnybos paskirtus mokymus ir patį skyrimo procesą?

Man pasiūlė mokslus aš sutikau. Kadangi pagalvuojau, jog profesiją gaut šitoje srityje yra net labai gerai.

5. Kokią informaciją gavote apie tai, ką turėsite daryti, pasibaigus mokymams? (Ar Užimtumo tarnybos darbuotojai sakė, reikės grąžinti pinigus, jei po mokymų nesusirasite darbo pagal įgytą specialybę?)

Mane informavo, kad reikės pasirašyti sutartį, kad pabaigus mokslus turėsiu įsidarbintis ir atidirbti 6 mėn., kad kitam kartui švari istoriją būtų ir galėčiau dar kartą eit mokyti. 4 mėnesius aš negaliu rast sau tinkamo darbą pagal profesiją. Jei nerasiu, tada man teks eit ten, kur jie siunčia. Jei neišeisiu dirbt ir ten, iš biržos mane išbrauks. Tada turėčiau nešvarią istoriją ir turėčiau grąžinti pinigus.

6. Kada baigėte mokymus?

2022-07 baigiau mokslus.

7. Kodėl Jums nepavyko susirasti darbo pagal naujai įgytą specialybę?

Dėl darbo grafiko - turiu 3 vaikus, kurios reikėtų į mokyklą nuvesti ir pasiimti. Man reikėjo darbo nuo 8 iki 17 val., o taip neišeina, o kai kur dėl tikėjimo. [moteris yra musulmonė ir dėvi galvos apdangalą, dėl to žmonės jos nenori įsileisti į namus]

8. Kokios pagalbos jums reikėjo, kad po mokymų susirastumėte darbą?

Aš pati ieškojau darbo, man reikėjo tinkamo darbo grafiko ir kad priimtų į darbą.

9. Ar Užimtumo tarnyba pasiūlė Jums išsiimti individualią veiklą?

Jo, buvo siūloma atidaryti individualios veiklos. Dėl to dar mąstau, kadangi kitos išeities nematau.

10. Kokio dydžio skola Jums susidarė arba kokia gresia susidaryti, jei nesusirasite darbo pagal įgytą specialybę? Iki kada privalote susirasti darbą?

Apie 3000 Eur. Jei nerasiu išeities iki sausio mėnesio. Turiu išeiti į darbą.

11. Iš kokių pajamų dabar gyvenate? (Socialinės pašalpos, artimųjų išlaikymo ir pan.) Ar galite pasidalinti, kokią vidutiniškai per mėnesį sumą gauna vienas asmuo Jūsų šeimoje?

Už vyro pinigėlius gyvenam, kai turi darbą, jis dirba.

12. Kokias socialines paslaugas gaunate šiuo metu?

Vaikų pinigus tik gaunu.

13. Žvelgiant atgal, kaip manote, kaip šią situaciją reikėjo spręsti? (pvz. Ar valstybės institucijos turėtų prisiimti atsakomybę už asmens įdarbinimą po mokymų?)

Mano nuomone neblogai būtų, jei jie žiūrėtų į tai, kad ne pas visus vienoda situacija ir aplinkybės, kad bele kur eit dirbti. Jie juk neateis prižiūrėti mano vaikų. Dėl to negaliu bet kur išeiti dirbt.

PRIEDAS NR. 4. Grupinė diskusija (Fokus grupė)

4.1 Fokus grupės gairės

Socialinė pašalpa

1. Kaip vertinate idėją socialinę pašalpą susieti su MVPD?

2. Kokios būtų įžvalgos dėl skirtingų ekvivalentumo skalių dydžių?

3. Visuomenėje kelia diskusijas visuomenei naudinga veikla, kurią reikia atlikti už socialinę pašalpą. Kokios būtų Jūsų patirtys bei įžvalgos dėl šios veiklos reguliavimo? Kaip vertintumėte mūsų siūlomas alternatyvas?

4. Siūlome lengvinti priegą prie piniginės socialinės paramos pirmus tris mėnesius (kai šeimoje ištinka krizė, asmuo netenka darbo ir neturi teisės į NSDI ir pan.) dviem variantais: pirmą kartą arba vieną kartą per penkerius metus nevertinti turto pirmus tris mėnesius. Kaip vertintumėte šiuos siūlymus?

5. Kaip vertinate siūlymus dėl socialinės pašalpos derinimo su darbu bei priegos prie socialinės pašalpos lengvinimui, mažinanat užimtumo kriterijaus reiklavimą?

6. Siūlome išplėsti kompensacijų sąrašą, kokios būtų Jūsų įžvalgos?

Šalpos pensijos

1. Siūlome šalpos pensijų bazę ir VSD bazinę pensiją (5 metus) didinti iki MVPD. Kaip vertinate šią idėją?

2. Šalpos neįgalumo pensijos dydį nustatyti pagal VSD netekto darbingumo pensijos formulę? Kokios įžvalgos šiuo klausimu?

3. Šalpos našlaičių pensija iki 1 šalpos pensijų bazės dydžio ir pratęsti mokėjimą iki 27 metų. Kaip vertinate šiuos pasiūlymus?

4. Antra alternatyva gali būti šalpos pensijų bazė didinama iki VSD bazinės pensijos dydžio, nedidant šalpos kompensacijų dydžio, paliekant šalpos našlaičių pensijas ir trukmę kaip ir minėjome, o šalpos pensijas neįgaliems vaikams prijungti prie papildomos išmokos neįgaliems vaikams? Kaip vertinate pasiūlymus, kuris Jūsų manymu būtų optimaliausias ir kodėl?

Išmokos vaikams. Draudiminių ir nedraudiminių derinimas

1. Siūlome dvi alternatyvas: **draudiminių ir nedraudiminių išmokų minimalų dydį susieti su MVPD arba draudiminių su VDU, o nedraudiminių su MVPD (arba tiek draudiminių, tiek nedraudiminių minimalų dydį sieti su VDU)**. Kuri alternatyva Jūsų manymu būtų priimtinesnė? Taip pat siekiant užtikrinti draudiminės išmokos atotrūkį nuo nedraudiminės išmokos (taikome draudiminėms **motinystės, tėvystės, vaiko priežiūros išmokų „grindims“**), siūloma draudiminėms išmokoms taikyti 1,1 MVPD, o nedraudiminėms 1 MVPD.

2. Kaip alternatyva: Siūlome draudiminėms išmokoms ne didesnėms nei 292,56 EUR sveikatos draudimo įmokas padėti iš Valstybės biudžeto lėšų (**kai draudiminės vaikų priežiūros išmokos mažesnės už nedraudimines išmokas (besimokančių atveju)**). Kaip vertinate šį pasiūlymą?

3. Siūlome išplėsti išmokų vakams gavėjų ratą ir motinoms, kurios augina vaikus, esant nenustatytai tėvystei, mokant joms išmoką kaip ir studijuojančioms. Kokios būtų įžvalgos?

4. Siūloma didinti vaiko išlaikymo išmoką, kurią gauna tėvai, alimentų nemokėjimo atveju iki 5 BSI. Taip pat siūlome pakoreguoti papildomą išmoką vaikui iki 1.1 BSI ir vienkartinę išmoką nėščiai moteriai iki 6.5 BSI. Trečioje alternatyvoje siūlome naudoti MVPD dydį išmokų vaikams skaičiavimui, atsisakant BSI. Taip pat didinti nedraudimines išmokas, atitinkamai perskaičius pagal MVPD dydį. Kaip vertinate šiuos pasiūlymus?

4.2 Fokus grupės, vykusios 2022-11-21 d., diskusijos medžiaga

Dalyvis 2

...

Ir labai dažnai vienas, mama ir dar kiti šeimos nariai turi gyventi iš tų gaunamų išmokų, prasimaitint, sumokėti sąskaitas ir taip toliau, tai aš čia matau, taip išmokos, yra dar kitas dalykas. Su kuo mes susiduriame, jeigu net atsiranda dienos socialinės globos centrai, už juos reikia mokėti, už tas paslaugas, tai tuomet tėvai taupydami pinigus atsisako tų dienų socialinės globos paslaugų, nes, kaip minėjau, prarasta motyvacija darbui, mažesnė savivaldybėse trūksta darbo vietų ir taip toliau. Dar vienas problema yra, kad sutrikusio intelekto asmenys, netgi turintys lengvą neįgalumo laipsnį, jie daugeliu atvejų negali dalyvauti darbo rinkoje, todėl, kad jų teisinis statusas – jie yra neveiksnūs arba dalinai neveiksnūs, veiksnumas apribotas tam tikrose srityse. Vadinasi, jie negali dirbti netgi paprasčiausių darbų, tai grįžtam prie to, jeigu aš atsakiau, mano įžvalgos, jus tenkina, tai kolkas aš turiu pasakyti tik tiek, bet noriu pabrėžti, kad reikia peržiūrėti dar tą veiksnumo, neveiksnumo, tai labai susiję, visą peržiūrėjimo, pertvarkymo sistemą, bet ir kitas dalykas reikia plėsti dienos, trumpalaikę socialinę globą ir kitas paslaugas šeimoms ir neįgaliajam, tai irgi valstybės biudžetui kainuotų, bet galbūt po kokių tai dešimties metų, kitai kartai neįgaliajų bus geresnės sąlygos. Tai tikrai tai tiek, kol kas ačiū.

Dalyvis 3

[priminimas apie įrašymą] kviečiu pratęsti Jovitą arba Galiną, diskusija apie šalpos pensijų rekomendacijas, su kuriomis tikiuosi, susipažinote, siūlome didinti šalpos pensijų bazę per penkerių metų laikotarpį iki MVPD, siūlome laipsniškai padidinti valstybinio socialinio draudimo bazinę pensiją, didinti šalpos kompensacijas ir kitus dalykus. Laukiame jūsų įžvalgų.

Dalyvis 5

Tai išties su tom rekomendacijom susipažinom, bet laiko turėjom, pripažįstu, labai mažai, realiai tikrai šiandien. Tai, norėtumėm keletą atsakymų išgirsti į mūsų klausimus, susijusius su šiais pakeitimais. Na, vis tik tas pagrindinis siekis yra koks – koks yra pats pagrindinis siekis šito pertvarkymo, kad didiname šalpos pensijas iki MVPD, tada, ką mes norime – norime, kad tie asmenys, kurie gauna šalpą, kad jų šalpos išmoka, pensija būtų ne mažesnė nei socialinio draudimo bendroji pensijos dalis?

Dalyvis 3

Na matyt, didinimas yra susijęs su dosnumu šitos išmokų rūšies ir kad pasiektų minimalaus vartojimo poreikių dydį. Tai lauktume iš tikrųjų jūsų nuomonės.

Dalyvis 5

Tai išeitų taip, kad socialinio draudimo pensijos nuo šalpos pensijų skirtųsi tikrai tuo dydžiu, kiek žmogus yra sukaupęs apskaitos vieneto taškų, ar ne, o pats tas dydis jis būtų kaip ir vienodas tada? Jeigu teoriškai gali būti tokių situacijų. Aišku, teoriniu atveju, kad žmogus ir neturi visiškai įgijęs stažo, jis tų taškų. Vėlgi dėl tam tikrų reguliavimo ypatumų, tarkim, jis jau ilgą laiką nedirba, jisai dirbęs kadaise ar dirbęs, tikrai nebuvo draustas socialiniu draudimu, nebuvo draudžiamas visai pensijai, savarankiškai dirbantys asmenys, dirbę, tarkim, pagal verslo liudijimus arba anksčiau vadinamus patentais, kai taškų nėra, tai reiškia, jų pensijos būtų vienodo dydžio. Nepriklausomai nuo to, žmogus yra įgijęs stažo, ar nėra įgijęs, jisai gautų vienodo dydžio išmoką, ar yra toks tikslas?

Dalyvis 3

Reiškia, taip parašyta, šalpos neįgalumo pensijos dydžiai asmenims, pripažintiems nedarbingais ar iš dalies darbingais iki 24 metų nustatyti pagal valstybinio socialinio draudimo netekto darbingumo pensijos formulę, tai čia tiems iki 24 metų?

Dalyvis 5

Galim kalbėti ir apie senatvės pensijas, čia net neįgalumo, o iš principo šitam siūlymui mes iš esmės nepritariame. Kaip ir yra sakykim, čia kolegos mūsų yra ir daugiau papildys mane, bet iš esmės, aš nežinau, kokia ministerijos yra nuomonė šiuo klausimu, bet išties tai tų žmonių išvis neskaitins, dirbti, įsilieti į darbo rinką visiškai, nes skiriant šalpos išmokas asmenims iki 24 metų čia labai svarbus yra faktas, kad yra pirmą kartą asmuo pripažintas nedarbingu arba iš dalies darbingu, gali būti, kad jis tokiu ir buvo, žinoma, gal aišku

čia tik apie pereinamąjį galbūt kažkokį laikotarpį numatyti, nes išties gali būti tokių situacijų, praktikoje dažnos tokios situacijos, kad žmonės, sakykim buvo pripažinti iki 24 metų, tam tikrą laiko tarpą neturi netekto darbingumo, vėl tokiais pripažįstami ir tokiu būdu jam, sakykim, dovanoti už tą visą laiką po vieną tą tašką, tai reiškia laikyti, kad tas žmogus visą tą laiką dirbo, dirbo modifikuotą darbą iš esmės, nes realiai uždirbti vieną tašką ir šiais laikais tai čia reikia uždirbti kaip žinot, 60 vidutinių darbo užmokesčių per metus, tai yra na ganėtinai dosnu šitų žmonių atžvilgiu. Manau, mūsų nuomone, tai mes tikrai, kaip ir nepritartume, bet mūsų klausimai buvo daugiau susiję su tuo, ar pertvarkant šalpos išmokų sistemą nebuvo svarstyta apie tai, kad na galbūt, jeigu siekis yra kaip ir mažinti tą skurdą ir panašiai, ar nebuvo galvojama apie tai, kad reikia galbūt tiems žmonėms, kurie dirba, jiems šalpos išmokas mokėti? Dabar gi aš sakau, gal ne visom kategorijom, bet tiek senatvės pensijos amžių sukakusiems asmenims, kurie neįgijo minimalaus stažo tam, kad įgytų teisę į šalpos pensiją, taip pat ir tiems asmenims, kurie yra pripažinti nedarbingais arba iš dalies darbingais, bet tie susirgimai ligos yra na, įgytos po to, kai jie sukako 24 metus, tai jeigu jie dirba, turi draudžiamųjų pajamų ar panašiai, jiems apskritai šalpos išmokos neskiriamos, o paskirtos jos nemokamos, ar nebuvo svarstoma, kad vat, sakykim neriboti tiems asmenims įgyti teisę į socialinio draudimo pensiją?

Dalyvis 3

Supratom jūsų įžvalgą, labai ačiū. Ką manote dėl kitos alternatyvos, kuri yra siūloma, kad šalpos pensijų bazę didinti iki valstybinio socialinio draudimo valstybės bazinės pensijos dydžio? Tai yra du siūlymai iki minimalaus vartojimo poreikių dydžio ir iki VSD bazinės pensijos dydžio, ar kuris nors tos iš tų pasiūlymų jums atrodytų geresnis arba prastesnis?

Dalyvis 5

Na iš esmės mes kaip ir neturim tam tikrų prieštaravimų, juolab, kad jau tokia situacija yra buvusi, čia ne naujiena, nepamenu dabar, iki kurių metų, čia berods iki 2017, 2017 metais šalpos išmokos, jų matas skyrimo, dydis, pagal kurį buvo skaičiuojamos šalpos išmokos ir buvo socialinio draudimo bazinė pensija. Čia gal daugiau ministerija galėtų pasakyti ir paargumentuoti, kodėl gi buvo nuspręsta atsieti, buvo tam tikros priežastys, matyt, atsieti šituos du dydžius. Na iš principo mes čia nieko, jokių kaip ir prieštaravimų neturim, išskyrus galbūt dėl ketvirto siūlymo pirmoje alternatyvoje, kad būtų mokamos dar priemokos prie našlaičių pensijos. Tarp VSD, pensijos ir VSD pensijos arba pensijos ir MVPD. Su septintu truputėlį... lygtais atsisakome priemokų, bet tada šiek tiek koreliuoja kaip ir su antros alternatyvos septintu siūlymu, kad lygtai panaikinti pensijų priemoką, nes ji nebetenka prasmės, tai tada priešingai, dar daugiau asmenų įgyja teisę priemoką. Antra vertus, kalbant apie priemokas, turbūt analizavote tai, visiems panaikinti priemokų 100 proc. kaip ir nebūtų galima, nes yra tam tikra kategorija asmenų, kurie tas priemokas gauna, tai ypatingai kalbama apie tuos asmenis, kurie gyvena Lietuvoje ir gauna pensijas pagal tarptautines sutartis dėl pensijų mokėjimo. Yra specialios nuostatos, jie tokiu atveju, jeigu Lietuvoje nėra įgiję minimalaus stažo arba pagal sutartis tos pensijos skiriamos už stažą na, sakykim, mažesnę kaip minimalus stažas, ir atsižvelgiama į toje užsienio valstybėje įgytą stažą, iš principo, dėl ko tos sutartys ir yra sudaromos, kad žmogus neprarastų teisės į socialinę apsaugą, pavyzdžiui, migruojantis asmuo, tai bendroji jo pensijos dalis nesiekia to valstybės pensijos dydžio ir tokiu atveju, aišku, tie asmenys dažniausiai gauna pensijų priemokas, tai reikia pagalvoti apie tuos asmenis. Dar kitas dalykas, kurį mes irgi iš praktikos siūlom, ir klausimas kyla, **ar buvo svarstoma dėl tų asmenų, kurie yra pripažinti nedarbingais arba iš dalies darbingais po 24 metų amžiaus ir kuriems yra nustatytas 45-55 procentų darbingumo lygis, ta vadinamoji trečia grupė.** [11:45-13:32 labai traška mikrofonas, techniniai trukdžiai] paskutinę mintį, kurią mes čia dėstėm buvo irgi toks klausimas, ar buvo svarstoma klausimas dėl tų asmenų, kurie, kurie yra pripažinti nedarbingais arba iš dalies darbingais po 24 metų amžiaus, kuriems yra nustatytas 45-55 proc. darbingumas, na, **iš dalies darbingų asmenų, kurie šiandien dienai išvis šalpos išmokų jokių negauna. Ir ar nebuvo galvojama apie tokius asmenis, kad juos irgi reikia įtraukti į šalpos sistemą, apsaugoti nuo skurdo?**

Dalyvis 3

Pasižymėjome, ir matyt tas klausimus dar reikalauja dėmesio. Taip pat norėjau jūsų nuomonės dėl šalpos našlaičių pensijos didinimo ir mokėjimo trukmės pratęsimo studijuojantiems iki 27 metų, ryšium su tuo, kad žmonės šiek tiek gali ir vėliau pabaigti bakalauro studijas, ir toliau tęsti magistrantūros studijas.

Dalyvis 5

Na siūlymas iki 27 metų mokėti jiems, nežinau čia, kaip koreliuoja su Civiliniu kodeksu, bet taip kad būtų čia reiktų Civilinio kodekso pakeitimo, o galbūt ir ne, nežinau, ministerija čia gal daugiau galėtų pasakyti ir pasisakyti, bet iš principo mūsų siūlymas kadaise yra buvęs ir toks, aišku, mes jau čia gal daugiau per administravimo prizmę žiūrėjom, kad apskritai galbūt nustatyti šalpos našlaičių mokėjimo terminą ne iki 18, o iki 24 metų, ir nepriklausomai nuo to klausimo, ar asmuo mokosi, ar nesimoko, nes šiandien dienai yra tam tikra diskriminacija, nes tie asmenys, kurie mokosi ne nuolatinėse studijose, o iššęstinėse studijose, tai apskritai negauna našlaičių pensijų. Čia turbūt siūlymas jūsų šitoj vietoj nesikeičia, nuolatinų studijų tik studentams mokėti iki 27 metų, o dabar jau tas gyvenimas, sakykim, keičiasi, ir kita vertus, apskritai našlaičių pensijų mokėjimas nepriklauso nuo to, ar žmogus, ar tas studentas dirba, ar nedirba, vis tiek pensiją gauna, tai, mūsų nuomone, kažkaip reiktų galbūt ir šitą aplinkybę vertinti, ar ta studijų forma dar turi prasmę šiandien dienai? Na, o dėl 27 metų tai galvoju, nežinau, kodėl ne iki 25 metų, jeigu taip jau čia su ta mintim, kad ne iš karto stoja, dar porą metų galvojam, kad žmogui leisti apsispręsti, ką jam veikti gyvenime, ar ne mokyti, ar ne? Čia tuo grindžiama turbūt?

Dalyvis 3

19 metų jie baigė vidurinę mokyklą, 4 metus bakalauras, taip ir gali susidaryti.

Dalyvis 5

Per tą prizmę žiūrint mes kaip administratoriai tai čia kažkokių problemų kaip ir nematom administruoti, bet tik tai sakau, jeigu žiūrint į to administravimo paprastumą, reikia sieti tada su mokymusi, čia tokia mintis pamąstymams, nežinau.

Dalyvis 9

Sveiki, ačiū, taip, čia mano labai senas noras, kad studentams mokėtų, jeigu netgi ilgiau studijuoja dabar, tai tikrai, netgi jei jie normaliai studijuodami nespėja pabaigti, po pirmo kurso nebetenka nežinia kodėl tada, o jeigu dirba, tai žinoma, nereikėtų mokėt man atrodo, ta logika ir buvo tokia, kad yra mokama iki pilnametystės, o po to jau tikimasi, kad žmogus dirbs arba gali dirbti, o studijos jam trukdo dirbti. Aišku, kad dabar yra studentai, kurie dirba ir nemažai, tai, matyt, galėtų būti išlyga, kad netgi jeigu ir studentas, bet jeigu dirba, tada jau nemokėti, o visiems kitiems nemokėti, nes jie yra pilnamečiai ir gali užsidirbti, taip, tai žodžiu, o iki 27 m. ar 28 m., nesvarbu, vis tiek būtų mokama tas pats metus skaičius, na 25 metai tada būtų, jeigu iš karto jis tapo našlaičiu, bet dėl laikotarpio, tarkim, po vidurinės mokyklos žmogus gali būti, kad nesimoko, įstoja vėliau arba po bakalauro studijų irgi būna, kad nestudijuoja, arba pasiima kokias nors akademinės atostogas ir po to sugrįžta. Tai paskui tiesiog gaila, kad pririšta prie to žmogaus amžiaus, bet nėra taip susieta, kad žmogus, kaip minėjau, jeigu studijuoja, jis galėtų nedirbti ir jam ta pagalba tokia yra reikalinga, ir paskutinis dalykas prie Civilinio kodekso, tai nežinau, ar tai yra privalu, kad paklustume Civiliniam kodeksui, kad ten tėvų atsakomybė, ir vis tiek turima galvoj, kad ar ten įrašytam ar ne, kad jų atsakomybė, bet tėvai paprastai, jeigu reikia, tai vaikam padeda ir iki trisdešimties metų. Bet jeigu čia būtina, kaip nors negali prieštarauti, tai aišku, tada jau atskiras klausimas, bet jeigu neprivalu, tai galėtų būti išskirtinė.

Dalyvis 5

Praktikai mes čia šiek tiek galim pakomentuoti, kad akademinų atostogų turėjimas neturi įtakos našlaičių pensijos mokėjimui, nes mokam, jeigu asmuo turi tą studento statusą, jiems našlaičių pensijos yra mokamos ir tuo metu, kai yra akademinėse atostogose, ar dėl kitų priežasčių nestudijuoja, svarbu, kad jis neprarastų studentų statuso. Šiandien dienai toks pas mus yra reguliavimas ir taip mes taikome šitą įstatymą nuostatą. Tai aš, kaip suprantu, siūlymas būtų iš jūsų pusės ilginti tą našlaičių pensijos mokėjimą, bet savo ruožtu griežtinti jos mokėjimo sąlygas, mokėti tik tuo metu, kai jisai mokosi de fakto, taip? Na čia, aišku, administravimas sudėtingėja, ir permokų tikimybės ir panašūs dalykai, bet yra kadaise taip buvę, mes kažkaip vis orientuojamės ir norime to, kaip ir minėjau, kiek įmanoma paprastesnio administravimo. Ir dar klausimas būtų mūsų, irgi dar vienas toks, kaip pasiūlymas, ar vertinot tą – labai šalpos išmokose yra įvairovė, įvairovė ta prasme, kad vienos išmokos yra. kaip mes vadinam priemokinės, jeigu žmogus turi teisę gauti socialinio draudimo pensiją, tai yra jam primokama, šalpos pensiją sudaro – tai dydis tarp šalpos pensijos ir tos socialinio draudimo pensijos, o kitos yra nepriemokinės, vat visiems iki 24 metų vaikams ir panašiai. Ir klausimas būtų čia toks irgi generalinis, ar neturėtų jos visos būtų priemokinės, ir visiems

kitiems tas yra aktualu, nes tuomet pagal dabartinį reguliavimą, tie žmonės, kurie gauna socialinio draudimo pensijas, jie įgyja socialinio draudimo stažą. Kitaip tariant, socialinio draudimo pensijos gavimas jiems suteikia socialinio draudimo stažą. Čia, aišku, ypatingai dabar šiuo metu yra aktualu, kada žmonės neturi minimalaus stažo, neįgyja teisės apskritai į socialinio draudimo pensiją. Tai tie, kurie gauna tas ne priemokines, o viso dydžio šalpos pensijas, kada socialinio draudimo pensija yra mažesnė, šitą garantiją praranda, kas irgi yra mūsų nuomone neteisinga šiuo metu šitoj sistemoj.

Dalyvis 2

Aš norėjau tikrai paklausti, tai kaip vis tikrai galutinis būtų siūlymas? Ar didinti socialinės šalpos pensijas, ar ne? Kaip galvoja Sodra ir kaip galvoja ministerijos atstovai?

Dalyvis 3

Na matyt kol kas norų tikrai yra didinti jų dosnumą, bet siūlom kelias alternatyvas ir jos, matyt, bus svarstomos tos alternatyvos, jeigu aš teisingai supratau. Ar kas nors galėtų reaguoti ir patikslinti mano pasisakymą?

Dalyvis 5

Aš čia trumpai mes, kaip sakykim, nuo Sodros... Kadangi čia iš valstybės biudžeto mokamos išmokos, tai mes tikrai neprieštaraujame, bet tikrai pagrindinis dalykas, matyt, kad reikia vis tikrai, kad liktų ta paskata į socialinio draudimo pensijos gavimą, kad nebūtų taip, kad žmonės neturintys stažo gauna tokio pat dydžio pensijas, kurias ir turintys tokį stažą, moka socialinio draudimo įmokas. Bet kaip čia šitas balansas, kaip galvojama, kaip jį išlaikyti, kad nemažėtų užimtumas, kad būtų paskatos mokėti socialinio draudimo įmokas, kad socialinio draudimo sistema būtų patrauklesnė ir panašiai, nes, na, tada kokia prasmė mokėti tas įmokas? Jeigu sukakus senatvės pensijos amžių, aš gausiu panašaus ar labai panašaus dydžio išmoką, labai mažai besiskiriančią nuo šalpos išmokos, nuo šalpos senatvės pensijos?

Dalyvis 9

Pagalvojau, gal čia ir buvo aptarinėta, bet mes siūlydami žiūrime į tris dydžius, į tuos du, kur paminėjot, bet dar yra ir pragyvenimo minimalus lygis. Tai, jeigu mes bandome išsaugoti skirtumą tarp Sodros išmokų ir šalpos, tai tada tos šalpos būna tokios mažos, kad neįmanoma iš jų prasimaitinti. Tai, kita vertus, tai buvo laikas, kada šalpos bazinė pensija buvo beveik vienoda ar vienoda su Sodros bazinė pensija ir jos tiesiog išsiskyrė todėl, kad Sodros bazinė pensija buvo didinama, ypač pastaraisiais metais, o šalpos labai atsiliko, tai mes tiesiog siūlom sugrįžti, ir skirtumas vis tiek bus todėl, kad skirtumas per individualią dalį atsiranda. Šalpos pensijų individualios nėra, o socialinio draudimo pensijų yra. Kita vertus, tų žmonių, kurie gauna labai mažą Sodros pensiją, tai jų nuopelnai irgi ne ypatingi. Jie yra dirbę tik 15 metų per savo keturiasdešimties metų darbingą amžių ir uždirbę tikrai minimalią algą, tai nuo jų turėtų labai atsilikti šalpos pensija, tai, matyt, irgi nebūtinai, o tie kiti iš Sodros individualią dalį dar gauna.

Dalyvis 3

Dar ar bus įžvalgų dėl šalpos pensijų? Na kažkaip negirdžiu, tai tada kviesčiau visus pereiti prie diskusijos apie socialinės pašalpos pertvarkymus ir siūlomas idėjas, alternatyvas. Ir taip pat kviesčiau pasidalinti visomis įžvalgomis. Visų pirma, dėl pačios tos idėjos socialinę pašalpą susieti su minimalių vartojimo poreikių dydžiu, o ne su VRP, kaip yra dabar. Kaip vertintumėte, tą pasiūlymą ir aišku, jeigu spėjote susipažinti, skirtingos alternatyvos, šiek tiek per ekvivalentumo skales ir nurodyta, kodėl papildomai išmoka vaikui 2 alternatyvoje yra naikinama ir didinama trečiajam asmeniui dydis ir taip toliau. Tai prašau, kas reaguos?

Dalyvis 10

Sveiki visi, ačiū labai už galimybę dalyvauti diskusijoje. Tikrai labai smagu, kad dabar diskutuojame, o ne po to, jau kai bus pateikti išgryninti pasiūlymai. Tai man atrodo, kad tai yra vienas iš svarbiausių dalykų. Ir kalbant apie šituos pasiūlymus, aš teisingai supratau, mes kalbam apie piniginę socialinės paramos dalį, taip, apie bloką patį?

Dalyvis 3

Dabar taip.

Dalyvis 10

Taip, teisingai supratau, tai tiesiog, kad nešokčiau ten kur nors į lankas, pasitikslinau. Aš susirašiau keletą pastabų. Tai visų pirma, dėl ketinimo naikinti papildomą išmoką vaikui. Aš norėčiau visiems priminti

istoriją su visais mūsų bambaliniiais išlaikytiniais, kai vienas momentu išmoka vaikui neatliko tos funkcijos užtikrinti vienodas starto arba lygias galimybes kiekvienam vaikui, o jinau buvo daugiau paramos priemonė. Ir tada turėjome tokią bangą požiūrio visuomenės į šeimas kaip į tuos išlaikytinius, ypač tuos, kur yra daugiau vaikų, arba ypač tuos, kur yra mažesnės pajamos ir tada, kad ir du vaikai, bet iš principo kiekviena šeima su vaikais buvo vertinama ir jos suvienodinamos su tais suaugusiais asmenimis, kurie galėtų dirbti, bet nenori dirbti, tai dėl to papildomą išmoką vaikui panaikinus, aš labai nerimauju, kad mes galim turėti vėl tokį patį efektą, ne dėl to, kad tų pinigų būtų arba būtų tiek, kiek jų reikia, bet dėl to grįžtamojo ryšio, kas nutinka visuomenėje, kai mes neargumentuojam pakankamai svariai, kodėl yra mokama viena ar kita išmoka. Tai šiuo atveju papildoma išmoka vaikui yra ta priemonė, kuri, kaip valstybės investicija į vaiką, garantuoja vaikui vienodo starto galimybę. Aš bent jau taip suprantu, jeigu yra ketinama persijungti į kažkokį kitokį modelį ir galvojama kažkaip kitaip, tai tada atitinkamai turbūt reikėtų labai rimtai pasvarstyti argumentus, kuo tai bus grindžiama ir kodėl yra teikiamas šitas pasiūlymas. Dėl paties MVPD taikymo yra labai sveikintina ir aš labai norėčiau, kad mes kuo toliau, tuo dažniau naudotume šitą kriterijų, ne tuos BSI ir visus kitus, kuriuos turime. Juo labiau, kad Europos sąjungos direktyva aiškiai sako, kad jau minimalios algos nustatymo atveju ir, matyt, panašu ir kitais atvejais, kalba eina apie labai aiškius minimalius kriterijus, kai yra nustatomi minimalūs reikalavimai. Tai šiuo atveju tas mūsų BSI, man atrodo, gerokai jau atgyvena ir turime pakankamai gerą kriterijų, kuris reaguoja į perkamąją galią ir į kitus dalykus. Tai yra tikrai, manau, svarbu, juo labiau, kad vis tiek turėsime pereiti, nes ir Europos sąjungos direktyvose aiškiai rekomenduojama reaguoti į perkamosios galios įvertinimą, įsidėti jį kaip kriterijų ir ne šiaip sau iš piršto išlaužti kažkokias priemones. Dar pasirašiau tokią pastabą, suprantu, kad šiuo atveju turbūt nelabai tiks, bet bet kokių atveju, vis tiek man atrodo svarbu yra reaguoti į mokestinę naštą ir į pajamas po mokestinės naštos, tai atitinkamai tam tikros priemonės į tai reaguoja, bet kai kurios, deja, bet neturi tos reakcijos, ir tada tos šeimos, kurios labiau stengiasi, jos patenka į tokią sudėtingesnę situaciją. Tai mokestinė našta kaip kriterijus irgi turėtų, manau, atsirasti, ir tada paskutinė jau visai pastaba apie šitą bloką tai... Aš žinokit taip, kaip buvo ten pat pradžioje, kai kalbėjo apie prieš tai diskutuotą visą bloką pasiūlymų, man kažkaip kilo klausimas, koks tikslas yra keisti tą pinigines socialines paramos sistemą, nes nuo to labai stipriai priklauso, ką mes norėtume keisti, kodėl norėtume keisti? Tada atitinkamai tos kryptys yra aiškesnės, tada su visuomene yra lengviau komunikuoti ir jau pradėdant diskutuoti iš karto aiškiai suvokti, ar mažinsim skurdą, ar kovosim su demografiniais iššūkiais, iš principo priemonės, tada jos truputėlį kitokios yra ir tada, jeigu kalbėti apie vaiko pinigų peržiūrą, tai šitoje vietoje labai svarbus yra investicijos į vaiką kontekstas ir ne tik tai kaip parama. Tai yra kalbėti ne tik taip, kaip apie paramą šeimai, kai jinau skursta, bet ir apie valstybės politiką, kaip į investiciją į vaiką. Beje, irgi Europos direktyvose daug apie tai dabar kalbama, tai tikrai vis tiek vienaip ar kitaip turėsime link to artėti, kuo anksčiau pasiruošim, tuo bus geriau, tai ačiū labai.

Dalyvis 3

Ačiū, Rasa, čia jau man taip labai tinka, aš irgi apie tai galvoju. Gerai, kalbėkime apie tuos pasiūlymus, galbūt yra kažkoks geresnis ar prastesnis. Norime išgirsti ir kitų dalyvaujančių įžvalgas.

Dalyvis 11

Aš dėl tos papildomos išmokos vaikui, jeigu aš teisingai supratau, tai pasiūlymas yra integruoti būtent papildomą išmoką, kuri šiuo metu yra mokama taikant pajamų testą, ir tai yra skiriamos šeimoms su vienu arba dviem vaikais. Tai šiuo metu yra skirtumas tarp testuojamų pajamų, kad tas testas mokant vaiko pinigus yra daug aukštesnis negu kad paramai skirti, bet jeigu bus einama tuo keliu, kad tą paramos dydį didinti iki MVPD, tai čia yra ženklus adekvatumo didinimas, ir iš tikrųjų tam ir yra prielaidos, ir santykio su minimalia alga čia neturėtų būti, minimali alga nukeliavo ganėtinai į priekį, bet tą ribą ženkliai padidinus, tai iš tikrųjų yra logiška integruoti. Kodėl turėti testuojamą ir čia, ir čia, kad tą papildomą testuojamą išmoką, ją būtų galima integruoti, taikyti tą pačią sistemą ir galbūt tai būtų net ir paprasčiau, ir tuomet galima būtų išvengti ten kad ir to laiptelio, kad ir jis nėra labai didelis, bet vis tiek žmonės peržengia ribą papildomos išmokos vaikui, netenka tos paramos, tai ta integracija galbūt čia yra logiška, kai yra ta riba padidinama šiuo metu. Na tiesiog tos ribos yra labai skirtingos, bet einant mūsų siūlomą keliu, man atrodo visai logiška.

Dalyvis 3

Gerai, galbūt atsiras dar iš tikrųjų papildymų ir įžvalgų? Na, yra keletas pasiūlymų dėl visuomenei naudingos veiklos įforminimo, įtvirtinimo. Aišku, klausimas toks yra diskusinis ir jau tikrai mes girdim įvairių nuomonių viešojoje erdvėje, ir mūsų siūlomos alternatyvos yra trys – visiškai atsisakyti visuomenei naudingos veiklos gaunant paslaugas, antroji alternatyva – savivaldybėms rekomenduoti vietoje visuomenei naudingų veiklų organizavimo kurti darbo vietas žmonėms, kurie atlieka šią veiklą ir trečia alternatyva – pasitelkti tik tuomet, jei žmogus paramos sistemoje yra metus ir daugiau. Prašom, kokios būtų įžvalgos, nuomonės, pastebėjimai, kritika?

Dalyvis 2

Aš siūlyčiau, kad nereikėtų atsisakyti visuomenei naudingos veiklos, nes bent tokiu būdu, tie, kurie gauna daug pašalpų ir dirbti dėl to neapsimoka už minimalų atlyginimą, nes per kitas išmokas jie gauna netgi daugiau, bent tokiu būdu lai žmonės dirba visuomenei naudingus darbus, tvarko aplinką, slaugo senelius. Taip yra daugelyje pasaulio valstybių.

Dalyvis 3

Bet galbūt reikėtų taikyti tikrai tiems, kurie paramos sistemoje ir metus, ir daugiau arba...

Dalyvis 2

Taip, būtent taip, ribot, daugiau negu metus aš siūlyčiau.

Dalyvis 3

Kas dar turi kažkokių kitokių, galbūt nuomonių arba pritariat?

Dalyvis 6

Sveiki. Aš esu socialinės paramos skyriuje kaip dirbanti su ilgalaikiais bedarbiais ir socialinę paramą gaunančiais asmenimis ir, sakykime, rekomendacija kurti darbo vietas – vėlgi iškyla klausimas, nes tą visuomenei naudingą siūlo ir seniūnijos, kurios yra kaimo vietovėse, ar ne? Tai tikriausiai būtų sudėtingas dalykas, ten ir šiaip darbo vietų arba visiškai nėra, arba jų yra labai ribotas skaičius, ir kaip čia būtų galimybė joms tada darbo vietas kurti? Kas tai būtų per darbo vietas, ir ypatingai, žinau, kad žmonės neturi kvalifikacijos, ar darbinės patirties, kas tai galėtų būti per darbo vietas jiems ar ne ir kaimo vietovėse labai pasiūlymų nėra, kas tai galėtų būti?

Dalyvis 10

Man atrodo, kad perėjimas iš to labai panašaus į vergovę modelio į darbinius santykius jau seniai turėjo būti. Ir tai, kad jie dirba, yra gerai, kad dirba, niekas nesako, kad jie neturėtų dirbti. Klausimas yra, kaip tai yra formaliai vadinama ir koks tai yra statusas ir kaip žmogus supranta, kad jisai mėnesį, 2-ą, 5-ą ir pusę metų, jis net nežino, kaip vadinasi jo tas statusas, tai tikrai neskatina dirbti, ieškoti darbo ir eiti kažką daryti, nes savivertė žmonių tikrai per tą laikotarpį, manau, nukenčia. Nežinau, tyrimų nemačiau, bet manau, kad tikrai prastai veikia ta sistema, kuri iš principo turėtų motyvuoti, skatinti eiti, ieškoti darbo ir ieškoti būdų, kaip išjudėti iš tos būsenos, kurioje yra užstringama, iš to žiurkių rato, iš tikrųjų veikia priešingai. Ir dėl to, jeigu žmonės dirbtų tai reiškia, jeigu tai būtų darbiniai santykiai, tai iš principo žmogus iš karto turėtų priežastį, argumentuotą priežastį ištiesti nugarą, ir galų gale oriai namo pareiti. Ir tai yra svarbu, tai šituo atveju, kokia ta sistema bebūtų, faktas, kad tikrai reikia ją privalumai keisti ir tikrai labai sveikintina būtų, jeigu mes pagaliau išjudėtume darbinių santykių link, ir tikrai savivaldybės rastų būdų, kaip tai padaryti, juo labiau, kad minimalios algos standartas yra nustatytas minimalius gebėjimus turintiems darbuotojams, darbuotojams be kvalifikacijos, tai iš principo tokiems patiems žmonėms, kurie grėbia lapus, sodina gėlytes ar kažkaip kitaip su organizuota priežiūra dirba vienokius ar kitokius naudingus darbus. Tai tik už, ir sveikintina, ir labai palaikytume, darbas yra gerai.

Dalyvis 3

Ar dar bus šituo klausimu įžvalgų? Gal pereikime tada toliau, mes siūlome lengvinti patekimą į paramos sistemą, keisti nepiniginis kriterijus paramai gauti, ir šiek tiek keisti paramos mokėjimą žmogui įsidarbinus. Lengvinti patekimą į paramos sistemą pirmus 3 mėnesius, kreipiantis pirmą kartą nevertinti turto – pirmus 3 mėnesius. Ir vieną kartą per penkerius metus suteikti irgi tokią galimybę žmogui, nes per gyvenimą galima kreiptis ne vieną kartą, tiesiog gali taip atsitikti, ir nepiniginiai paramos kriterijai, dabar yra nustatyta, kad du trečdalius MMA, o mes siūlome, kad pakaktų, jog žmogus turi darbo sutartį arba užsiima

individualia veikla, ir įsidarbinus mokėti mėnesį ir mėnesį po įdarbinimo tam, kad žmogus padengtų su darbu susijusias išlaidas ir sumažintų šeimų iš darbo pirmą mėnesį rizikas.

Dalyvis 11

Pasakyk, aš gal bendrą tokį komentarą, kalbant apie paskatas dirbti ir užimtumą, man atrodo, kad šiuo metu, kaip čia yra, mes apsimetam, kad remiam, o žmonės apsimeta, kad dirba, kad yra parama, nedidelės tos sumos, bet tada reikalavimai dalyvavimo užimtumo įvairiose paslaugose, programose ir taip toliau. Tai praktiškai jos, kaip ir yra, bet kaip ir nėra, tai va čia ir yra klausimas, kaip išlaviruoti, kad jeigu jau mes kalbam, kad ta parama bus dosni, dosnesnė, jūs paskaičiavote, kad tos sumos turėtų ženkliai didėti, tai, kaip reikėtų užtikrinti, kad vėlgi, visi vis tiek žinome, kad yra ir šešėlis, kad nebūtų piktnaudžiuojama, iš kitos pusės, kad būtų suteikiamos paslaugos, ar ne? Nes irgi žiūrint, kiek dalyvauja pašalpos gavėjai, ten aktyviose priemonėse užimtumo ir panašiai, tai tas nuošimtis nėra didelis ir vat šitą reikėtų, matyt kažkaip subalansuoti. Aš kiek žinau, kad nuo kitų metų tas pilotinis užimtumo modelis lyg tai turėtų būti visose savivaldybėse, tai galbūt čia galėtų būti irgi, ir iš vienos pusės tas, kaip čia dosnumas didinamas, iš kitos pusės, rimčiau žiūrima ir į tas įvairias užimtumo paslaugas ir taip toliau. Dėl dviejų trečdalių minimalios algos tai, kad matyt, jau čia buvo daug kalbėta, kad čia tokia keista riba, iš kitos pusės, na irgi ten jeigu žmogus, žmogus tiesiog išsiima verslo liudijimą arba ten kokią individualios veiklos pažymą ir nedeklaruoja pajamų, ir nieko iš to neuždirba arba gal jam neišeina uždirbti iš tos individualios veiklos, kad nepatektume irgi į tokį, kad tada tas žmogus yra apleidžiamas, paleidžiamas, nes lygtai jis atitinka visus reikalavimus, nebeteri užimtumo tarnybų ar kažkokiose užimtumo priemonėse dalyvauti ir tada va taip jau. Ir kad, kaip būtų galima šitą subalansuoti, bet man atrodo, kad jeigu yra didinamas dosnumas, tai yra ir gera labai proga nu pasižiūrėti, kad galbūt gali būti didesnis tas dalyvavimas ten, pavyzdžiui, tam užimtumo modelyje, kad kartu su tuo rėmimu būtų ir tam tikri įsipareigojimai irgi tada, gal būtų galimybės balansuoti ir išvengti tos kritikos, kad čia va mes remiam, remiam, o čia niekas nevyksta.

Dalyvis 3

Ačiū, ar būtų dar pasisakančių šituo klausimu? Siūlome išplėsti kompensacijas energijai ir komunalinėms paslaugoms iki elektros šiukšlių išvežimo ir interneto, ir kitų kažkokių namo lifto priežiūros ir kitų dalykų. Ką manote apie tai?

Dalyvis 10

Aš tai nemanau, aš turiu klausimą, žinau, kad kompensacijos labai pastaruoju metu dažnai diskutuojamos, būtent tos priešpriešos tarp kaimo ir miesto kontekste. Ir šituo atveju, jeigu jau plėsimė, jeigu tikrai galvojama plėsti, tai tada, matyt, sąrašas nebus tiktai liftas, internetas ir kažkas dar, nes matyt, kad kaimiškiose vietovėse tai greičiausiai bus ir transporto išlaidos, kurios būtinos gyvybiškai, bent jau iki darbo arba iki centro, suprantu, kad tai jau nebe būsto, bet tiesiog išplečiu diskusiją, nežinau, ar bus šita tema. Bet kalbant apie patį būstą kaimiškose vietovėse, tai vadinasi atitinkamai turėtume turbūt galvoti ir apie komunikaciją kažkokiąs prieigas ir tada išlaidas joms, nes žinome, kad bus reikalavimai naikinti lauko tualetus, žinome, kad bus reikalavimai prisijungti prie vandentiekio, žinome, kad bus reikalavimai prisijungti prie dujų, ir taip toliau, pagal tas galimybes, kurios yra, aišku, ir tada, vadinasi, tas sąrašas turėtų... Ar svarstyta, koks jisai, kokio dydžio bus, ir ar čia tiktai galvota apie tokį paprastąjį modelį?

Dalyvis 3

Kol kas matyt apie tą paprastesnį, remiantis kitų šalių patirtimi, bet taip, vertinga pastaba, kad tikrai reikėtų mąstyti plačiau. Taip pat prie šitų piniginės socialinės paramos siūlymų yra siūlymas parama vienišoms mamoms, kurių vaikų tėvystė nėra pripažinta, siekiant mažinti mamų, kurių vaikų tėvystė nenustatyta, skurdą, rekomenduojama suteikti teisę gauti socialinę piniginę paramą pirmus 12 mėnesių po vaiko gimimo, o vėliau tęsti mokėjimą tik tuo atveju, jei moteris imasi aktyvių teisinių veiksmų, siekiant nustatyti vaiko tėvystę, kreipiasi į teismą. Kas galėtų pasisakyti iš to klausimu?

Dalyvis 7

Šiuo atveju mes tikrai palaikome tą nuostatą, todėl, kad ir šiuo metu taikom ir mokam vis tiek socialinę pašalpą išimties tvarka. Tai bet koku atveju tai bus įteisinta, iš tikrųjų sumažins tą administracinę našą, nebereiks to klausimo spręsti per komisijas ten ir visa kita, bus iš karto galima skirti paramą vaikui ir mamai. Jeigu galėčiau dar truputėlį sugrįžti dėl tos paramos mokėjimo įsidarbinus, tai irgi palaikytume mes galbūt tą dėl 6 mėnesių, kad jeigu gavo pašalpą mažiau nei 6 mėnesius, socialinė pašalpa mokama įsidarbinus

mėnesį ir po, ir nežinau, tik sudėtingiau gal būtų kalbėti apie išlaidų kompensavimą elektros energijai ir toms kitoms komunalinėms paslaugoms, nes iš tikrųjų mūsų piniginės paramos nepasiturintiems įstatymas yra toks sudėtingas šiandien dienai. Iš tikrųjų ten tiek daug tų punktų, aš įsivaizduoju, kad neįmanoma surašyti kažkaip labai paprastai ir aiškiai, bet dabar iš tikrųjų yra ten įvairių interpretacijų ir iš tikrųjų labai sudėtinga kažko nepraleisti, kažką sužiūrėti, nes yra labai daug visokių sąlygų. Tai vat dabar čia kai kuriuose pasiūlymuose matau irgi, kad nebus lengva kažkaip vienareikšmiškai aprašyti ir parašyti, ir tai iš tikrųjų labai padidins administracinę našlą tiems darbuotojams, kurie skaičiuoja tas išmokas, nes ir dabar mes šiais metais labai vėluojam su kompensacijų paskaičiavimais už šildymą, todėl, kad iš tikrųjų labai daug to techninio kruopštaus darbo kiekvieną bylą, kiekvieną atvejį apdorojant pakankamai ilgą laiką.

Dalyvis 3

Ačiū jums labai. Na ir mes jau pajudėjome prie išmokos šeimai klausimo...

Dalyvis 10

Aš atsiprašau, aš dar labai norėčiau sugrįžti prie vienišų mamų, nes labai svarbu yra tai šituo atveju nežinau, ar buvo įsivertinta, bet tie 12 mėnesių po vaiko gimimo yra gerai, bet kas paskui, nes tikrai turime atvejų ir gyvenimas yra visoks, kada tėvystės neįmanoma nustatyti, kada nežino, kada jis yra užsienyje ir neparvažiuoja, ir net nežino, kur tame užsienyje yra, kada išprievartavimai, kada yra tragedijos, įvairiausios nutinka. Tai tikrai siūlyčiau svarstyti galimybę apie tokius atvejus, kai imtasi veiksmų, bet nepavyko, nes iš principo atimti galimybę turėti paramą tik dėl to, kad jis neatsirado arba neįmanoma jo surasti, ir taip turim labai sudėtingą situaciją vienišų motinų atveju.

Dalyvis 3

Gerai, tai pratęskite, yra siūlymai didinti išmoką iš vaikų išlaikymo fondo, tuo atveju, kai nemokami alimentai ir siūloma didinti pagal tam tikrą praktiką teismų, kai priteisia pusę minimalios algos ir minus išmoka vaikui arba, populiariai tariant, vaiko pinigai ir mokėti pusę tą, ką priteistų teismas minimaliai. Ką manytumėte apie šį siūlymą?

Dalyvis 10

Viskas su tuo yra gerai. Geras yra siūlymas, klausimai kyla dėl administravimo, išieškojimo ir visų kitų jau paskesnių dalykų, tai manau, kad jis toks argumentuotas, juolab, kad teismo sprendimu pagrįstas, tai tikrai. Svarbu, kad viskas įvyktų ir pavyktų toliau.

Dalyvis 7

Siūlymas yra geras, bet nežinau, kiek jis yra praktiškai įgyvendinamas, nes ir šiandien dienai labai daug teismų priteisia alimentus ne 230 EUR, o priteisia 150 EUR, ir 100 EUR, ir 200 EUR ir visaip kaip, ar neatsiras tada paskui toks noras, kad jeigu iš vyro prisiteisti galima mažiau, nes vėlgi ten vertinama vyro situacija, ir dažniausiai, kadangi vyrai moka alimentus, mokama, kiek vaikų jis ten turi, kiek išlaiko tų vaikų, keliems vaikams mokėt reikia, ar nebus taip, kad tada norės visi kreiptis į fondą ir norės gauti iš vaiko tėvo ar iš vaiko mamos tuos alimentus? Aš galvoju, kad čia gal dar reiktų diskutuoti tuo klausimu, nors aš tikrai už, kad tas vaikų išlaikymas būtų kuo didesnis, bet pažiūrėkim tik tai praktiškai, kiek tai veiks, ar tai yra įmanoma, ir ar bus teisinga kitų atžvilgiu?

Dalyvis 3

Ačiū už pastabą. Taip pat siūloma vienoje iš alternatyvų šitų nedraudiminių išmokų skaičiavimui naudoti MVPD tiesiog dėl sistemos vienodumo. Čia jau minėtuose, atsisakant BSI, ir visų kitų kodų, kurie yra dabar piniginės socialinės paramos sistemoje, tai ir tuo pačiu, jeigu būtų naudojamas šitas dydis, perskaičiuojant pagal jį didinti atskiras išmokas vaikams, ir čia yra jų visas sąrašas. Nežinau, ar pavyko susipažinti, ką manytumėte, ar reikėtų tai daryti, ar tiesiog likti prie tos buvusios sistemos ir šiek tiek pakoreguoti papildomai skiriamą išmoką vaikui, ir šiek tiek pakoreguoti vienkartinę išmoką nėščiai moteriai? [komentarų nėra] Na galbūt dar vėliau kas nors pasisakys. Ir tada jau keliukime prie santykio tarp draudiminių ir nedraudiminių išmokų... Yra siūlomi du tokie variantai, draudiminių išmokų grindis susieti su minimalių vartojimo poreikių dydžiu, šiek tiek būtų didesnis 1,1 MVPD, o nedraudiminiu – 1 MVPD, arba kita alternatyva draudiminių grindis susieti su vidutiniu darbo užmokesčiu, tuo tarpu nedraudimines palikti su minimalių vartojimo poreikių dydžiu ir taip pat abiejose alternatyvose siūloma iš valstybės biudžeto lėšų sveikatos draudimo įmokas asmenims, kurie gauna draudiminę vaiko priežiūros išmoką, ne didesnę nei 292,56 EUR, sumokėti iš Valstybės biudžeto, sveikatos draudimo lėšas. Ir taip pat

aišku, siūloma išplėsti ratą gavėjų nedraudiminės išmokos ir čia buvo kalbėta, kad besimokančio ar studijuojančio asmens išmoka yra, ir suteikiant išmoką visiems asmenims, kurie negauna draudiminės vaiko priežiūros išmokos, siūloma irgi ratą išplėsti, panašiai kaip ir besimokančio ar studijuojančio asmens išmoką teikiant. Kokios būtų čia įžvalgos?

Dalyvis 12

Laba diena, atstovauju šiuo atveju draudimines išmokas, esu iš Sodros, tai tiesiog keletą komentarų. Manau, kad antroje alternatyvoje nurodytas variantas susieti išmokų grindis su vidutiniu darbo užmokesčiu būtų priimtinas, na tą vidutinį darbo užmokestį mes ir taip taikom kaip dydį apskaičiuodami maksimalias išmokas, todėl būtų racionalu taikyti ir išmokų grindim tą patį dydį. Na, aš matau, kad procentas pasirinktas šiek tiek didesnis, negu būtų taikytas pagal šios dienos skaičius, bet tai tiesiog susitarimo reikalas. Jeigu keisti, kaip nurodyta pirmoje alternatyvoje, šiuo metu taikoma BSI į minimalių vartojimo poreikių dydį, tai tiesiog būtų vieną konstantą pakeisti kita ir, todėl mano požiūriu, reikėtų vis dėlto galbūt sieti su vidutiniu darbo užmokesčiu, tuo labiau, kad tai yra kintamas dydis, pagal dabartines tendencijas kas ketvirtį besikeičiantis dydis, tai tokiu atveju ta minimali vaiko priežiūros išmoka, nuolat atsinaujintų dydis, ir jis būtų skaičiuojama nuo tos pačios bazės, kaip ir maksimalios išmokos. Tai čia toks mano pastebėjimas. Nesutinku su siūlymu kompensuoti sveikatos draudimo įmoką, nes manau, kad taip kaip kiekvienas asmuo nuo savo pajamų sumoka sveikatos draudimo įmoką, taip ir nuo išmokos..., na turėtų būti jinai atskaitoma, nes tokiu atveju, jeigu iki tam tikro lygio būtų kompensuojama iš valstybės biudžeto, tai tiesiog administravimo prasme sudėtingėtų pats mažų įmokų administravimas, jis taptų gerokai brangesnis negu administruojant visas kitas išmokas.

Dalyvis 8

Aš gal dar sureaguosiu dėl to kompensavimo, mes čia tuo atveju siūlėm, kadangi besimokantys, kurie gauna nedraudiminę vaiko priežiūros išmoką, jie nemoka 6 proc. PSD įmokų ir gaunasi atotrūkis tarp draudiminės vaikų priežiūros išmokos ir nedraudiminės. Tai viena iš alternatyvų buvo diferencijuoti ir pririšti prie MVPD ir taikyti 1,1 MVPD draudiminiu atveju, o nedraudiminių 1 MVPD, o kitu atveju, kita alternatyva, kad kompensuoti, padengti iš valstybės biudžeto lėšų sveikatos draudimo įmokas tiems, kurie gauna draudiminę vaiko priežiūros išmoką.

Dalyvis 3

Galbūt dar kažką pamiršome paklausti, į kažkokius aspektus neatsižvelgėme, tai kviesčiau dabar tikrai išsakyti tą, ką galbūt nepaminėjome ir kas tikrai būtų svarbu ir reikšminga, teikiant šituos pasiūlymus dėl minimalių pajamų sistemos adekvatumo.

Dalyvis 2

Aš labai pritariu jau išsakytoms mintims, kad socialinės išmokos turėtų būti siejamos su minimaliu darbo užmokesčiu, todėl, kad čia yra labai svarbus dalykas, tada automatiškai iš tiesų nereikėtų dar kartą grįžti prie kitų klausimų. Taip, valstybės biudžetui tai kainuos, bet čia, nu mes artėtumėm prie didesnio socialinio teisingumo ir prie skurdo mažinimo.

Dalyvis 5

Aš kaip tik labai sveikinu perėjimą prie minimalaus vartojimo pajamų dydžio ir tuo atveju, kai kalba eina apie vaiko priežiūros išmoką, tai manau, tikrai buvo labai argumentuotas Sodros atstovės pagrindimas, kodėl būtų logiška derinti su vidutiniu darbo užmokesčiu, vienas vertus, žmonėms nebūtų tokio šoko, nes iš principo, jeigu keisti visą sistemą ir iš karto, tai tikrai yra sudėtinga, o šiuo atveju VDU yra tas rodiklis, kurį naudoja ir Europos sąjunga, ir kitos valstybės savo įstatyminėse bazėse, žmonės jį žino, jis yra aiškiai suprantamas, jis yra indeksuojamas, kad ir kaip ten norėtųsi, geriau, kad būtų indeksuojamas, bet kokių atveju jis yra indeksuojamas, tai draudiminių išmokoms, taip, VDU tas kriterijus, MVPD nedraudiminių, ir tikrai labai sveikinčiau išplėtimą, kad tinklas apimtų visus, nepatenkančius į vaiko priežiūros išmokų sistemą, todėl, kad grįžtu prie, dar kartą pasikartosiu, lygių galimybių ir lygaus starto, vienodo starto pozicijos, lygių galimybių vaikui užtikrinimas yra tikrai labai labai svarbus. Tai dėl biudžeto... manau, jau tikrai priaugom iki tokio gebėjimo suvokti, kad neinvestavus jau mažoje vaikystėje, mažame amžiuje, paskui atitinkamai reikia daug daugiau pastangų visa tai kompensuoti.

Dalyvis 8

Noriu paklausti, viena iš alternatyvų yra, kad draudiminių išmokų minimalių minimalų dydį arba grindis susieti su VDU, o nedraudiminių, tuo pačiu ir besimokančių, kurie gauna vaiko priežiūros išmoką, susieti su minimaliu vartojimo poreikio dydžiu. Tai irgi būtų už šią alternatyvą?

Dalyvis 10

Taip, man šita alternatyva atrodo labiausiai pagrįsta todėl, kad jinai gaunasi vientisos logikos, nes viskas, kas susiję su darbo santykiais ir draudiminių santykiais, yra siejamos su VDU, viskas, kas yra siejama su socialine parama, siejama su MVPD, tai kuo mažiau turime įvairių triggerių ir dirgiklių sistemoje, tuo žmonėms viskas yra aiškiau, paprasčiau, jie gali pasiskaičiuoti į priekį, jie supranta, kaip tie dydžiai veikia, viskas yra aišku, nes dabar, kai turime daug trumpinių, kur kiekvienas yra labai sudėtingas, ir gerai, kad jis yra sudėtingas, bet na, žmogui suprasti tikrai yra sudėtinga. Tai kuo mažiau trumpinių turėsime, kuo stabilesnę sistemą turėsime, tuo tikrai yra palankiau šeimos politikai, visur rodo faktai, kad šeimos politikai stabilumas yra vienas iš tų kriterijų, kur labai svarbu yra.

Dalyvis 8

Taip tai dėkui, tai trečia mūsų alternatyva, tai pagrindžia ir atitinkamai trečia alternatyva būtų mūsų siūloma.

Dalyvis 11

Galbūt, kadangi jūs sakė, kad dėl tų klausimų, kokie kyla, tai va čia buvo minėta, kad norima ir paprastumo, ir dalis išmokų prie VDU, kitos priemonės prie MVPD, bet galbūt toks tiesiog klausimas, ar pamąstymas dėl siūlomo paties MVPD indeksavimo, nes aš, jeigu teisingai suprantu, kad MVPD, kaip toks dydis yra šiuo metu apskaičiuojamas pagal tą krepšelį, bet siūloma tiesiog jį nebeperskaičiuoti, bet indeksuoti pagal algą arba pagal infliaciją priklausomai, kuris yra didesnis. Tai vat klausimas būtų, kad jeigu jau norima supaprastinti, tai ar apskritai mums to MVPD tada bereikia, ar ne? Ar galima būtų galbūt kažkokią dalį sieti su vidutine alga ar tiesiog su minimalia alga, ar jos dalimi, nes jeigu, tarkim, vieni dydžiai bus su vienu dydžiu susieti, kiti su kitu, tai gali susidaryti situacija, kai MVPD didės, kadangi jis didėja, visuomet didės arba tiek pat, kiek vidutinė [trukdžiai] tai ilgoju laikotarpiu vėlgi gali būti prieštaravimas, kad tas MVPD dydis taps nepriklausomai nuo to, kokie bus infliacijos tempai, kad nu jis gali staiga... tarkim, tos su MVPD susietos grindys tapti aukštesnės negu kad su VDU susietos grindys ir panašiai, tai vat, tokių visokių dalykų, tai čia yra tiesiog klausimas, kad jeigu jau supaprastinti, gal to dydžio mums nebereik, nes jis jau nebebus perskaičiuojamas, tiesiog susieti su VDU arba su minimalia alga.

Dalyvis 3

Na ir galbūt tyrėjai kolegos dar turi kažkokių papildomų klausimų, kurių aš nepaminėjau ir nori paklausti diskusijos dalyvių arba kažką pasitikslinti tai kviesčiau tą padaryti, turime dar numatyto laiko 12 minučių. Matyt, kad jau gal visi pasisakė ir daugiau nėra jokių papildomų įžvalgų. Tai dar kartą tada norėčiau padėkoti už jūsų dalyvavimą, už išsakytas mintis. Jos yra vertingos dar kartą naujai pažvelgti į siūlomas alternatyvas, jas papildyti, pakoreguoti ar dar kažkaip permąstyti.

[pasibaigia diskusija ir visi atsisveikina]

4.3 Fokus grupės, vykusios 2022-12-13 d., diskusijos medžiaga

Dalyvis 1

Labai malonu, kad susirinkot tokį įtemptą metų pabaigos laikotarpį, bet tikiuosi nuotaikos irgi šviesios, kaip ir aplinkui visa aplinka. Tai šiandien mes norėjom su jumis aptarti grupinę diskusiją, kuri yra organizuojama rengiant minimalių pajamų sistemos adekvatumo studiją. Iš esmės mes kompleksiskai bandom įvertinti minimalių pajamų sistemą Lietuvoje ir identifikuoti tobulinimo kryptis siekiant sumažinti skurdą, užtikrinti efektyvesnę lėšų panaudojimą ir vienas iš studijų uždavinių yra įvertinti minimalių pajamų užtikrinimo priemonės netekus darbo, gimus vaikui, susirgus, taip pat nepasiturinčių darbingo ir nedarbingo amžiaus gyventojų grupėms. Šios diskusijos tikslas būtų būtent bedarbių pajamų apsauga ir viena iš tikslinių grupių yra bedarbiai, ir studijoje keliami yra problema būtent susijusi su šios tikslinės grupės pajamų apsauga. Tai rekomendacijas mūsų esmines tikriausiai gavote, kiek galėjote susipažinote, taip, tai iš esmės, kodėl išskiriame irgi vieną kaip bedarbių grupę, tai bedarbiai dažniau nei kitos socialinės grupės irgi susiduria su skurdu ir, kaip ir rodo statistikos departamento duomenys, apie 50 proc. šios grupės asmenų pajamos yra žemiau skurdo rizikos ribos, tai atitinkamai mes akcentuojame, kad yra svarbu irgi peržiūrėti šiuo metu galiojančią įstatyminę tvarką, kuri nurodo, kas turi teisę į nedarbo socialinio draudimo išmoką, kiek laiko ši išmoka mokama, kokios yra pagrindinės spragos, grindys šiai išmokai išmokėti ir, iš kitos pusės, taip pat aktualu identifikuoti pagrindines problemas, taip pat identifikuojant būtent bedarbių grupės, dėl kokių priežasčių negali pretenduoti į nedarbo socialinio draudimo išmoką, peržiūrėti, kokia alternatyva galėtų būti šiems asmenims ir kaip yra užtikrinami jų minimalūs poreikiai. Tai aš labai norėčiau jus irgi pakviesti išsakyti savo nuomonę, mes dar irgi neišvardinom rekomendacijose pagrindinių klausimų ir problemų, gal galėtumėt irgi aktyviai su mumis padiskutuoti. Tai pagrindinės rekomendacijos, kurios buvo jums siūstos tai viena iš jų, ką mes siūlytume, kad lengvinančių aplinkybių gauti nedarbo socialinio draudimo išmoką ypatingomis ekonominėmis sąlygomis užtikrinimas, tai esant ypatingoms ekonominėms sąlygoms siūlome galimai sumažinti nedarbo socialinio draudimo reikalavimus, kad daugiau bedarbių galėtų ją gauti, tai siūlome sumažinti reikalavimus stažo iki 9 mėnesių vietoje 12 mėnesių, o išmokų mokėjimo trukmę taip pat irgi pratęsti trimis mėnesiais. Tai gal galėtumėt irgi čia plačiau buvo aprašyta, gal galėtumėt išsakyti irgi savo poziciją, kaip jūs matytumėt, ar tai būtų tikslinga įgyvendinti?

Dalyvis 2

O gal galite dar trumpai priminti, kada yra tos būtent sąlygos, kokiais atvejais?

Dalyvis 1

Taip, tai mes irgi rekomenduojame ypatingas ekonomines sąlygas atitinkamai apsibrėžti tam tikrais kriterijais. Na, sakysim pagal grupinių atleidimų skaičių, sparčiai padidėjusio užimtumo tarnyboje skaičiuojamą bedarbių ir darbingo amžiaus gyventojų santykį, pavyzdžiui, padidėjus 1 proc. per mėnesį, tai atsižvelgiant į tam tikrus kriterijus siūlytume, kad valstybinio socialinio draudimo fondas vyriausybei įteiktų prašymą priimti sprendimą, ar ekonominės sąlygos yra traktuojamos kaip ypatingos ekonominės sąlygos, atsižvelgiant į įvairius rodiklius, tie rodikliai taip pat yra diskutuoti. Tai tokiomis sąlygomis mes siūlytume, rekomenduotume lengvatinių sąlygų trukmę irgi taikyti.

Dalyvis 3

Suprantu pagal tas sąlygas, tie kriterijai, kurie yra numatyti jūsų dėl tų ypatingų ekonominių sąlygų, tai jie turėtų būt abu, kad suveiktų šitas mechanizmas, ar gali būti vienas arba kitas?

Dalyvis 1

Taip gali būti taip, gali būti abu gali būti ir kiti kriterijai, kurių mes čia nepažymėjom, neįrašėm. Gal dar būtų, kas aktualu, tai taip.

Dalyvis 3

Žodžiu, nėra tokios sąlygos, jūsų manymu, kad turėtų būti būtinai 2 kriterijai, ar ne? O aš tik šitą norėjau pasiteirauti, ar jie turi būtinai vienu metu, čia turbūt, jeigu jau prasideda atleidimai ir tas nedarbo nedarbo lygis didėja, tai faktiškai ir tas grupinis atleidimų skaičius pradeda didėti, tik tai tiek, kad tuos grupinius atleidimus, kaip vertinti, mes galvojame, ar pagal užimtumo duomenis, ar pagal Sodros duomenis, nes užimtumo duomenis, tai yra jie ne apie atleidimus, jie yra labiau apie pranešimus. Mes

turim tokią prevencinę dar biškį priemonę, nes mes pirmiausia gauname apie grupinius atleidimus informuoja, kad bus tiek grupiniai atleidimai ateityje numatomi, o pačius atleidimus, aišku, mato Sodra, tai šitą reikia pagalvoti, pagal ką vis dėlto tas kriterijus būtų vertinamas. Tada šiaip, jeigu žiūrėti apie tai, ką jūs pasiūlėte, tai mes čia truputėlį su kolegom šnekėjom. Viskas mums atrodytų, kaip ir pakankamai įdomiai ir logiškai, galbūt neturime čia labai didelių prieštaravimų. Turbūt jeigu politiškai galvos ir kad iš tikrųjų tai yra teisingai, tai mes iš tos specialistinės pusės, ekspertinės, galvojam, kad gal viskas ir atrodytų logiška pasikalbėjom truputį su kolega, iš tikrųjų labai, labai daug keliauja po visą Europos sąjungą, jisai ir ir yra daug kur tam tikrose grupėse dalyvauja irgi visokiose lyginamuosiuose analizėse, tai labai skirtingų ir jūs patys turbūt žinot, kad labai skirtingai yra ta nedarbo draudimo išmoka ir mokama, ir graduojama, tai mano vienintelis dar pamąstymas, gal nereaguojant į ypatingas ekonomines sąlygas, aš taip šiandieną dar pamąščiau, ar nebuvo galvota apie tai, kad gal tą 12 mėnesių reikėtų palikti vyresnio amžiaus asmenims, kuriems ta integracija yra sunkesnė. Kodėl aš taip sakau? Pirmia tai dėl to, kad vyresnio amžiaus žmonės, pavyzdžiui, jeigu imtumėm amžius 55 plius, jie dažniausiai ir draudimines įmokas turi sukaupę pakankamai didžiules, jau indėlis jų į socialinio draudimo biudžetą yra pakankamai didžiulis, bet jų lygiai taip pat ir tas nukentėjimas tokiam amžiui yra skausmingesnis negu jaunam žmogui. Tai galbūt dar būtų galima galvoti ir pagal amžių tą ilgumą galbūt diferencijuoti, mano toks pamąstymas, nes mes patys matome pagal savo priemones, pagal pas mus registruotus asmenis, kad vyresnių žmonių integracija yra sudėtingesnė, bet atitinkamai jie ir stažą sukaupę ir didesnį, ir tos draudiminės įmokos jau jų yra įneštas valstybės ženkliai didesnės negu jauno asmens, atėjusio po metų ir užsiregistravusių užimtumo tarnyboje, tai vat čia toksai mano pamąstymas iš šono, neatliepiant į tai, ką mes dabar aptarinėjame. O dėl šitų dviejų kriterijų tai va gal dar [kolega] kažką norės pasakyti, ar jis irgi kažką papildomai dar norės papildyti?

Dalyvis 4

Taip tai aš šiek tiek papildyt, galbūt irgi [dalyvį 3] norėjau dabar, jūsų čia tam pasiūlyme yra, na siūloma didinti pačios išmokos dydį ir ilginti laikotarpį esant ypatingai ekonominei situacijai, bet irgi kaip minite, svarbu, kad tos paskatos dirbti irgi nemažėtų, tai šiai dienai tiek dabartinėj tvarkoj mūsų, tiek ir užsienyje, praktiškai visur yra tas mažėjimas numatytas kas 3 mėnesius, vis mažesnis tas dydis, tai kaip jos šitoj vietoj siūlytumėt daryti, jeigu mes ilginame tą laikotarpį, tai ar tą mažėjimą kažkiek tai proporcingai paliekame, ar visgi žiūrint, kad tai yra ypatinga ekonominė situacija, galbūt irgi šitoj vietoj kažkoksai tai na pokytis turėtų būt darant prielaidą, kad na žmonėm tos galimybės įsidarbinti kaip ir irgi na objektyviai mažesnės.

Dalyvis 1

Taip tai gal čia kolega galėtų apie paskatas dirbti, daug skaičiavo ir tą poveikį, gal galėtumėt taip irgi argumentuoti įsitraukti į šią diskusiją?

Dalyvis 5

Aš gal pirma dėl tų vyresnio amžiaus, tai manau, tikrai labai gera pastaba yra, nes tikrai tie, kur vyresni, jie jau būna sukaupę stažą, jiems tas stažas ne toks aktualus, bet jiems tada darbo trukmė labai svarbi, nes tikėtina, kad jie darbo neras tikrai ilgiau negu 9 mėnesius, ypač jeigu to nėra, o iš kitos pusės, taip pat dar svarbu ir jaunimas, kuriems kaip tik, ko gero, nedarbo trukmė ne tokia aktuali, bet jie tikrai stažą neturės, ypač jeigu ką tik baigęs studijas ir pataikė ant tokių metų, kai krizė, tai tu nei patirties turi, nei stažą, nei įsidarbinimo galimybių, tai, jeigu diferencijuojant, tada galimas tikrai nedidelis, bet pora būdų tai jauniausiam diferencijuoti, kad jiems ta socialinių įmokų trukmė būtų mažesnė, o vyriausiam labiausiai akcentuoti tą nedarbingumo išmoką ilgį, tai visai logiška irgi būtų. Ir gal net nežinau, ar spėsime paskaičiuot tokį variantą, bet mes ne tik neturime duomenų pakankamai, turimų duomenų pagal šitą įmokų skaičių ir turim pagal trukmę bedarbytės, bet dar neturim pagal amžių, tai turbūt jau nespėsime į projekto galą gautų duomenų, bet ateityje tikrai būtų labai faina. Mes galim kaip rekomendaciją parašyti, bet nebūtinai spręsti įvertinant tai gal dėl to nežinau. O dėl paskatų dirbti tai teisingai, mes darėme prielaidą, kad jeigu žmogus YES sąlygomis tampa bedarbiu, tai jis gauna tą mažiausią išmoką, ten 2, 3 nu prasiilgina dar 3 mėnesiams, ir tie 3 mėnesiai yra maži, bet teoriškai tikrai galima padaryti ir didesnius, nes kai nėra darbo vietų, tai tos paskatos dirbti visai kitokios, ne dėl to žmogus nedirba, kad jis tingi, o dėl to, kad tų darbo vietų nėra, tai irgi jau visai logiškas variantas, YES sąlygomis dar padidinti arba taikyti ne paskutinių 3 mėnesių išmokas, bet bent jau antrų trijų, gal, nežinau, ar pirmus 3 netgi siūlyčiau, bet nu, bet tą tikrai galima YES sąlygom dar dar padaryti pagal tokį variantą.

Dalyvis 4

Galiu aš dar trumpą klausimą Sodrai pinigų ar užteks, ar planuojama, ir įmokas kažkaip tai dydžius peržiūrėt? Nes aš taip buvau supratęs, kad jie ten praktiškai kasmet, kiek turi, beveik plus minus ir išleidžia tam nedarbo draudimui.

Dalyvis 3

Jų minusinė šita eilutė man atrodo yra netgi.

Dalyvis 5

Tai dėl to mūsų dar kitas klausimas buvo, ar tas pastoviai padidintas išmokas, ar tik YES sąlygom? Tuomet dėlto rekomenduojam tik YES sąlygom, nes kitaip labai trūks finansavimo. Kiekvienais metais didinti išmokas galbūt per dažnai, bet ar dėl įmokų ar kitokiu būdu dabar, kaip supratau, tai, jeigu trūksta iš nedarbo šitų įmokų, tai jie ima iš kitų, kad Sodra padengtų biudžetą. Tai tas gal taip, nes didinant Sodros įmokas automatiškai dar labiau mažinti darbo paskatas, tai ir kadangi tas YES pagrindinė taip dažnai būna, tai gal irgi ne tokia didelė problema būtų, bet kažkiek reikėtų galvot, kaip ta finansuot, tai yra to iki galo, mes dabar to dar ne nežiūrėjom tiksliai iš kokių tiesiog pasakė, bendrai per biudžetą, bet tiksliai per kokį koeficientą mes ne nevertinam.

Dalyvis 1

Taip, bet iš esmės vertinam ir tiek paskatoms dirbti, tiek poveikį skurdui ir nelygybei nei biudžetui, be abejo, kad tą įtraukiam ir kiekvieną siūlomą alternatyvą mes paskaičiuojam ir poveikį įvertintam, tai viskas, toks yra reikalavimas mums keliamas.

Dalyvis 4

Aš dar vieną klausimą, žiūrint į ateitį tai tie kriterijai, jie na pakankamai galbūt ir logiški, kad pradžia nuo registruoto nedarbo, pabaiga nuo nedarbo lygio, bet žiūrint retrospektyviai, bandėte žiūrėt, o kada būtų įsijungę tokie kriterijai, nes ar nebus taip, kad žiemą sezoniniai darbai baigėsi, žmonės lapkričio gale užsiregistruoja ir ten tą 1 % ir viršija, kad tas YES toks nuo sezono gali kasmet priklausyt? Ar čia tada tas antras kriterijus, kad grupės darbuotojų atleidimo nėra požymių ir darant prielaidą, kad nėra be jų sąlygų tenkinamų, kad ta situacija būtų paskelbta tokia ypatinga?

Dalyvis 5

Aš kiek žiūrėjau, tai nebuvo tokių atvejų, gal čia dar detaliau pažiūrėti tą 1 proc. pasirinkau dėl to, kad tikrai, jeigu buvo, tai labai nurodo, kad nebuvo, bet jis yra taip pat labai paprastas, ten 1 proc.c aišku, jeigu ten darysim 0,9 proc., tai šis atbaidys, bet aš taip pat dar galvojam, kad jeigu įvyktų tos sąlygos, dar vistiek nebūtina automatiškai viską daryti, vis tiek reikėtų kažkokio sprendimo, geriausia, kad būtų sprendimas. Tai pasakytų, kad OK, tas tikrai nedarbas padidėjo. Mes turim formalius reikalavimus, kad nedarbas staigiai paaugo, bet kažkas vis tiek galėtų priimti sprendimą, ar tikrai daroma, ar ne, nes bet kada bet kokia taisyklė gali turėti išimčių. Ir nežinau, ar mes norim čia tai įsikalti, kad būtina vat tokių sąlygų, ar ne? Tačiau irgi toks diskusinis klausimas, aš tai būčiau labiau, kad būtų ta taisyklė, bet jeigu matot, kad kažkas kitas, tada nebūtina moka, kad vis tiek būtų papildomas sprendimas, jeigu ne, tada bet koku atveju dar pažiūrėsime tiksliau, ar tikrai nebuvo atvejų, kai buvo 1 proc., ir ne vietoj pakilo, bet kiek žiūrėjau, tai ne.

Dalyvis 1

Ar taip mes jo prašom gal dar?

Dalyvis 3

Ne aš tiesiog tokį klausimą retorinį, [kolega] sako retrospektyviai, tai man retorinis klausimas, ar tikrai nebuvo, nes man atrodo, kad turėjo būti šiaip negali būt, kad nebuvo 1 proc. pakilimo.

Dalyvis 5

Per krizes nebuvo tokių, bet be krizės tokių, kad tiesiog viskas lygtai gerai, bet nei iš šio, nei iš to pakilo, tokių nepastebėjau. Jūs radote?

Dalyvis 3

Ne, aš nieiškau, aš tiesiog galvoju, kad turi būti.

Dalyvis 1

Ne krizės laikotarpiu, tai taip. Be abejo, kad tai taip, ir mes rekomenduojame, kad vyriausybei įteiktų Sodra prašymą priimti sprendimą, ar sąlygos yra ypatingos ekonominės sąlygos, ir būtent atsižvelgiant į rodiklių dinamiką, iš esmės tikrai kaip matom, reikėtų derinti kelis kriterijus, ne vienas.

Dalyvis 3

Taip, taip, kad kelis, tai tikrai reikėtų derinti, nes tikrai vienas kriterijus kartais labai paprasta ir sumodeliuot, kai kuriais atvejais žinokit, tokie 2 saugikliai, jeigu būtų, tai būtų turbūt ženkliai paprasčiau. Tada ir yra argumentuotai pagrįsti, kodėl tas reikalinga ir valdyt po to tą pačią situaciją būtų paprasčiau. Daugiau tai aš asmeniškai klausimų neturiu visiškai daugiau.

Dalyvis 1

Taip gal iš NVO organizacijų gal turėtumėt irgi kokių minčių?

Dalyvis 8

Aš Caritą atstovauju, tai mano, kaip išgirdau, tas dvi grupes ir jaunimą, ar 55 metai plus, nes Carito dažniausiai didžiausia klientų grupės ir yra jaunimas arba tie 55 metai plus, ir kuriems sunkiausia susirasti darbą, nes mes padedame susirasti, ir labai liūdna, kai užimtumo tarnybos tiems mūsų neįgaliesiems arba jaunimui, arba tiems 55 plus liepia tiesiog pasiimti individualią veiklą, ir tada jis kaip ir parodomas kaip padėjau susirasti darbą ir jis nesugeba tos individualios veiklos kartais vykdyti, arba Carito klientai ateina, kurie nesugeba vykdyti tos individualios veiklos, ir jis iš užimtumo tarnybos išbraukiamas, nes jau jam padėta, jis pasiėmė individualią veiklą, jis jau ne bedarbis, bet iš tikrųjų realios pagalbos žmogus ir negavo. Ir toliau jis ten mėnesį ar du gal pakaba su ta individualia veikla ar verslo liudijimą pasiima, bet niekur verslu neužsiima. Liūdna, kad tokiu būdu sprendžiama ta problema ir kažkaip norėtusi tai, kai tas mūsų jaunimas arba tie 55 plus pradeda aktyviai ieškoti darbo, tai irgi tokiu pripažinimu, paskatinimu, kažkokiu palaikymu iš užimtumo tarnybos, ar iš kažko tai, kad gautų, tai būtų labai faina, nes kartais yra situacija, kokia yra, gal ne visur yra tų darbų, ir kartais jiems reikia ilgiau to laiko, kad susirastų darbą, taip pat ir jį tai atsižvelgti.

Dalyvis 2

Taip, tai aš paantrinsiu dėl individualios veiklos, tikrai pastebiu, mes irgi dirbam su bedarbiais, darbo ieškančiais žmonėmis, tai ypač po mokymo žmonės yra skatinami išsiimti individualią veiklą, kuri jam net nepadedą, trukdo dažnu atveju, nes jie jos realiai nevykdo, tiktai užsiregistruoja, tačiau praranda kitus dalykus ar net NVO paslaugose kai kuriais atvejais negali dalyvauti. Bet dar norėjau ir išreikšti tokį ne pastebėjimą, nes dar nedaug laiko praėjo, bet tam tikrą nerimą su tuo besirengiančio darbo rinkai statusu, ir kaip bedarbis gali atsisakęs pasiūlymų prarasti savo bedarbio statusą ir patekti į besirengiančiųjų grupę, kas reiškia irgi daug menkesnę pagalbą, teoriškai turėtų juo rūpintis savivaldybė, bet realiai prieinamumo prasme, tai nelabai juo rūpinasi. Nu ir taip pat jis gali prarasti ir išmokų galimybę, nes požiūris užimtumo tarnybos dažnu atveju yra pakankamai griežtas, ir žmonės turi atsiskaityt, kur jie nuėjo, ką jie padarė, ko nepadarė, kur ir nelabai gali atsisakyti tų pasiūlymų, kuriuos užimtumo tarnyba teikia. Nors ne visada jie yra labai individualiai pritaikyti ir atsižvelgiama į žmogaus ir kitas aplinkybes, ne tik jo kvalifikaciją. Tai toks griežtas žiūrėjimas į bedarbius, ir ta grėsmė, bet ne tik jo statusą pakeis, bet ir pajamas praras, turiu omeny, į šitą nedarbo išmoką. Tai nežinau, ar apskritai dėl to statusą esate svarstę, ar yra duomenys, kiek žmonių dar gaudami nedarbo išmoką praranda ją dėl to, kad nevykdo tam tikrų užimtumo tarnybos reikalavimų?

Dalyvis 3

Dabar dėl besirengiančiųjų ir patekimo į besirengiančiuosius, tai yra bedarbio statuso praradimo ir automatiškai NSDI išmokos praradimo. Tai mane gal kolegė pataisys, aš čia, aišku, irgi dabar esu naujokė neseniai grįžusi, bet statistiką šiek tiek žiūrėjau tokių asmenų mes neturime, kad būtų netekę nedarbo draudimo išmokos dėl to, kad jie tapo besirengiančiais. Nu taip nėra tiesiog sistemiskai sudėliota, kad besirengiantys yra asmenystikai atitinkantys tam tikrus kriterijus ir jie dažniausiai yra ilgalaikiai bedarbiai, todėl NSDI išmokos jie negauna ir negali gauti, ir ten yra kompleksinės kliūtis įsidarbinti ir dėl kompleksinių kliūčių šalinimo mes bendradarbiaujam su savivaldybe, yra toks mechanizmas. Ar ten gali būt taip, kad atsitiko tiesiog, aš abejoju, ar gali būt, kad ten vienas ar kitam žmogui būtų nedarbo draudimo išmoka panaikinta, aš nemanau, kad taip galėtų būti, bet vat kolegė linkčioja, kad tokių atvejų nėra, tai čia dėl šito ir, aišku, kadangi daugiau visa kita yra labiau apie mūsų paslaugas ir apie tai, kad galbūt tos paslaugos netinkamai vykdomos ar netinkamas atrankos organizuojamos, tai aš nemanau, kad čia vėl susiję su šita fokus grupe, čia gal būtų galima tada tiesiog atskirai pasišnekėti, bet aš išgirdau, ką jūs sakot dėl netinkamų pasiūlymų darbo, dėl tos individualios veiklos, ir dėl jūsų, kad kartais žmonės pasirenka individualią veiklą, ir dėl to jie praranda statusą ir galimybę gauti išmokas, bet dažniausiai išmokų šitoj vietoj irgi žmogus

negauna, nes jisai eina jau po perkvalifikavimo, po mokymosi ir tą individualią veiklą pasirenka pats ar rekomenduojant užimtumo tarnybos specialistui, o pats pasirenka, tai, žinot, yra tokių veiklų, kur iš tikrųjų manikiūras, kirpimas, kur kitaip ir negalės įvykdyti tos veiklos ir ją pasiima. Turbūt yra ir kitokių aišku atvejų, negaliu aš čia dabar pasakyti, ne tos gal čia kompanijos kontekste dabar iki detalių tokių įstįti, bet aš tikiu, kad pasitaiko tokių atvejų, kad individualią veiklą žmonės nueina ir tiesiog ta apsauga jiems sumažėja šitoj vietoj, bet nedarbo draudimo išmokos tokie asmenys negauna, tai čia irgi ne apie nedarbo draudimo išmokos arba pajamų sumažėjimą irgi čia tokio klausimo šitame etape nėra čia tiesiog galbūt netinkamas pasirinkimas ir netinkama integracija, ir netvari integracija kai kuriais atvejais, bet sakau, pagal tam tikras profesijas kitokia integracija net nelabai galima, nes yra tikrai tokios savarankiško užimtumo formos ir ir būtent taip ir integruojasi žmonės ir kai kuriais atvejais matome, kad integracija labai netgi ilgalaikiška ir tvari. Tai žodžiu, labai priklauso aišku, nuo profesijos pasirinkimo, nuo kokią kvalifikaciją žmogus įgyja, kokias kompetencijas ir kaip jisai tada toliau renkasi tą savo kelią gyvenimo. Tai čia gal nelabai susiję su tuo, ką mes aptarinėjame, bet jeigu aš šiek tiek atsakiau, jeigu neatsakiau, tai tikrai galim atskirai pasiūnekėti dar šita tema.

Dalyvis 1

Taip, iš tikrųjų dėkui labai. Mes irgi analizavome ir tuos duomenis ir bedarbio statuso panaikinimo priežastis tai jūsų duomenys rodo, kad jo, pradėjus dirbti 76 proc. taip atitinkamai, toliau asmens pageidavimu bedarbio statusas prarandamas 15 proc., išsiregistravimo iš užimtumo tarnybos priežasčių priežastis ir darbo paieškos nutraukimas be teisės registruoti 6 mėnesius yra 6 proc. čia 2021 metų duomenys tai.

Dalyvis 3

Žodžiu, didžiąja dalimi įsidarbina, aišku, tik tai kaip kolegės sako, kad ta individuali veikla pakiša koją, ypatingai žmonėms, kurie yra galbūt nu labiau pažeidžiami, reikia šitoj vietoj pasiūūrėti, strategiškai susidėlioti.

Dalyvis 1

Taip, ten patenka į 76 proc. tie irgi asmenys, kurie išsiima individualios veiklos ar verslo liudijimus, tai bet čia reikėtų jau detalesnės analizės.

Dalyvis 3

Aš tik noriu pasakyti kolegoms, kad girdėtų iš nevyriausybinių organizacijų, kad mes matom patys, kad yra tam tikrų spragų su ta individualia veikla, mes tikrai vertinam tą ir efektyvumą, ir tvarumą. Ir mes dabar nuo ypatingai didelį dėmesį jau ir šiais metais pradėjome skirti ir skirsime ateinančiais metais dėl tų prioritetinių profesijų, į kurias mes rekomenduosime žmones nukreipinėti, o prioritetinės profesijos yra labai aiškiai patvirtintos direktoriaus įsakymu ir po jų tiesiog įsidarbinti su verslo liudijimu bus arba neįmanoma, arba labai sudėtinga, prioritetinės profesijos bus tokios, kurios iš tikrųjų dabar šiai dienai yra populiariausios ar labiausiai reikalingos Lietuvoje. Tai yra susiję su skaitmenizacija, energetika ir kitais sektoriais. Tai mūsų prioritetas, ką ir patvirtino dabar direktorė savo įsakymu, ir būtent yra tas prioritetinis profesijų sąrašas, ir žmonės bus integruojami būtent per šitą profesijų sąrašą ir nukreipinėjami tiek į mokymąsi, tiek po to pas darbdavį, nes gal anksčiau buvo kai kuriais atvejais truputėlį to laisvumo, kai žmonės galėjo rinktis ir ne tokias galbūt svarbias šiai dienai darbo rinkai profesijas, dabar labiau prioritetizuota, tai yra prioritetinės profesijos, aukštą pridėtinę vertę kuriančios profesijos, yra tam tikros grupės, kurios yra prioritetinės tiek vyriausybinio lygmeniu, tiek nacionaliniu lygmeniu, tiek užimtumo tarnybos direktoriaus lygmeniu.

Dalyvis 1

Dėkui taip dar iš nevyriausybinių organizacijų mačiau skurdo mažinimo tinklo, tai irgi dar norėtų replikuoti tai prašom.

Dalyvis 9

Aš noriu perklausti, minėjo, kad būtų gerai sukurti kažkokias paskatas žmonėms, kurie aktyviai ieškosi darbo, gal iš savo praktikos galit pasakyt, kas, jūsų nuomone, būtų tos paskatos tiems žmonėms, kurie yra aktyvūs ieškant darbo?

Dalyvis 8

Mes pastebim, kad pačio žmogaus, o ne aktyviai ieškosi darbo, gali būti ypač jaunimas, išmokos kažkokios tai negauna, nes jis ten stažo dar neturi. Ir reikia jiems kažkaip tuo metu išgyventi, taip pat už tai ir kalbu, kad gal būtų reikalinga kažkokia tai paskata, išmoka, kad jisai galėtų ten mėnesį 2 ar 3 gauti kažkokią išmoką, kad jis per tą laiką galėtų ieškoti darbo. Ir rastų tokį darbą, tvarų darbą ta prasme, kuris jam tinka, patinka ir taip toliau o ne kažkur pasiimti individualią veiklą, įsidarbinti Bolto vairuotoju ir uždirbti turbūt nieko. Tai labai norėtusi, tokio palaikymo, kad žmogus turėtų tvirtą pagrindą tuo metu, kai jisai ieškosi darbo.

Dalyvis 1

Dėkui taip, tai iš tikrųjų replikuojant. Tai mes siūlėm įvesti vėl darbo paieškos išmoką šiuo klausimu, kad kurie negauna bedarbiai išmokų ir kurie neturi teisės ir kurie aktyviai ieško darbo tai siūlėm dėl darbo paieškos išmokos ir atitinkamai ji būtų siejamas su asmens paskatomis dirbti jų jau įvertinimu, bet nežinau užimtumo tarnybos, gal atstovai galėtų...

Dalyvis 3

Nu aš tai aš tai galvoju ir mūsų užimtumo tarnybos atstovai visi turbūt vienareikšmiškai pasakytų, kad šita išmoka sukėlė labai didžiulį ažiotažą. Turbūt mes suregistravom visus Lietuvos žmones, kokius tikrai galėjom suregistruoti, susiregistravo visas jaunimas turbūt, kuris tikrai galėjo susiregistruoti, nes dar darbo ieškančio asmens išmoka galėjo gauti studentai, jaunimas, žodžiu, tai nebuvo taikli išmoka tai dienai, tuo metu per kovidą, per ekstremalią situaciją aš manau, kad tai buvo tikrai taiklu ir sprendimas galbūt buvo geras, nes bet kokios pajamos bet kokiam asmeniui, tai tam tikra prasme didino jo perkamąją galią, jo krepšelio įsigijimą didino, ir aš galvoju, kad tai gal buvo ir sprendimas geras iš vyriausybės pusės, bet jeigu galvoti apie nuolatinį tokį dalyką, tai gal aš siečiau vis dėlto, kad gal daryti diferenciaciją pagal amžių dėl NSDI išmokos gavimo, kažką tai pagalvoti tokio, negu kad daryti visiem darbo ieškančio asmens išmoką, arba jos tada kriterijai turėtų būti labai labai stipriai sureglamentuoti, sudėlioti, nes ta išmoka neskaito visiškai nenorinčio dirbti žmogaus grįžti į darbo rinką. Tai suprantate, kad jeigu žmogus negauna pajamų, jisai labai greitai prisitaiko prie tų minimalių pajamų, čia valstybė suteikia suteikia krepšelį, jis gavo tas minimalias pajamas, ir jis prie to krepšelio labai greit prisitaikė, ir jis suprato, kad jam darbas nėra tiek svarbu, jam užtenka, kiek valstybė jam naudos suteikia per darbo paieškos išmoką, per socialines išmokas, per kompensacijas, per dar kažką jisai susidėlioja, kad jam visai viskas paranku, ir tada dar sudėtingesnė ta integracija būna, tai aš galvoju, vis dėlto, tai turėtų būti tam tikras sąsaja su tavo noru dirbti, su tavo patirtimi, su tavo kažkokia tai stažu darbo, ir tai turėtų kaip ir visose Europos sąjungos šalyse, tai turėtų būti susieta. Negalėtų turbūt būti mokama vien tikrai už tai, kad užsiregistravai ir kad tu parodai aktyvų savo ieškojimą darbo, o turėtų iš tikrųjų būt kažkoks pagrįstas kriterijus, kad tu galėtum įvertinti, kad žmogus iš tikrųjų dirbo, neteko darbo dėl tam tikros priežasties, kad jeigu jisai aktyviai ieškosi tuos kelis mėnesius, tada kažkaip tą stažą bandyti pritempti nedarbo draudimo išmokos jam, kad jisai galėtų gauti tai čia. Aš galvojau, kad toksai variantas, gal būtų tvaresnis.

Dalyvis 1

Taip tai, aišku, pandemijos kontekstas, tai taip, sava situacija buvo, bet mes tai irgi sietume su griežtesniais žymiai kriterijais ir būtent su pastangomis susirasti darbą, ir kaip įrodymas tai galėtų būti susitarimai pasirašyti su darbo paieškos paslaugų teikėjais, su savivaldybėms ar ten užimtumo tarnyba, nevyriausybiniomis organizacijomis, būtų jau konkretūs veiksmai ir sietume taip pat irgi pretenduojantiems į šią išmoką asmenims ir vertinti, ir pajamas, ir turtą, ir atitinkamai visus kitus kriterijus tikrai griežtesnius negu, kad turėjom pandemijos atveju.

Dalyvis 3

Aš nelabai žinau, turbūt nacionaliniu lygmeniu, bet turbūt mechanizmas tikrai Lietuvoje yra sudėliotas. Gi nėra paliktas kažkokiai gėpas ar ne, kad jeigu žmogus neturi stažo ir negauna pajamų per nedarbo draudimo išmoką, kad jei valstybė palieka mirtį ir be jokių pašalinių pajamų, tai yra gi socialinės išmokos, yra šalpos išmokos tam tikros pašalpos.

Dalyvis 1

Socialinė pašalpa taip,

Dalyvis 3

Tai tada įsijungia tos kitos, jeigu jisai čia neturi, jeigu čia mes jam negebame per stažą jo sudėlioti tos nedarbo draudimo išmokos, tai turbūt tada įsijungia visas kitas mechanizmas, kaip tam žmogui galima būtų pagelbėti taip, kad aš čia labai atsargiai darbo paieškos išmoką vertinčiau labai atsargiai žinokit, nes aš manau, kad dabar tas, kas yra sudėliotas sistemai, galbūt žiūrėti tada, ar tenai šalpos išmoka vertinant skurdo lygmeniu, ar žmogui padeda išgyventi, ar minimaliai užtenka, ar neužtenka, ten gal žiūrėti kažką, kaip tą indeksavimą daryti, bet įvedinėti dar vieną paskatą, kad ateitų registruotis ir po to nenorėtų išeiti dėl to, kad jie gauna, čia praktiškai atskiros diskusijos reikia su labai rimtais paskaičiavimais, vėl įsivertinti praktiką dviejų metų, kas buvo, tada pasižiūrėti, ir labai aiškiai tada kriterijus sudėlioti ir tik tada siūlyti vyriausybei, kad galbūt galima būtų, bet ne tokią, kaip buvo, bet, pavyzdžiui, va šitaip padaryt tokį mechanizmą, o dėl to savarankiškos darbo paieškos, tai tas dabar labai stipriai aktyvina, dabar reglamentavimas, savarankiškos darbo paieškos yra labai aiškiai sudėliotas ir užimtumo įstatyme, ir dabar jau žmonės turės pakankamai patys įsitraukti į darbo paieško rezultatyvumą, jie turės tikrai yra ataskaitas, kaip jūs pati sakėt, teikti ir įrodyti, kad jisai buvo pas darbdavį arba kad jisai siuntė CV, kad jisai susitikęs buvo, kad jisai aktyviai ieškojo, užimtumo tarnyboje rodys tokį savo irgi savarankiškumą ir norą įsidarbinti, tai taip, jisai tada gauna tas visas kitas naudas iš valstybės, tai yra ir parama, ir integracinės priemonės, ir aktyvios darbo rinkos priemonės. Bet jeigu asmuo kelis metus jau ar dar daugiau metų bus užsiregistravęs užimtumo tarnyboje, jisai jokių paskatų pats nerodys, savarankiškai darbo neieškos, aktyviose darbo rinkos priemonėse jau gal keliose net sudalyvavęs, persikvalifikavęs vieną kartą, persikvalifikavęs po kelių metų antrą kartą, ir vis tiek jisai nesiintegruoja, tai jau čia signalas, kad žmogus tiesiog nenori čia būt, arba bus ieškoma, aišku, tų kompleksinių problemų, kas ten jam yra per kompleksinės problemos, bet jeigu matysis, kad kompleksinių problemų kažkokių nėra, o tiktai nenoras dirbti, įsidarbinti ir aktyviai dalyvauti pačiam darbo paieškose, tai tada jau bus atitinkami sprendimai pagal užimtumo įstatymą formuojami.

Dalyvis 2

Aš norėjau dėl aktyvių darbo rinkos politikos priemonių pasišnekėti, apie žmones su negalia dabar kalbu, žmogus įsidarbina ir ir darbdavys už jį gauna subsidiją, tą tipinę darbo užmokesčio kompensaciją, jeigu jisai po kelių mėnesių, ar po mėnesio, po 2 savaitių pamato, kad darbas jam netinka, ir išeina iš to darbo savo noru, realiai jis praranda teisę gauti bedarbio statusą. Tai man atrodo, yra tiesiog spraga įstatyme, o jeigu tai yra netiesa ir kažkas kažką suklaidino, tai yra mus klientas, o klientą užimtumo tarnyba, tai pasakykite, nes man atrodo neteisinga bausti žmogų, kuris įsidarbino į subsidijuojamą vietą, bet galėjo pamatyti, kad jam jinais tiesiog netinkama ir nebūtinai dėl sveikatos priežasčių, bet ir dėl kitų, ar jis tikrai neturi teisės nutraukti sutartį savo noru? Ir negauti tada automatiškai registracijos užimtumo tarnyboje ir bedarbio statuso, ir kitų dalykų.

Dalyvis 3

Aš čia šitoj vietoj bijau žinokit, nusišnekėt labai stipriai, bet aš galvoju, kad yra pateisinamos priežastys labai aiškiai surašytos, kokios yra pateisinamos priežastys, kada ta darbo sutartis gali būti nutraukiama, bet aš taip suprantu, kad jis visiškai jam netiko, nepatiko tas darbas ir jisai sugalvojo, kad jisai nori nutraukt tą sutartį taip?

Dalyvis 2

Kas yra normalu, kai žmogus grįžta į rinką po ilgo laiko, tai jis gali ir nesuprasti, ar jisai nori nu ta prasme tam ir yra, tam ir yra bandomieji laikotarpiai ir panašiai. Nu taip būna gyvenime, kad nu nebūtinai tu išsilaikai įsidarbinęs iš karto, gyvenimas yra įvairus. Tai ar tikrai baudžiamas?

Dalyvis 3

Ne, tai viskas tvarkoj klausimą supratom, [kreipiasi į kolegę] ar tu gali pasakyt tas konkrečias priežastis tada, kada yra galimybė nutraukti ir užsiregistruoti, kada ta galimybė truputėlį griežtėja?

Dalyvis 6

Tai, jeigu mes kalbam tai, kad, sakykim, to darbo sutartis yra nutraukiama bandomuoju laikotarpiu, tai tai tikrai šita sankcija nėra taikoma, arba dėl sveikatos problemų ar kitų dažniausiai taip atsitinka, jeigu asmenys nutraukia jau visiškai savo noru ir po ilgesnio termino arba visai prieš subsidijos pabaigą ir tų pateisinamų priežasčių kažkokių ir nėra, tai taip, šita sankcija gali būti pritaikoma. Bet jeigu bandomuoju laikotarpiu pamato, kad ta darbo vieta jam netinkama, tai tikrai dar tas statusas nėra panaikinamas.

Dalyvis 1

Taip, dėkui labai, tuomet dėl padidinti nedarbo socialinio draudimo išmoką siūlymo, irgi mes jau kaip ir supratom, kad irgi neprieštarautumėte, be abejo, kad atsižvelgiant į biudžetines galimybes. Taip ir mes siūlėm, kad pirmus 3 mėnesius bedarbis, kad nesusidurtų su skurdo rizika, ir kadangi skurdo irgi rizikos rodikliai statistiniai vėluoja, siūlėme pradinės išmokos dydį sieti su tam tikru dydžiu didesniu nei praėitų metų skurdo riba, tai sakysim 10 proc., arba kad jis būtų irgi nustatomas remiantis skurdo rizikos prognozėmis. Tai, vėlgi, kadangi išmoka yra susieta su MMA, tai rekomenduojama NSDI išmoka, nedarbo socialinio draudimo išmoką mokėti šiek tiek didesnes negu dabar yra MMA sumos, arba tą pastovią didinti dalį arba kintamąją dalį, atitinkamai nuo darbo užmokesčio, kuri buvo siejama, tai kokios būtų irgi jūsų nuomonės?

Dalyvis 3

Nu tai čia viskas su biudžeto lėšomis labai tampriai susiję, čia labai Sodros norėtusi šitoj vietoj, irgi jie labai aiškiai galėtų pasakyti galimybes, bet siūlyt visada galima, o po to pareiga ieškoti galimybių įgyvendinti tuos siūlymus, jeigu bus pritarta vyriausybinio lygmeniu, kad taip turi būti. Aš galvoju, kad racijos tame yra kas be ko, kadangi šita asmenų grupė, kurie uždriba minimalų darbo užmokestį ir gauna tą mažiausią nedarbo draudimo išmoką, tai jie gal labiausiai pažeidžiami ir yra, jie papuola į tą skurdo riziką, didžiausia rizika ir yra šitiem asmenim, tai matomai racijos tikrai yra, jeigu lėšų tam bus, bet...

Dalyvis 1

Tai būtent mes siūlom, ypač tiems, kurie netekę darbo, dirbę anksčiau už minimalią algą ir bent pirmus 3 mėnesius, kad jie nesusidurtų su ta skurdo rizika, atitinkamai ir mūsų nukreipti, ir tie pasiūlymai siekiant užtikrinti minimalias pajamas. Taip, tai diskusija mūsų iš tikrųjų labai greitai keliauja į pabaigą. Tai gal tikrai mes dar nesudėjom pagrindinių akcentų, kas būtų aktualu, tai prašom tada mums replikuoti, galima ir, aišku, ir dabar, ir pagalvojus, irgi taip pat ir raštu elektroniniu paštu siųsti siūlymus, kitas rekomendacijas alternatyvas, tai labai lauktume minčių, o iš tikrųjų gal ir dabar dar kas iš jūsų pusės būtų, kokių nuomonių kitų?

Dalyvis 3

Aš užsikabinau dėl to diferencijavimo pagal amžiaus grupes, gal čia būtų net galima kažkiek ir išbalansuoti tą pačią eilutę nedarbo draudimo išmokos Sodros pačiam biudžete, nes jeigu galima būtų pabandyti padėlioti, kad jaunas asmuo, turėdamas mažesnį darbo stažą kažkuriam etape šiek tiek gauna mažiau negu vyresnio amžiaus žmogus, turintis didelį stažą, ir sukaukęs nemažas draudimo įmokas į savo krepšelį socialinio draudimo fondo biudžete, tai gal ten viskas ir susidėliotų be kažkokių labai papildomų didelių finansų reikalavimų, bet man tarytum būtų atsakingiau gal, ir atsakingiau, ir tvariau, nes kaip ir sakiau, jaunas žmogus, jo integracija yra pakankama, matom, spartumas yra spartesnis negu vyresnio amžiaus žmogaus, tai aš galvoju, kad apsaugotą vyresnį žmogų ir žiūrint į tai, kad jis jau per savo gyvenimą indėlį pakankamai nemažai į eilutę yra įnešęs, gal būtų galima racionaliai tą ir padėlioti, pagal amžių diferencijuoti tas išmokas. Aišku, kitų užsienio šalių praktika galima būtų pasižiūrėti, nes turbūt ne mes vieni gal čia tą patį galvojam, gal ir kažkur kitur taip yra, tai pasižiūrėti. Čia tik tai, kas pas juos dėl to, ką jūs pasiūlėte čia, kas dabar išdėstyta tose išvadose tai mes tikrai neturime didelių pastebėjimų ir didelių pastabų neturime. Jeigu dar kažkas mums gims, ar pamatysim, kad gal kriterijų kažkokį papildomą reikėtų įvesti, kad saugumo atveju suveiktų saugikliai kažkokie, tai mes tada būtinai parašysim atsiųsim, bet kažko tai dabar kažkokių labai rimtų pastebėjimų ar labai negatyvių nusiteikimų neturime šitom išvadom.

Dalyvis 1

Tai per be abejo, tada irgi žinoma, mūsų laikas labai įtemptas. Galbūt šiame etape ir nespėsime mes išdiferencijuoti, pasižiūrėti, atlikti tam tikrus skaičiavimus, bet detalesnei analizei prašytume tada irgi jūsų pateikti atitinkamus duomenis, tai kreipsimės.

Dalyvis 4

Jūsų Worde tokia pastraipa buvo apie proaktyvų informavimą žmonių. Tai aš asmeniškai labai pritarčiau, Lietuvoje turbūt nėra nei vieno žmogaus, kuris tikrai žinotų, ką valstybė kokiais atvejais gali kaip padėti, ir ne tik valstybė, bet ir nevyriausybinis sektorius, ir visi kiti aktoriai. Tai tikrai, jeigu čia duomenų apsauga nepakiš kojos, tai tikrai ne tik apie NSDI, bet ir apie užimtumo tarnybos, va ir kitų organizacijų, kad tu gali kreiptis, tau gali padėti, kai kur mokama, kai kur nemokama, tai tikrai tos informacijos, manau.

kuo daugiau. tuo geriau, bet bijau, kad duomenų apsauga gali sugadinti šią gražią iniciatyvą, bet irgi reikia ieškoti būdų nepasiduoti lengvai.

Dalyvis 3

Nesugadins, kodėl tai žiūrėk, jeigu net atleidžia žmogų, ir Sodra gauna duomenis apie tai, kad tu esi atleistas, tave atleido nuo sausio pirmos dienos, ar tu išėjai savo noru, tai kodėl dabar per Edasą negalėtum ateiti informaciją su nuorodomis, kad va, tau priklauso dabar tas ir tas, tau priklauso tas, ir tiesiog toks informacinis paskatinimas, kad tu gali užsiregistravęs užimtumo tarnyboje gauti tokias paslaugas, tu gali užpildyti prašymą per užimtumą, ir per Sodros duomenų bazę, kad gauti NSDI, tokius dalykus, aš galvoju, kad galima, nors man atrodo, kad šitas yra bendrai, reikia pasižiūrėti, aš nebandžiau per Edasą, jūs gal bandėt, gal ar yra, ar nėra ta tas?

Dalyvis 5

Aš pats nebandžiau mano keli kolegos buvo patekę darbo per tą kovidą, tai jie sakė, ne, bent jau negavo informacijos, patiems reikėjo ieškoti, ir jie žinojo, kad yra užimtumo tarnyba, žinojo, kur kreiptis, bet negavo, nu tai gal pasikeitė, nes dabar tikrai sistemos greitai kinta, bet iki šiol niekas neidentifikavo, kad yra, kad nereikalinga tai.

Dalyvis 3

Aš tiesiog mačiau Sodroje, pas mus tai automatiškai yra visa informacija, jau kas be ko, kad tai užsiregistruoji, tai pas mus jau etapai tokie, užsiregistruoji, užpildai prašymą nedarbo draudimo išmokai gauti, bet Sodroj aš mačiau lygtai irgi yra tie prašymai patalpinti visi, kad jeigu netekai darbo, tai kokie žingsniai tavęs laukia, tikrai tiek, kad gal proaktyvumo nėra, tu turi pats ieškoti, bet jeigu tu netekai darbo, tai tau galėtų tokius žingsnius siųsti, kad tavo pirmas žingsnis yra registracija užimtumo tarnyboje elektroninėmis priemonėmis ir tada NSDI prašymo užpildymas. Taip, pritariam, tas proaktyvus visada gerai, paprasčiau žmogui taip naviguoti sudėtingame gyvenime.

Dalyvis 1

Taip, ir ypač atsižvelgiant į tam tikrą tikslinę grupę, galbūt vėlgi vyresnio amžiaus ir panašiai, tai irgi skiriasi ir informacijos srantai. Tai dėkui labai, kad irgi pastebėjot ir pozityviai palaikot mūsų siūlymus.

Dalyvis 3

Palaikom šitoj vietoj tikrai, nes kaip sako psichologai, tai tiek išsiskyres, tiek netekes darbo ar tiek mirties atveju, yra labai panašaus lygmens trauma žmogui sukuriama, tai žmogui nestabilumas, motyvacijos kritimas ir visa kita, jam išslysta žemė iš po kojų. Tai žmogui reikia truputėlį padėti susiorientuoti. Čia tikrai labai gera mintis tam susiorientavimui ir pagalba žmogui, kad jisai tikrai žinotų pirmuosius labai aiškius žingsnius, ką daryti, ta informacinė žinutė atėjus, o Sodra tikrai iš karto vos tik atleidžia, jie turi visą informaciją apie asmens atleidimą, tai jie gali tikrai proaktyviai šią informaciją paskleisti.

Dalyvis 1

Taip, dėkoju visiems tikrai labai už skirtą laiką, konstruktyvias diskusijas ir atitinkamai tikrai darbuosimės toliau, ir lauksim irgi iš jūsų atitinkamai kitų įžvalgų, jeigu jų būtų, ar dėl kriterijų, ar kitų pasiūlymų.

[Jrašas baigiasi]